

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestvaijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2023–2025

Talousarvio 2023

TALOUSARVIOKÄSITTELY
Aluehallitus 17.11.2022, § 365
Aluehallitus 7.12.2022, § 420
Aluevaltuusto 19.12.2022, § 137

Sisällys

1. HYVINVOINTIALUEJOHTAJAN KATSAUS	3
2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS.....	5
2.1. <i>Normatiivinen ohjaus</i>	5
2.2. <i>Väestönmuutokset</i>	10
2.3. <i>Julkinen talous</i>	11
2.4. <i>Lapin hyvinvointialueen talous</i>	12
3. HYVINVOINTIALUESTRATEGIA.....	12
3.1. <i>Lapin hyvinvointialueen strategia</i>	13
3.2. <i>Lapin hyvinvointialuestrategian seurantamittarit</i>	14
3.3. <i>Hyvinvointialueen organisaatio</i>	15
3.4. <i>Henkilöstö</i>	17
3.5. <i>Sisäinen valvonta ja riskienhallinta</i>	18
3.6. <i>Lapin hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet</i>	18
4. TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2023–2025 JA TALOUSARVIO 2023	19
4.1 <i>Taloussuunnitelman ja -arvion yleiset lähtökohdat</i>	19
4.2. <i>Palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleiset perusteet</i>	19
4.3. <i>Palveluista perittävät asiakasmaksut</i>	19
4.4. <i>Käyttösuunnitelma vuodelle 2023</i>	20
4.5. <i>Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet</i>	20
4.6. <i>Tytär- ja jäsenyhteisöille asetettavat tavoitteet</i>	20
5. TALOUSARVION RAKENNE JA SITOVUUS.....	23
6. KÄYTTÖTALOUSOSA.....	24
6.1. <i>Toimielinten toiminta ja talous 2023</i>	26
6.2. <i>Sosiaalipalveluiden toiminta ja talous</i>	31
6.3. <i>Terveyspalveluiden toiminta ja talous</i>	36
6.4. <i>Pelastuslaitos</i>	43
6.5. <i>Kehittämisen- ja strategiapalvelut</i>	51
6.6. <i>Hallinto- ja tukipalvelut</i>	55
6.7. <i>Rahoitus</i>	60

7. TULOSLASKELMAOSA	61
7.1. <i>Tuloslaskelman selostus</i>	61
7.2. <i>Hyvinvointialueen tuloslaskelma</i>	63
8. INVESTOINTIOSA.....	64
8.1. <i>Lapin hyvinvointialueen konsernin investointisuunnitelma 2023–2026</i>	64
8.2. <i>Pelastustoimen investointisuunnitelma 2023–2026</i>	70
9. RAHOITUSOSA	72

1. HYVINVOINTIALUEJOHTAJAN KATSAUS

Lapin hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion valmistelutilannetta voi kuvata sumuiseksi ja epävarmaksi.

Lapin hyvinvointialue syntyi 1.7.2021. Pitkään valmisteltu ja useaan kertaan vuosien varrella kaatunut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos eteni toteutukseen, kun hallituksen esitys hyvinvointialueiden perustamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistamisesta hyväksyttiin eduskunnassa kesällä 2021. Suomeen muodostettiin 21 hyvinvointialuetta, joille siirtyvät kuntien ja kuntayhtymien vastuulta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. Uudellamaalla tehtiin oma erillisratkaisunsa.

Eri hyvinvointialueiden lähtötilanne on varsin erilainen. Useilla alueilla (mm. Kainuu ja Keski-Pohjanmaa) on jo pitkään toiminut vapaaehtoinen integroitu kuntayhtymä, jonka pohjalta hyvinvointialueen muodostaminen on monessa suhteessa paljon helpompaa kuin Lapin kaltaisissa ns. sirpalemaakunnissa, joissa integroitua rakenteita ei ole valmiina. Toisin kuin Lapissa, erällä ns. sirpalealueilla (mm. Pohjois-Pohjanmaa) vapaaehtoista valmistelua jatkettiin sen jälkeenkin, kun edellisellä eduskunta-vaalikaudella valmisteltu uudistus kaatui maaliskuussa 2019 perustuslaillisiin ongelmiin ja maan hallituksen eroon. Myös näillä alueilla valmistelu on ollut monin osin pitemmällä kuin Lapissa. Pitkistä välimatkoista johtuen Lapissa ei myöskään muodostettu yhteistoiminta-alueita Paras-hankkeen (2006-2012) aikana lukuun ottamatta Simon liittymistä Oulunkaaren kuntayhtymään. Yhteistoiminta-alueiden puuttuminen lisää osaltaan Lapin hyvinvointialueen lähtötilanteen sirpaleisuutta.

Hyvinvointialueelle siirtyy 1.1.2023 järjestämisvastuu sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluista Lapin maakunnan alueella. Vuonna 2022 järjestämisvastuu on vielä 27 kunnalla ja kuntayhtymällä. Kuntia ovat Enontekiö, Inari, Kemi, Kemijärvi, Keminmaa, Kittilä, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Ranua, Rovaniemi, Salla, Savukoski, Simo, Sodankylä, Tervola, Tornio, Utsjoki ja Ylitornio, lisäksi kolme kuntayhtymää Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä, Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymä sekä Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, vapaaehtoisia kuntayhtymiä Pelkosenniemen- Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymä ja Oulunkaaren kuntayhtymä (jäsenenä Simo) sekä näiden lisäksi Lapin liiton osana toiminut Lapin pelastuslaitos. Näiden 27 eri organisaation talousarvioiden yhdistäminen yhdeksi hyvinvointialueen talousarvoksi on ollut työlästä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtäviä sekä näiden tukitehtäviä hoitava henkilöstön siirtyy kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle liikkeenluovutuksena. Tarkkaa tietoa kunnista hyvinvointialueelle siirtyvien työntekijöiden määrästä on ollut vaikea saada talousarviovalmistelun pohjaksi etenkin tukipalveluhenkilöstön osalta. Hyvinvointialueelle siirtyy tukitehtäviä hoitava henkilöstö, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tukitehtäviä.

Menojen lisäksi epävarmuutta talousarviovalmisteluun ovat tuoneet myös muutokset hyvinvointialueiden rahoituslaskelmissa. Hyvinvointialueiden rahoitus tulee valtiolta sekä osin asiakas- ja käyttömaksuista. Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella. Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on laskennallista ja yleiskatteista. Koko maan tasolla rahoituksen pohjan muodostavat kunnilta siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien kustannukset.

Valtion rahoitus Lapin hyvinvointialueelle oli toukokuussa 2022 julkaistuissa laskelmissa 863,6 M€, elokuussa 2022 julkaistuissa laskelmissa 868,2 M€, syyskuussa 2022 julkaistuissa laskelmissa 869,1 M€ ja marraskuussa 2022 julkaistuissa laskelmissa 858,2 M€. Rahoituslaskelmat päivitetään seuraavan kerran keuhällä 2023, kun vuoden 2022 tilinpäätösarvioiden mukainen tieto sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen nettokustannuksista on käytettävissä.

Aluehallitus asetti syyskuun puolivälissä talousarviokehityksen siten, että tilikauden yli-/alijäämä olisi 0. Talousarviovalmistelun etenemisen myötä aluehallitus päätti marraskuun puolivälissä muuttaa talousarviokehitystä siten, että se muodostuu enintään 30 M€ alijäämäiseksi. Aluehallituksen päätöksen

jälkeen marraskuussa julkaistiin valtion rahoituksesta laskelmat, joissa Lapin hyvinvointialueen rahoitus oli 10,9 M€ pienempi kuin edellisissä laskelmissa. Talousarvioesitys päättyi lopulta 43,2 M€ alijäämäiseksi.

Lapin hyvinvointialueen tavoin lähes kaikki hyvinvointialueet ovat joutuneet valmistelemaan alijäämäisen talousarvion vuodelle 2023. Hyvinvointialueiden lopullinen vuoden 2023 rahoitus tarkistetaan vielä jälkikäteen vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella ja hyvinvointialueiden rahoitukseen tehdään kertaluonteinen korjaus alkuvuonna 2024. Kuntien lopulliset vuoden 2022 tilinpäätöstiedot vaikuttavat siten myös hyvinvointialueille tehtävään kertaluonteiseen rahoituksen korjauserään. Arvio aluekohtaisen kertaerän suuruudesta julkaistaan keväällä 2023 kuntien tilinpäätösarvioiden perusteella.

Sekä menoarvion että tuloarvion epävarmuudesta johtuen talousarviota joudutaan muuttamaan vuoden 2023 aikana. Aluehallituksen marraskuun puolivälissä antamien evästysten mukaan toiminnan ja talouden suunnittelussa tulee jatkuvasti ja järjestelmällisesti hakea keinoja, joilla toimintaa sopeutetaan hyvinvointialueen rahoitukseen. Yhtenä toimenpiteenä tähän aluehallitus päätti, että ikääntyneiden palveluista tehdään kokonaisarvio sekä palvelusuunnitelma talousvaikutuksineen mahdollisimman pikaisesti. Talousarvion sitovuustaso on asetettu siten, että se mahdollistaa joustavia muutoksia toiminnan tehostamiseksi.

Talousarviota on tarpeen täydentää vuoden 2023 aikana paitsi lukujen myös tavoitteiden osalta. Hallintosäännön mukaan aluevaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Sitovien tavoitteiden määrittelyä ei talousarvion valmistelun kuluessa ole kaikin osin pystytty vielä tekemään.

Talousarvion investointiosa perustuu sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäasiainministeriön hyväksymään investointisuunnitelmaesitykseen, josta aluevaltuusto päätti syyskuussa 2022. Investointisuunnitelmaesitykseen sisältyvien uusien investointien toteuttamisesta tehdään erikseen päätökset toiminnan tarpeita koskevien ja muiden tarvittavien selvitysten perusteella.

Aluehallitus linjasi marraskuun puolivälissä, että talousarvioehdotuksessa ei suunnitella työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 4 § 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä, joiden toteuttaminen todennäköisesti aiheuttaisi useita irtisanomisia, osa-aikaistamisia, lomautuksia taikka merkittäviä heikennyksiä palvelussuhteiden eidoissa. Talousarvioehdotuksen sisällöstä riippumatta yksittäisten viranhaltijoiden tai työntekijöiden nykyisten virka-/työtehtävien päättyminen liikkeen luovutuksen yhteydessä voi aluehallituksen linjauksen mukaan kuitenkin johtaa tilanteeseen, jossa yksittäisen palvelussuhteen ehdot voivat heikentyä tai yksittäisiä palvelussuhteita voidaan irtisanoa taloudellisin tai tuotannollisin perustein.

Vaikka talousarvioesitykseen sisältyy paljon epävarmuuksia ja puutteita, se antaa kuitenkin pohjan turvalliselle siirtymälle. Mikäli talousarvioesitys hyväksytään talousarvioksi, hyvinvointialue on kykenevä ottamaan vastaan sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen järjestämistä vuosi 1.1.2023.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

2.1. Normatiivinen ohjaus

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteentoimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maassa.

Hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Palveluja voidaan koota hyvinvointialueen alueella suurempiin kokonaisuuksiin silloin, kun palvelujen saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä.

Hyvinvointialueen on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointialueen on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Hyvinvointialueen on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Hyvinvointialueen on seurattava asukkaitensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Hyvinvointialueella on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Lisäksi hyvinvointialueella on valmisteltava aluevaltuustolle valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Hyvinvointialue laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä alueensa kuntien kanssa. Hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa. Hyvinvointialueen on julkaistava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma julkisessa tietoverkossa.

Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa.

Saamenkielisten palveluiden normatiivinen ohjaus

Järjestämislain 5§:n mukaan asiakkaalla on oikeus käyttää saamen kieltä saamelaiden kotiseutualueen kunnissa tuotettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä Lapin hyvinvointialueen alueella sellaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, joita tuotetaan vain kotiseutualueen kuntien ulkopuolella sijaitsevilla toimintayksiköissä. Lisäksi asiakkaalla on oikeus käyttää saamen kieltä Lapin hyvinvointialueen alueella kotiseutualueen kuntien ulkopuolella sijaitsevilla toimintayksiköissä tuotettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, jotka Lapin hyvinvointialue on osoittanut kotiseutualueen kuntien asukkaiden käytettäväksi. Lisäksi lain potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785 3§:n ja lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812 4§:n mukaan potilaan ja asiakkaan äidinkieli on otettava huomioon palvelua toteutettaessa. Saamen kielilaki 15.12.2003/1086 koskee Lapin hyvinvointialuetta. Saamen kielilain 4§:n mukaan saamelaisella on oikeus käyttää viranomaisessa saamen kieltä riippumatta siitä, osaako hän suomea vai ei. 19§:n mukaan saamenkielinen henkilö on ohjattava ensisijaisesti asioimaan saamenkielisen työntekijän kanssa ja tulkkausta voidaan käyttää vasta toissijaisena tapana tarjota saamenkielistä palvelua.

Saamelaiskäräjälain 17.7.1995/974 9§:n mukaisesti Lapin hyvinvointialueen tulee neuvotella saamelaiskäräjien kanssa saamenkielisten sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämistä koskevista asioista.

Sosiaali- ja terveystalvelujen toteuttaminen ja sisältö

Sosiaali- ja terveystalvelujen muodostavat keskeisen sosiaali- ja terveystalveluita sekä niiden yhteentoimivuutta sääntelevän normiston.

Terveystalveluissa säädetään hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan terveystalvelun toteuttamisesta ja sisällöstä. Terveystalvelun tarkoituksena on 1) edistää ja ylläpitää väestön terveystalvelua, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta; 2) kaventaa väestöryhmien välisiä terveystalveluita; 3) toteuttaa väestön tarvitsemien talvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua ja potilasturvallisuutta; 4) vahvistaa terveystalvelun talvelujen asiakaskeskeisyyttä; sekä 5) vahvistaa perusterveystalvelun toimintaedellytyksiä ja parantaa terveystalvelun toimijoiden välistä yhteistyötä, hyvinvointialueen eri toimialojen välistä yhteistyötä ja hyvinvointialueen ja kunnan välistä yhteistyötä sekä muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä terveystalvelun ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä sosiaali- ja terveystalvelun järjestämisessä.

Terveystalveluun kuuluu terveystalvelun edistäminen, perusterveystalvelu ja erikoissairaanhoido. Sosiaali- ja terveystalvelun järjestäminen perustuu sosiaali- ja terveystalveluun. Sosiaali- ja terveystalvelun tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Sosiaali- ja terveystalvelun toimintatavoitteita on ennen kaikkea väestön sosiaali- ja terveystalveluun ja turvallisuuteen sekä toimintakykyyn ja osallisuuteen. Sosiaali- ja terveystalvelu säätelee talveluita, joita on tuotettava. Hyvinvointialueen on järjestettävä sosiaali- ja terveystalveluita; sosiaali- ja terveystalvelu; sosiaali- ja terveystalvelu; perhetyötä; lapsiperheen kotitalvelua; tukitalveluita; kotihoido; tilapäistä asumista; tuettua asumista; yhteisöllistä asumista; ympärivuorokautista talveluasumista; laitostalveluita; liikkumista tukevia talveluita; päihdetyötä; mielenterveystalveluita; kasvatus- ja perheneuvontaa; lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa; omaistaan ja läheistään hoitavan henkilön vapaata; opiskelutalvelun kuraattoritilveluita.

Lisäksi hyvinvointialueen on huolehdittava järjestämisvastuulleen kuuluvina talveluina erityislakien perusteella mm. Kehitysvammaisten erityistalvelusta, vammaisuuden perusteella järjestettävistä tukitoimista, toimeentulotuesta, sosiaali- ja terveystalvelun luoton myöntämisestä ja kuntouttavaa työtoiminnasta sekä omais- ja perheneuvontaa sekä lastensuojelulain perusteella lastensuojelusta sekä vanhuspalvelulain perusteella ikääntyneiden talveluista.

Uudessa sosiaali- ja terveystalveluissa on erilliset säännökset lapsiperheiden kotitalvelusta ja muilta osin kotitalvelu on muuttunut kotihoidoksi, johon sisältyy myös terveystalvelun mukainen kotisairaanhoido.

Hyvinvointialueen toimintaan vaikuttavat vuonna 2023 lainsäädännön muutokset, joiden myötä hyvinvointialueelle tulee uusia tehtäviä, tavoitteita ja veloitteita.

Keskeisimpiä lakimuutosten vaikutuksia:

Koulukuraattorien ja koulupsykologien henkilöstömitoitus (Oppilas- ja opiskelutalvelun muutos)

- Koulukuraattorilla 670 oppilasta/ opiskelijaa ja koulupsykologilla 780 oppilasta/ opiskelijaa. Kuraattoreiden osalta mitoitus toteutuu.

Vanhuspalvelulain muutos:

- 1.4.2023 hoitajamitoitus 0,7 (muutosesitys 1.1.2023; 0,65 -> 1.12.2023; 0,7)
- Kotihoido 24/7 ja kotihoidon kehittäminen

Lastensuojelun henkilöstömitoitus (Lakimuutos)

- Sosiaali- ja terveystalvelun mitoitus 35 asiakasta / sosiaali- ja terveystalvelun jälkihoiton lainsäädännön laajennus ja lastensuojelun sijaishoiton asiakasmäärän kasvu. Lastensuojelun mitoituksessa haasteita useammassa kunnassa.

- Kotihoido voi saada tarvittaessa kaikkina vuorokauden aikoina.

- Lakiin on lisätty uudet säännökset koskien esimerkiksi kotikäyntien suunnittelua ja kotihoidon toteuttamista, henkilöstövajaukseen puuttumista ja henkilöstön riittävyyden varmistamista, omavalvontaa ja johtamista.
- Tukipalveluiden rooli iäkkäiden ensimmäisenä, toimintakykyä tukevana palveluna täsmentyy.
- Vammaispalvelulain uudistus: Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi on annettu. (valtioneuvosto.fi)
- Sosiaalinen luototus lakisääteiseksi 1.8.2023 alkaen.

Hoitotakuun tiukentuminen

- Terveystieteiden lakia on esitetty muutettavaksi siten, että 1.9.2023 alkaen hoitoonpääsy avosairaanhoidossa olisi enintään 14 vrk ja suun terveydenhuollossa enintään 4 kk. (HE 74/2022) Myös mielenterveyspalvelujen hoitoonpääsy tiukentuu

Hoitotakuun ja palvelutakuun toteutuminen

Terveyspalveluissa on noudatettava kiireettömän hoidon määräaikoja terveydenhuoltolain hoitotakuusäästöjen mukaisesti. Hoitoon pääsyn toteutumista tulee seurata ja julkaista odotusajat säännöllisesti verkkosivuilla.

Sosiaalipalveluissa seurataan palvelutakuun toteutumista. Sosiaalihuoltolain mukaisesti palvelutarpeen arviointi on aloitettava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä yhteyden otosta mikäli henkilö on yli 75 tai saa vammaisuuksista annetun lain mukaista ylintä hoitotukea. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on lisäksi valmistuttava kolmen kuukauden määräajassa. Lastensuojelun määräaikojen toteutumista seurataan valtakunnallisesti. Myös vanhuspalvelulaissa on säädös palvelujen järjestämisen määräajoista ja tiedot määräaikojen toteutumisesta on julkaistava.

Omavalvonta

Omavalvonta on sisäisen valvonnan osa-alue, joka tähtää palveluiden laadun ja palvelutasovaatimusten täyttymiseen. Hallintosäännössä määritellään sisäinen valvonta, johon kuuluvat muun muassa sisäinen tarkastus, riskienhallinta, hyvä hallintotapa sekä omavalvonta. Omavalvonta kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja tuottamiseen. Omavalvonnalla varmistetaan asiakkaiden ja potilaiden perusoikeudet, asiakas- ja potilasturvallisuus, laadultaan hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä eri toimijoiden toimintaedellytysten ja velvollisuuksien yhdenmukaisuus.

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma. Hyvinvointialueen on järjestämisvastuunsa nojalla ohjattava ja valvottava yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa.

Omavalvonnalla varmistetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittaessa on huomioitu yhdenvertaisuuden toteutuminen. Palveluiden hankkiminen ei väärrä järjestämisvastuun toteutumista eikä yksityiseltä hankita palvelua, johon sisältyy julkisen vallan käyttöä. Omavalvonnalla varmistetaan myös, että vastuu palvelutarpeen arvioinnista säilyy hyvinvointialueella.

Omavalvonnalla varmistetaan, että suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve edellyttää.

Omavalvonnan koordinaatio keskitetään kehittämispalveluihin ja toimialoille varataan valvontaresursseja.

2.1.3 Pelastustoimen normatiivinen ohjaus ja toimintaympäristö

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 4§:n mukaan hyvinvointialue vastaa Lapin pelastustoimen järjestämisestä hyvinvointialueella. Järjestämisvastuun sisältö määrittyy hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 7§:n, pelastuslain (379/2011), valmiuslain (1552/2011) sekä eräiden erityislakien perusteella.

Sisäministeriö (SM) ohjaa pelastustoimen järjestämistä esimerkiksi toimintavalmiusaikojen osalta ja hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutaso on järjestettävä siten, että pelastustoimi kykenee suoriutumaan lakisääteisistä tehtävistään palvelutasopäätöksen mukaisessa tasossa. Lapin aluehallintovirasto valvoo pelastustoimen palvelutasoa ja sen resursointia ja sillä on valta puuttua havaitsemiinsa puutteisiin ohjauksella ja pakkokeinoin.

Lainsäädännön antamassa kehyksessä hyvinvointialue vastaa pelastustoimen palvelutason määrittelystä ja ylläpitämisestä sekä pelastuslaitoksen kautta toteutettavan palvelutuotannon järjestämisestä palvelutasopäätöksen mukaiseen tasoon, ottaen huomioon SM:n antama valtakunnallinen ohjaus. Pelastustoimen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista vastaa valtio hyvinvointialueille osoittavan yleiskatteellisen rahoituksen kautta.

Pelastuslain (379/2011) mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Lisäksi pelastuslaitoksen on huolehdittava pelastustoimen valvontatehtävistä, väestön varoitamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä ja päivittäiseen pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Pelastustoimen lakisääteisten perustehtävien ohella pelastuslaitos toteuttaa sopimusten perusteella ensi-vastetoimintaa terveystalujen toimialalle, tukee sopimusperusteisesti kuntien valmiussuunnittelua ja huolehtii öljyntorjunnasta toimialueellaan. Erityislainsäädännön nojalla pelastuslaitokselle kuuluvat mm. kemikaali- ja räjähdelainelainsäädännön mukaiset valvontatehtävät ja joukko muitakin erityistehtäviä.

Pelastuslain (379/2011) 48§:n mukaan erityistä vaaraa aiheuttavaksi kohteeksi luokitellaan laitos tai muu kohde, jossa harjoitettu toiminta voi aiheuttaa suuronnettomuusvaaraa. Erityistä vaaraa aiheuttavista kohteista pelastuslaitoksen on laadittava ulkoinen pelastussuunnitelma (UPS) sekä harjoitettava suunnitelmien toimivuuden varmistamiseksi vähintään joka kolmas vuosi. Erityistä vaaraa aiheuttavassa kohteessa tapahtuva suuronnettomuus voi aiheuttaa pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia Lapin hyvinvointialueen työllisyyteen ja matkailun vetovoimaan, mikä asettaa myös pelastuslaitoksen toimintaan tavallista suurempia vaatimuksia. Erityistä vaaraa aiheuttavista kohteista noin 10 % (19 kpl) sijaitsee Lapin hyvinvointialueella.

Siirtyminen kuntapohjaisesta mallista osaksi hyvinvointialuetta on merkittävä muutos pelastustoimen toimintaympäristössä valtakunnallisesta ja alueellisesti. Toinen merkittävä muutos toimintaympäristössä on hyvinvointialueuudistuksen kautta vahvistuva valtionohjauksen merkittävä lisääntyminen pelastustoimessa. Sisäministeriön ohjausvalta pelastuslaitosten toimintaan tulee yhdenmukaistamaan pelastustoimen prosesseja ja toimialariippuvaisia tietojärjestelmiä (Kejo, TUVE, Virve 2.0 ym.). Pelastustoimen valtakunnallinen ohjaus luo myös merkittävää painetta kehittää hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasoa yhdenmukaisemmaksi suhteessa valtakunnalliseen palvelutasoon.

Koronaepidemia on osoittanut, että muutokset pelastustoimen toimintaympäristössä voivat olla edellä kuvattujen kauaskantoisten muutosten lisäksi äkillisiä ja yllättäviä. Pelastustoimeen vaikuttavien häiriötekijöiden osalta yhteiskunta on varsin haavoittuvainen, mikä tulee jatkossa korostamaan entisestään varautumisen merkitystä ja resursointia. Erilaiset pandemiat on jatkossa otettava keskeiseksi osaksi riskiarviointia ja on pyrittävä kehittämään yhteiskunnan resilienssiä suhteessa niihin.

Pandemian ohella yhteiskunta on entistä riippuvaisempi teknisestä infrastruktuurista ja alttiimpi sen häiriöille. Ilmastonmuutoksesta johtuen myös sään ääri-ilmiöt tulevat lisääntymään ja aikaansaavat entistä voimakkaampia myrskyjä, tulvia, rankkasateita ja metsäpaloja. Kaikki nämä asettavat pelastustoimen toimintavalmiudelle entistä suurempia vaatimuksia.

Vaikka Lapin maakunta on väestömäärältään vähäväkinen suhteessa maakunnan maantieteelliseen kokoon, asettaa myös maakunnan elinkeinorakenne haasteita pelastustoimelle. Meri-Lapin raskas teollisuus, kaivostoiminta, matkailu, liikennemäärien kasvu ja pitkä etäisyydet asettavat enenevässä määrin haasteita pelastustoimen palvelutason ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Tulevaisuudessa pelastustoimi on keskeisessä roolissa turvallisuuden ylläpitämisessä tilanteessa, jossa hiljalleen elpyvä matkailu ei kestä yhtäkään uutta turvallisuuspoikkeamaa. Merkittävät teollisuusinvestoinnit taas vaativat pelastustoimen osaamista ja sen resursointia rakenteelliseen paloturvallisuuteen jo suunnitelluvaiheessa.

Väestön ikääntyminen ja keskittyminen vaikuttavat pelastustoimen palvelujen tarpeeseen, kysyntään ja järjestämistapaan. Palvelujen tarve kasvukeskuksissa lisääntyy ja palvelujen turvaaminen harvaan asutuilla seuduilla vaikeutuu. Ikääntyvälle väestölle tyypilliset onnettomuusriskit kasvavat. Pelastuslaitoksen tehtävämäärät ovat olleet viime vuosina tasaisessa kasvussa, ja kausivaihtelua on aiheuttanut lähinnä vuosittainen maastopalojen määrä. On arvioitavissa, että vuosikymmenen loppupuolella pelastustoimen tehtävämäärä lähestyy 5000 tehtävää vuodessa, ellei elinkeinorakenteessa ja muissa ulkoisissa seikoissa tapahdu olennaisia muutoksia.

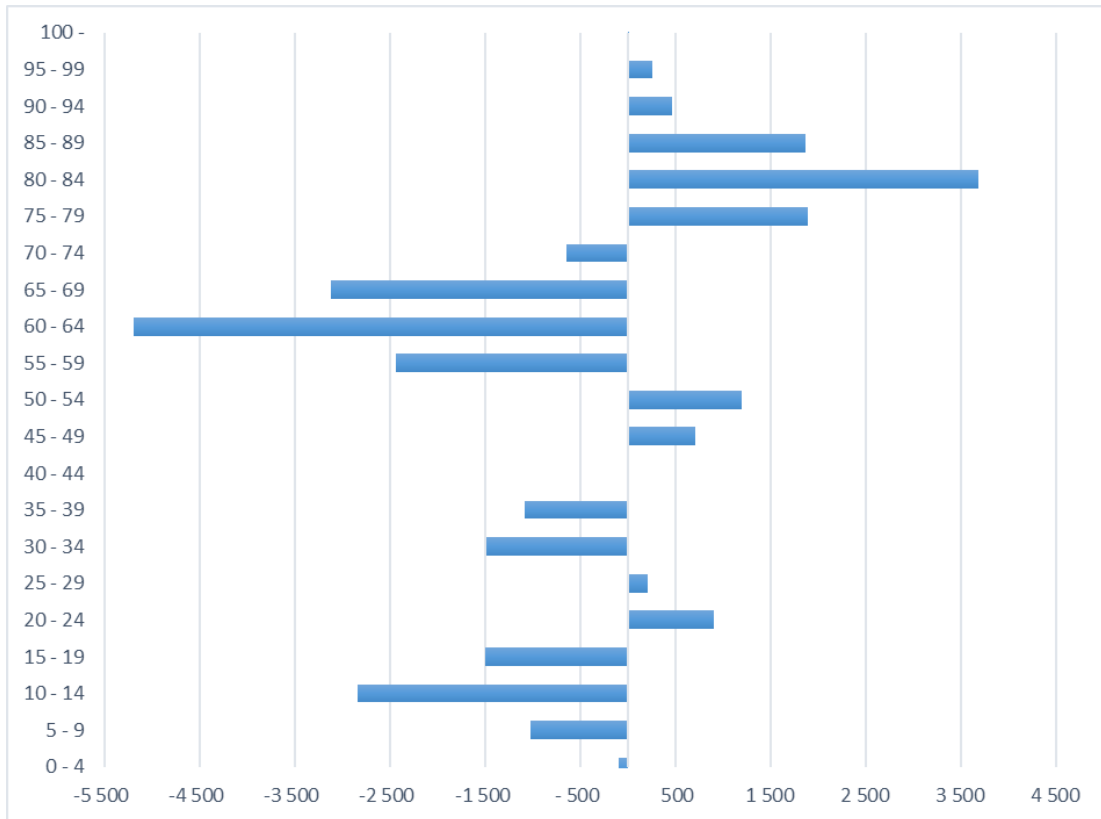
Maailman yleisen turvallisuustilanteen heikentyminen ja sota Ukrainassa ovat lisänneet merkittävästi turvallisuustoimijoiden, myös pelastuslaitoksen tehtäviä ja painottaneet niitä uudelleen. Valmiuden ylläpitämiseen ja väestönsuojeluun liittyvät lakisääteisesti velvoitteet ovat lisääntyneet ja niistä suoriutuminen edellyttää huomattavasti aiempaa suurempaa panostusta niin erityisresurssien kautta kuin läpi koko pelastuspalvelujen toimialaorganisaation.

2.2. Väestömuutokset

Lapin alueen väestö on vähentynyt viime vuosikymmeninä. Tilastokeskuksen (päivitetty 30.9.2021) väestöennusteet vuosille 2033 ja 2040 ennakoivat (ks. oheinen taulukko alla) väestönmäärän huomattavaa vähentymistä Lapin hyvinvointialueen alueella. Ennusteet ennakoivat 8 162 henkilön vähennystä vuoteen 2033. Väestön vähentyminen hyvinvointialueen alueella jatkuu ennusteen mukaan ja väkiluku tulee vähenemään 14 734 ihmisellä vuoteen 2040 mennessä nykyhetkeen verrattuna.

	2023	2033	2040
Enontekiö	1 762	1 579	1 442
Inari	6 742	6 233	5 796
Kemi	20 038	18 743	17 829
Kemijärvi	6 864	5 823	5 160
Keminmaa	7 920	7 682	7 512
Kittilä	6 364	6 045	5 774
Kolari	3 860	3 574	3 387
Muonio	2 266	2 128	2 025
Pelkosenniemi	895	759	663
Pello	3 147	2 671	2 377
Posio	2 966	2 468	2 138
Ranua	3 620	3 406	3 326
Rovaniemi	63 698	63 703	62 642
Salla	3 220	2 671	2 339
Savukoski	967	838	756
Simo	2 856	2 539	2 357
Sodankylä	8 092	7 386	6 899
Tervola	2 842	2 643	2 576
Tornio	21 382	21 053	20 767
Utsjoki	1 193	1 091	1 012
Ylitornio	3 722	3 219	2 905
YHTEENSÄ	174 416	166 254	159 682

Tilastokeskuksen väestöennusteen (päivitetty 30.9.2021) mukaan Lapin hyvinvointialueen väestömäärä tulee vähentymään noin 8150 henkilöllä vuoteen 2033 mennessä (ks. oheinen taulukko alla). Ikäryhmittäin tarkasteltaessa eniten vähenevät 60–64-, 65–69-, 55–59- ja 10–14-vuotiaiden joukko. Väestöennusteen mukaan sairaanhoitopiirin alueella eniten kasvavat 80–84-, 75–79-, 85–89- ja 50–54- vuotiaiden määrät.

2.3. Julkinen talous

Julkisen talouden muodostavat julkisyhteisöt, joihin kuuluvat mm. valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakunta sekä lakisääteiset työeläkeyhtiöt ja -laitokset ja muut sosiaaliturvarahastot. Julkisen talouden vakaudella estetään yllättävät hyvinvointia heikentävät tapahtumat. Ikääntyneiden määrän lisääntyminen edellyttää työllisyyden kasvua ja palvelujen turvaamista. Erityisesti tuottavuuden kasvun osatekijät osaaminen ja innovaatiot ovat keskeisiä julkisen talouden vakaudessa ja talouskasvussa.

Osaltaan julkisen talouden vakauttamiseen pyritään sote-uudistuksella. Uudistuksessa toiminnan painopistettä siirretään perustason palveluihin ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Kustannusten kasvun hillitsemisessä on yhtenä merkittävänä toimenpiteenä monikanavarahoituksen purkaminen, jolla estetään osa-optimointia. Kuntatalouden näkökulmasta sote-uudistus muuttaa käyttötalouden ohella kuntien rahoituslaskelmaa ja kasvattaa kuntien suhteellista velkaantuneisuutta.

Talouden kasvuun Suomessa vaikuttaa heikentävästi useampi maailmantalouteen vaikuttava tekijä; korkea inflaatio, Euroopan energiakriisi ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Seurauksena on yleinen epävarmuus ja hintojen ja palkkojen nousukierrettä, jotka johtavat kiristyvään rahapolitiikkaan ja korkeampiin korkoihin. Lokakuun 2022 lopulla Suomen Pankki nosti peräkkäin jo kolmatta kertaa ohjauksorkoja ja on valmis vielä nostamaan lisää, jotta inflaatio palautuisi keskipitkän aikavälin tavoitteen mukaiseksi. Tässä vaiheessa myös koronapandemia osaltaan vaikuttaa julkiseen talouteen, vaikka ehkä pahimmasta tilanteesta ollaankin toipumassa.

Lähteet:

- Kuntaliitto
- Sote-uudistus.fi
- Suomen Pankki
- THL
- Valtioneuvosto
- Valtiovarainministeriö

2.4. Lapin hyvinvointialueen talous

Lapin hyvinvointialueen toiminta- ja taloussuunnitelmaa 2023–2025 ja talousarviota 2023 on valmisteltu merkittävän epävarmuuden vallitessa. Toimintaa siirtyy 27 organisaatiosta muodostaen Lapin hyvinvointialueen. Talousarvio 2023 lähentelee miljardia euroa ja henkilöstöä tulee hyvinvointialueella olemaan noin 7 600. Nykyisten organisaatioiden tilinpäätökset 2021 ja talousarviot 2022 ovat pohja, jolle perustetaan hyvinvointialueen talousarvio 2023. Aikataulujen tiukkuuden takia, on kokonaisuutta valmisteltu isossa kuvassa vastuualuetasoilla huomioiden toiminnassa ja taloudessa tiedossa olevat muutokset. Erityistä epävarmuutta valmistelussa aiheuttaa nykyisten organisaatioiden mahdolliset alibudjetoinnit ja vuoden 2022 aikana tehtävät talousarviomuutokset, joista ei mahdollisesti ole tullut tietoa hyvinvointialueelle. Vuokra-asetuksen (Valtioneuvoston asetus kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023–2026 272/2022) mukaisten vuokrien ja vuokrasopimusten 3+1 vuodelle valmistelu kuntien kanssa pitkittyi loppuvuoteen. Samoin organisaation keskeneräisyydestä ja siirtyvän henkilöstön tietojen siirtymisen vasta marraskuussa johtuen palkkojen ja niihin vaikuttavien sopimuskorotusten vaikutukset jouduttiin arvioimaan ilman normaalia henkilö henkilöltä tehtyjä laskelmia.

Vuonna 2023 talouteen vaikuttaa kuten muutenkin julkiseen talouteen usea maailmantalouteen vaikuttava asia. Inflaatio, Euroopan energiakriisi ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttavat merkittävästi hintoihin korottavasti. Samoin palkkojen korotukset ja mm. hoitajamitoituksen kiristyminen tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa nostaa hintoja ja on jo vuoden 2022 aikana aiheuttanut merkittäviä hinnankorotusesityksiä palvelutuottajilta. Hintojen korotusten lisäksi voi haastetta aiheuttaa vaikeus rekrytoida eri ammattiryhmien ammattilaisia. Tästä voi aiheutua esimerkiksi palvelujen supistuminen tai kasvavat henkilöstökulut muun muassa lisääntyvien hälytysrahojen maksamisena.

Lapin keskussairaalan laajennushanke ja siihen liittyvät muut tilainvestoinnit nostattavat hyvinvointialueen investointitason kohtalaisen korkealle, vaikka toteutetaan vain pakolliset investoinnit. Lapin hyvinvointialueen lainanottovaltuus, jonka Valtiovarainministeriö myöntää, riittää kyllä hyvin investointisuunnitelmaesityksen toteuttamiseen. Investointeja varten otettavien lainojen korkojen nousu tulee vaikuttamaan taloudessa yhä merkittävimmin lähivuosina.

Huomattava määrä erilaisia epävarmuustekijöitä on siis vuoden 2023 talouteen vaikuttamassa. Yhteisenä tekijänä niillä kaikilla on, että vaikutus talouden tasapainoon on taloutta heikentävä. Lapin hyvinvointialueen rahoituksesta lähes 90 % on valtion rahoitusta (858,2 milj. €). Huoli rahoituksen riittävydestä on suuri, koska hyvinvointialueen mahdollisuudet vaikuttaa tuottojen kertymään on kohtalaisen pieni ja toisaalta kulupuolelle tulee useita eri elementtejä, jotka nostavat kuluja. Tämä vielä tilanteessa, jossa koko talouden näkyminen on enemmän tai vähemmän epäselvä.

3. HYVINVOINTIALUESTRATEGIA

Hyvinvointialuelain 41 § mukaan hyvinvointialueella on oltava strategia, jossa aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Hyvinvointialueen strategiassa tulee ottaa huomioon: 1) asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtävälalla, 2) palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset, 3) hyvinvointialueen tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet, 4) omistajapolitiikka, 5) henkilöstöpolitiikka sekä 6) asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Hyvinvointialueen strategiassa tulee huomioida kielellisten oikeuksien toteutuminen hyvinvointialueen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Hyvinvointialueen strategian tulee perustua arvioon hyvinvointialueen tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueen tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa määritellään myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Strategia tulee tarkistaa vähintään kerran aluevaltuuston toimikaudessa.

3.1. Lapin hyvinvointialueen strategia

Lapin hyvinvointialueen strategiaa on valmisteltu vuorovaikutteisessa yhteistyössä kevästä 2022 alkaen aluevaltuuston ja – hallituksen, viranhaltijajohdon, henkilöstön, asukkaiden sekä eri sidosryhmien kesken. Strategian hyväksyntä lopullisessa muodossaan tapahtuu tammikuussa 2023, mutta strategialuonnos toimii aluevaltuuston päätöksellä vuoden 2023 talous- ja toimintasuunnitelman valmistelemisen pohjana.

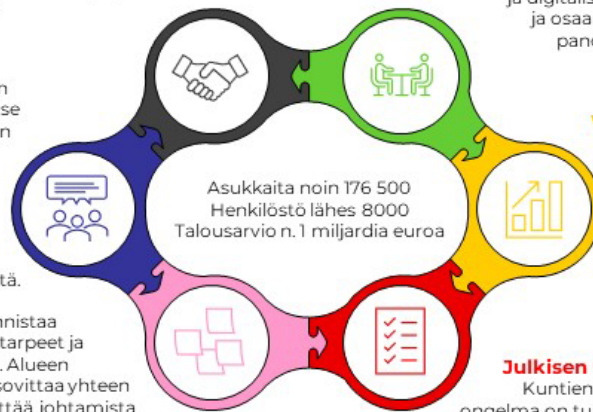
Strategian valmistelun taustana on käytetty palveluita ja väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilaa koskevaa laajaa tilannekuvaa, mikä on valmisteltu v. 2021–2022 aikana. Lisäksi on tunnistettu laajempia koko toimintaympäristöä koskevia merkittäviä muutoksia, jotka on huomioitu strategian valmistelussa.

Strategian lähtökohdat ja toimintaympäristö

Hyvinvointialueet ovat merkittäviä työnantajia, kun sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut siirtyivät kunnilta ja kuntayhtymiltä niiden järjestettäväksi. Yksi järjestämisvastuinen taho mahdollistaa sen, että lappilaisten hyvinvointia voidaan tukea ja palveluita kehittää maakuntatasoisesti.

Lapin erityisolosuhteita ovat mm. pitkät välimatkat, ja suuri osa Lappia on harvaan asuttua. Lapilla on vahva paikallisidentiteetti ja samalla se on laaja ja olosuhteiltaan moninainen alue erityistarpeineen. Lapilla on erityisvastuu saamenkielen ja -kulttuurinmukaisten palvelujen kehittämisestä koko maan tasolla. Hyvinvointialueen tehtävänä on toimia koko Lapin parhaaksi, mikä edellyttää onnistunutta strategiatyötä.

Lapin hyvinvointialue tunnistaa alueensa asukkaiden palvelutarpeet ja tarjoaa tasavertaiset palvelut. Alueen suurimpana työnantajana se sovitaa yhteen eri toiminta-kulttuureja, kehittää johtamista ja kasvaa entistä paremmaksi yhteistyökumppaniksi. Toimii yhteistyössä kuntien, 3. sektorin, yrityselämän, hyvinvointialueiden, valtion sekä muiden kumppaneidensa kanssa.

Henkilöstön saatavuus ja työn murros näkyvät myös Lapissa. Muutokset näkyvät niin toiminnassa kuin arvojen ja ajatustapojen muutoksina. Työn tekemisen rakenteet ja tavat muuttuvat (organisaatiot ja työelämä, robotiikka ja digitalisaatio). Osaavasta työvoimasta on pulaa ja osaamisen kehittämiseen sekä johtamiseen panostetaan. Niukkenevat resurssit lisäävät tarvetta tuottavuuden kehittämiseen.

Väestön ja palvelutarpeiden muutokset liittyvät ennen kaikkea Lapin ikääntyvään väestöön, syntyvyyden laskuun ja väestömäärän ennakoituun vähenemiseen. Tämä lisää tarvetta tulevaisuuden ennakkointiin sekä henkilöstövoimavarojen hallintaan. Henkilökuntaa tulee kouluttaa ja palvelutarpeiden kokonaisuutta hallita. Tulemme tarvitsemaan myös sopeuttamista.

Julkisen talouden tilanne jatkuu heikkona Kuntien ja hyvinvointialueiden talouden suurin ongelma on tulojen ja menojen välinen rakenteellinen epäsuhde. Ikäsidonnaiset menot kasvavat. Työvoimapula lisää paineita työvoimakustannusten kasvuun. Kansallisesti kynnysvelkaan ja sen ottamiseen on madaltunut.

Strategiakokonaisuus muodostuu Lapin hyvinvointialueen visiosta, missiosta ja arvoista. Strategian painopisteenä ovat asiakaskokemus, henkilöstökokemus, vaikuttavuus, talouden tasapaino ja hyvä johtaminen. Strategian painopisteistä on johdettu painopisteittäin lupaukset lappilaisille;

- Vastaamme lappilaisten odotuksiin ja kannustamme oman hyvinvoinnin edistämiseen
- Olemme oman työn arvostettuja kehittäjiä. Henkilöstömme kyvykkyyks ja osaaminen lisää työn imua ja vetovoimaa
- Toiminnallamme edistämme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä kavennamme hyvinvointi- ja terveyseroja. Panostamme toiminnassamme vaikuttavuuteen, hyvään laatuun ja kustannustehokkuuteen
- Hallitsemme kustannuskehitystä vaikuttavalla ja oikea-aikaisella toiminnalla ja työskentelemme resurssitehokkaasti
- Hyvä johtaminen takaa arjessa onnistumisen

Painopisteittäin on useampia valtuustoon nähden sitovia strategisia tavoitteita, joihin tullaan valmistelemaan sekä tavoitetaso että mittarointi lopulliseen strategiaan.

Strategian toimeenpanon varmistamiseksi on strategiaprosessissa muodostettu näkemys toimeenpanon kärjistä, joilla näytetään strategian suuntaa ja halutaan keskeisesti vaikuttaa jo ensimmäisenä talousarviovuonna toimintaan. Toimeenpanon kärkiä vuodelle 2023 ovat;

- Tuetaan kansalaisia hyvinvointia ja terveyttä edistävään elämäntapaan
- Tuetaan ikääntyneiden toimintakykyä ja osallisuutta
- Tuetaan lasten ja nuorten mielenterveyttä
- Tuetaan kansalaisten arjen turvallisuutta.

Strategian hyväksymisen jälkeen käynnistetään systemaattisesti viiden strategian toteuttamisohjelmien valmistelu, joista laajin on palvelustrategia, jonka hyväksyy aluevaltuusto. Palvelustrategiassa linjataan mm. peruspalvelujen vahvistaminen, ennaltaehkäisevän työn korostaminen, lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut, palveluiden integraatio, hoidon jatkuvuuden turvaaminen, palvelukenteen keventäminen sekä palveluverkkosuunnittelu. Muut ohjelmat sisältävät väestön hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen, valmiuteen, osallisuuteen sekä henkilöstöön liittyvät tarkennetut toimenpiteet.

Hyvinvointialuestrategiakokonaisuus

LAPPILAISTEN HYVINVOINTI – Mihin tunnistettuihin haasteisiin strategialla vastataan				
VISIO – Tahtotila, johon pyrimme pitkällä aikavälillä				
MISSIO – Näkemyksemme organisaation keskeisistä tehtävistä ja miksi olemme olemassa				
ARVOT – Toimintamme perusta ja pohja päätöksentekoon				
STRATEGIAN PAINOPISTEET – Visiota toteuttavat tavoitekokonaisuudet				
ASIAKASKOKEMUS <i>Vastaamme lappilaisten odotuksiin ja kannustamme sekä tuemme oman hyvinvoinnin edistämiseen.</i>	HENKILÖSTÖKOKEMUS <i>Olemme oman työn arvostettuja kehittäjiä. Arvostava johtaminen, työn vaatavuutta vastaava palkka ja vaikutusmahdollisuudet omaan työhön lisäävät työn vetovoimaa.</i>	VAIKUTTAVUUS <i>Edistämme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä kavennamme hyvinvointi- ja terveyseroja. Panostamme laatuun, kustannustehokkuuteen ja kumppanuuteen.</i>	TALouden TASAPAINO <i>Hallitsemme kustannuksia vaikuttavalla ja oikea-aikaisella toiminnalla ja työskentelemme resurssitehokkaasti.</i>	HYVÄ JOHTAMINEN <i>Hyvä johtaminen takaa arjessa onnistumisen.</i>
STRATEGIAN TOTEUTTAMISOHJELMAT – Konkreettisia tekoja hyvinvoinnin eteen				
<i>Palvelustrategian linjaukset (tarve, saatavuus ja kustannukset)</i>	<i>Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelman linjaukset (väestö)</i>	<i>Palvelutasopäätöksen PELA ja ensihoito, valmiussuunnitelma 24:n linjaukset (turvallisuus ja valmius)</i>	<i>Osallisuusohjelman linjaukset (asukas ja asiakas)</i>	<i>Henkilöstöohjelman linjaukset (henkilöstö)</i>

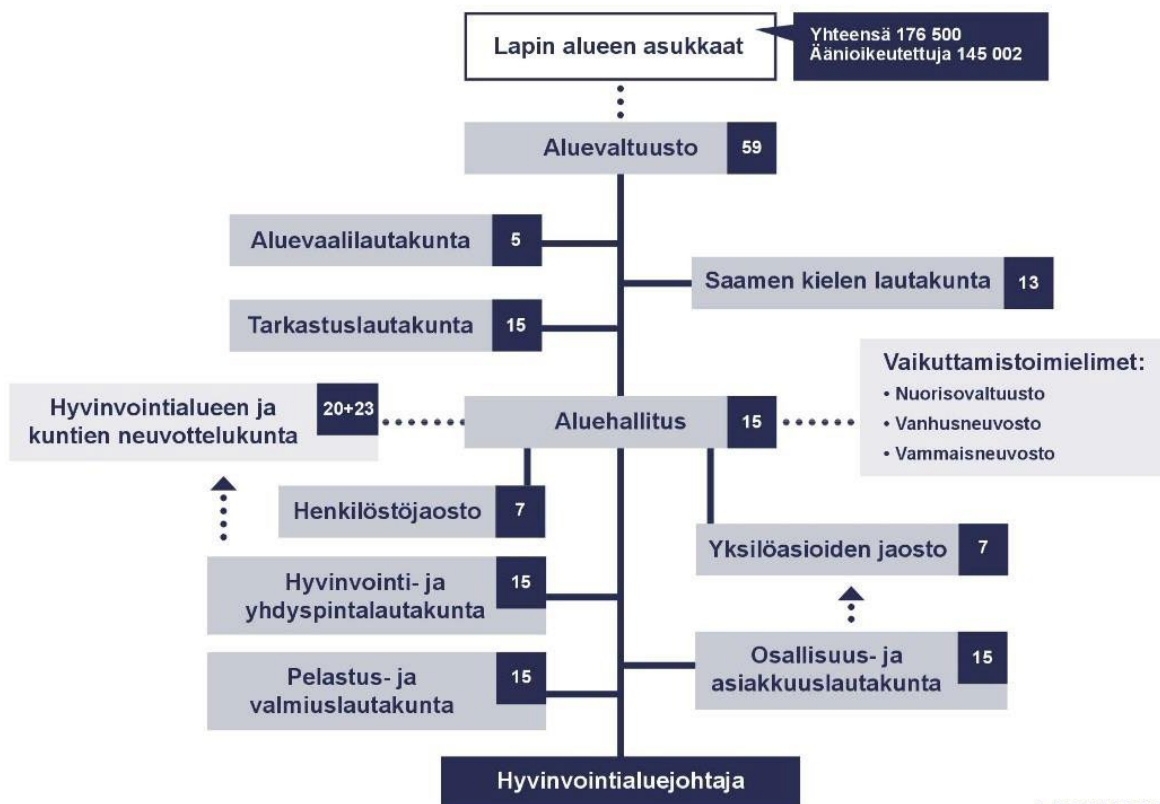
3.2. Lapin hyvinvointialuestrategian seurantamittarit

Hyvinvointialuestrategiassa on painopisteittäin useampia valtuustoon nähden sitovia strategisia tavoitteita, joihin tullaan valmistelemaan sekä tavoitetaso että mittarointi lopulliseen strategiaan. Talousarviota ja toimintasuunnitelmaa täydennetään näiltä osin vuoden 2023 aikana.

3.3. Hyvinvointialueen organisaatio

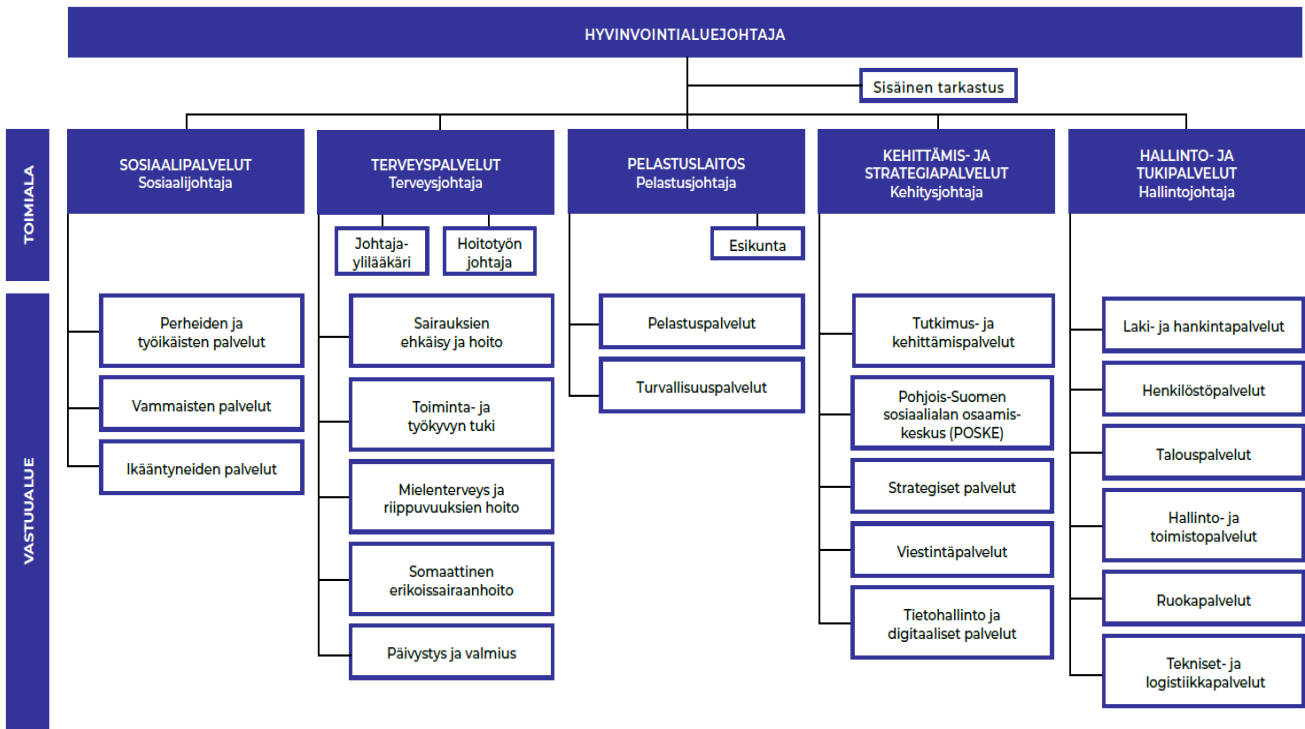
Poliittisen päätöksenteon organisointi

Poliittisen päätöksenteon organisointi

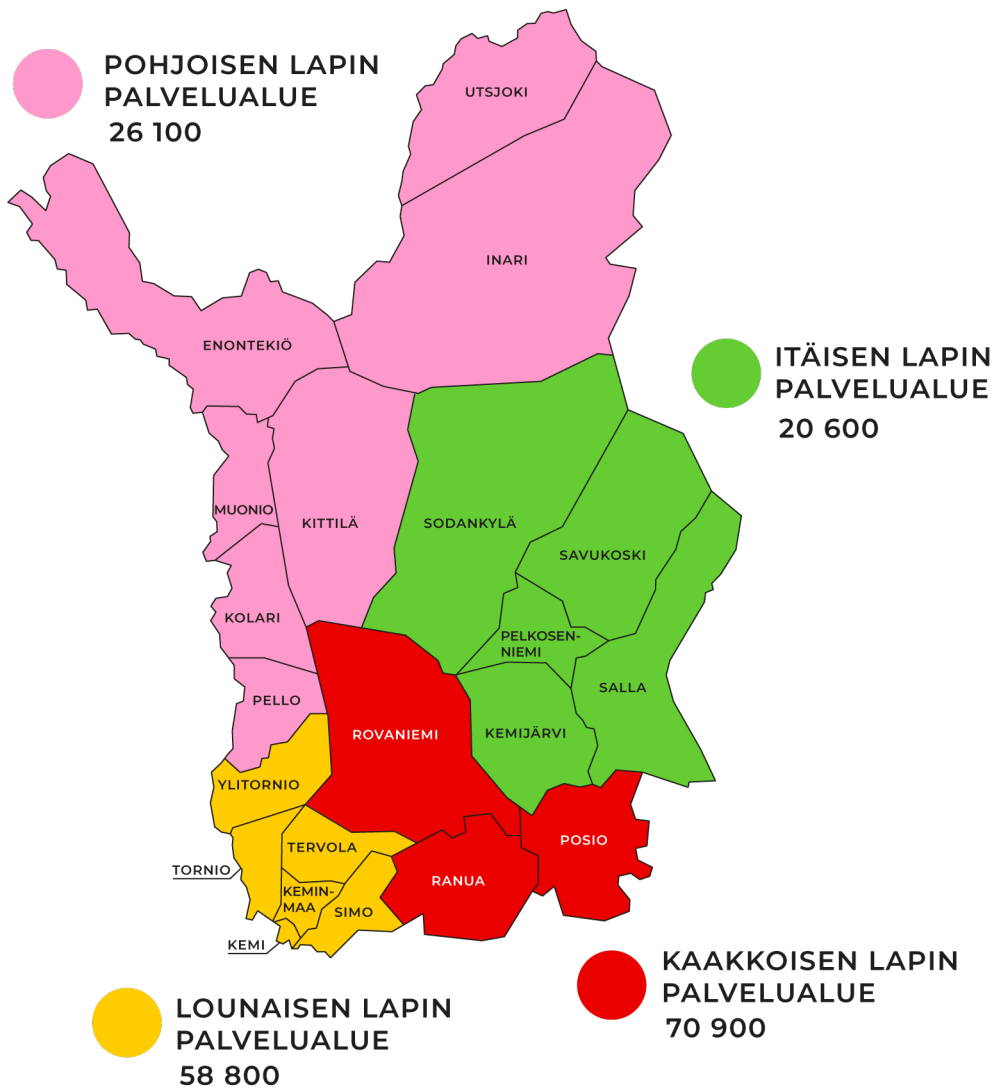
LAPIN HYVINVOINTIALUE

LAPIN HYVINVOINTIALUE

Lapin hyvinvointialueen organisaatio jakaantuu viiteen (5) toimialueeseen: terveystoimet, sosiaalityöt, pelastustoimet, kehittämis- ja strategiatimet sekä hallinto- ja tukitoimet. Toimialat jaetaan organisatorisesti vastuualueisiin ja vastuualueet vastuuyksiköihin.

Tämän lisäksi terveystalujen ja sosiaalipalvelujen toimialat jakaantuvat maantieteellisesti neljään (4) palvelualueeseen: pohjoisen Lapin-, itäisen Lapin-, lounais-Lapin- ja kaakkois-Lapin palvelualueeseen.

Konsernirakenne

Lapin hyvinvointialueelle muodostuu konsernirakenne Rovaniemen Keskuspesula Oy:n omistajuiden kautta.

3.4. Henkilöstö

Lapin hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa 1.1.2023, siirtyy sen palvelukseen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen henkilöstöä kunnista, kuntayhtymistä ja pelastuslaitokselta. Lapin hyvinvointialueen palvelukseen siirtyy noin 7600 henkilöä, joista sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä työskenteleviä on noin 6100. Pelastustoimessa työskentelee noin 160 henkilöä ja tukipalvelutehtävissä noin 1340 henkilöä. Luvut ovat arvioita ja tarkentuvat lopullisesti vasta siirtymisen yhteydessä.

Henkilöstö kuuluu neljän eri virka-/työehtosopimuksen piiriin:

1. HYVTES korvaa hyvinvointialueilla KVTES:n ns. yleisenä työehtosopimuksena 1.3.2023 - 30.4.2025.
2. kunnallinen lääkärien virkaehtosopimus (LS)

3. kunnallinen teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimus (TS)
4. SOTE-sopimus

SOTE-sopimuksen piiriin kuuluu noin 6400 henkilöä, lääkärien virkaehtosopimukseen noin 410 henkilöä, teknisten sopimukseen noin 260 henkilöä ja KVTES:n piiriin noin 530 henkilöä. Suurimpia ammattinimikkeitä ovat lähihoitaja, sairaanhoitaja, ensihoitaja, laitoshuoltaja, hoitaja, terveydenhoitaja ja sosiaalityöntekijä.

Siirtyvästä henkilöstöstä noin 78 prosenttia on vakituksessa palvelussuhteessa ja noin 22 prosenttia määräaikaisessa palvelussuhteessa.

Henkilöstöstä virkasuhteisia on noin 1250 henkilöä ja työsuhteisia noin 6390 henkilöä.

3.5. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat Lapin hyvinvointialueen johdon ja hallinnon työvälineitä, joiden avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä, jotka koskevat mm. taloutta, omaisuutta, hankintoja, päätöksiä, ohjeiden ja lainsäädännön noudattamista. Sillä tarkoitetaan hyvinvointialueelle kuuluvien tehtävien ja vastuiden määrittelyä sekä erilaisia menettelytapoja johtamis-, ohjaus- ja toimintaprosesseissa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävistä ja vastuista määritellään tarkemmin hallintosäännössä ja sisäisen valvonnan ohjeessa, jonka aluehallitus vahvistaa erikseen. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, uhkien ennakointia ja hallintaa. Valvonta on myös väline, jolla voidaan tunnistaa epäkohdat ja käynnistää niitä koskevat kehittämistoimenpiteet sekä vahvistaa ja kehittää riskienhallinnan kokonaisuutta. Keskeistä on toiminnan jatkuvuuden, häiriöttömyyden ja turvallisten ja laadukkaiden palveluiden saatavuuden varmistaminen.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta on osa arkipäivistä johtamista, operatiivista toimintaa, suunnittelua ja päätöksentekoa, joka koskee hyvinvointialueen kaikkia toimialoja, toimielimiä sekä hyvinvointialueen konsernin eri yhtiötä sekä niissä toimivia henkilöitä.

3.6. Lapin hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet

Hyvinvointialuelain mukaan aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto.

Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä. Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Aluehallitus on 29.6.2022 pyytänyt kuntia nimeämään jäsenen kunkin kunnan nuorisovaltuustosta, vammaisneuvostosta ja vanhusneuvostosta jäsenen Lapin hyvinvointialueen nuorisovaltuustoon, vammaisneuvostoon ja vanhusneuvostoon. Lisäksi aluehallitus on pyytänyt saamelaiskäräjiä nimeämään vastaavista toimielimistä jäsenen Lapin hyvinvointialueen nuorisovaltuustoon, vammaisneuvostoon ja vanhusneuvostoon.

Kunnat ja muut sidosryhmät ovat nimenneet jäsenet toimielimiin syksyn 2022 aikana. Valmistelun etenemisen johtuen vaikuttamistoimielimien toiminta käynnistyy kuitenkin vasta vuoden 2023 puolella.

4. TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2023–2025 JA TALOUSARVIO 2023

4.1 Taloussuunnitelman ja -arvion yleiset lähtökohdat

Talousarvion peruslähtökohta on, että lakien, asetusten ja sopimusten sekä muiden sitoumusten ohjaama toiminta turvataan sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen siirtyessä 27 organisaatiosta Lapin hyvinvointialueen toiminnaksi. Toiminta- ja taloussuunnitelma 2023–2025 ja talousarvio 2023 eivät sisällä varautumista esimerkiksi covid-19-epidemian kaltaisiin poikkeusjärjestelyitä vaativiin poikkeustilanteisiin.

Talousarvio koostuu käyttötalousosasta, tuloslaskelmaosasta, investointiosasta ja rahoitusosasta. Käyttötalousosassa osoitetaan voimavarat, tavoitteet ja talousarvio, joiden turvin palvelut tuotetaan. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan rahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Investointiosassa esitetään hankkeiden tavoitteet, hankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottuminen suunnittelukaudelle sekä hankkeille saatavat rahoitusosuudet tai muut tulot. Rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat.

Hyvinvointialueen strategian mukaisesti taloussuunnittelun tavoite on tasapainoinen talous. Tasapainoisen talouden tavoitteen saavuttamiseksi on taloussuunnittelussa määritelty vuosikatteen tavoitetaso, jolla turvataan lainanottovaltuus myös tuleville vuosille ja tämän myötä mahdollistetaan kohtuullinen investointitaso.

4.2. Palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleiset perusteet

Aluevaltuuston hyväksyttäväksi esitettävä taloussuunnitelma ja -arvio sisältää sekä ulkoiset että sisäiset tulot ja menot. Suoritehinnoittelun perustana on omakustannushinta, joka sisältää toiminnan välittömät kustannukset, hallinnon kustannukset ja pääomakustannukset.

Suoritteiden yksikköhintoja määrittäessä arvioidaan suoritteiden määrä ja asiakkailta perittävien maksutulosten ja muiden ulkoisten tulojen määrä. Vuoden 2023 osalta käytetään hinnoittelun pohjana nykyorganisoiden vuodelle 2022 päätettyjä hintoja, joita korotetaan aluehallituksen päätöksen mukaisesti.

4.3. Palveluista perittävät asiakasmaksut

Lapin hyvinvointialueen aluehallitus 16.11.2022 § 361 hyväksyi asiakasmaksut vuodelle 2023. Asiakasmaksujen yleisistä perusteista tehdään esitys aluevaltuustolle osana vuoden 2023 talousarviota ja päätöstä asiakasmaksuista muutetaan tarvittaessa, mikäli ilmenee, että päätös on ristiriidassa aluevaltuuston hyväksymien yleisten perusteiden kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen perimisessä sovelletaan lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992), jäljempänä asiakasmaksulaki, lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (1201/2020) ja asetusta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (912/1992), jäljempänä asiakasmaksuasetus. Asiakasmaksulakia sovelletaan myös hyvinvointialueen ostopalveluna järjestämään palveluun.

Asiaksmaksu voi olla tasasuuruinen, jolloin siihen eivät vaikuta asiakkaan tulot, tai maksu voi määräytyä asiakkaan maksukykyyn mukaan. Palvelusta perittävän maksun suuruutta rajoittaa asiakasmaksulain 2 §, jonka mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta on annettu asetuksella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (912/1992). Asiaksmaksulaissa ja -asetuksessa on määritelty tietyille palveluille enimmäismaksu, tai maksu on säädetty perittäväksi asiakkaan maksukykyyn mukaan. Lapin hyvinvointialueen asiakasmaksut on määritelty pääsääntöisesti

asiaksmaksulain- ja asetuksen mahdollistamien enimmäismäärien mukaan.

Hyvinvointialueella asiakkaan asuinkunnasta riippumatta, tulee olla yhdenmukaiset asiakasmaksut. Suurimmat erot Lapin hyvinvointialueella on ollut tukipalvelumaksuissa. Säännöllisen kotihoidon ja palveluasumisen maksuissa osassa Länsi-Pohjan kuntia on ollut käytössä tuntikehyksen mukaiset maksut, jotka hinnastossa on muutettu yhtenäiseksi koko hyvinvointialueella. Muutoin asiakasmaksulain- ja asetuksen mukaisissa maksuissa ei ole ollut suuria eroja.

Asiaksmaksulainsäädännössä säädetään myös asiakasmaksujen alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Asiaksmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden. (30.12.2020/1201).

Sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukykyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista.

Myös terveydenhuollon tasasuuruisiin maksuihin on mahdollista hakea alentamista erillisen selvityksen perusteella. Aluehallitus päätti 16.11.2022, että valmistelua maksuvapautusten perusteista jatketaan.

4.4. Käyttösuunnitelma vuodelle 2023

Aluevaltuuston hyväksyttäväksi esitettävä taloussuunnitelma 2023–2025 ja talousarvio 2023 sisältää sekä ulkoiset että sisäiset tuotot ja kulut sitovuustasona koko hyvinvointialueen vuosikate ja tulos. Toiminta- ja taloussuunnitelman tultua hyväksytyksi valtuustossa aluehallitus vahvistaa käyttösuunnitelman toimialoille, jonka jälkeen toimialajohtaja päättää käyttösuunnitelmasta vastuualueiden, vastuuyksiköiden ja niiden alayksiköiden osalta.

4.5. Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet

Toiminta- ja taloussuunnitelman 2023-2025 ja talousarvion 2023 hyväksymisen jälkeen laaditaan talousarvion täytäntöönpano-ohjeet, mikäli niille katsotaan olevan erityinen tarve.

4.6. Tytär- ja jäsenyhteisöille asetettavat tavoitteet

Hyvinvointialuelain (Laki hyvinvointialueesta 611/2021) 48 §:n mukaan ” Omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla hyvinvointialue omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan.

Omistajaohjaus voi liittyä perustamissopimukseen, yhtiöjärjestysmääräyksiin, palvelujen tuottamista koskeviin ja muihin sopimukseen, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen hyvinvointialuetta eri yhteisöissä edustaville henkilöille, muuhun hyvinvointialueen määräysvallan käyttöön sekä muihin vastaaviin seikkoihin.” Lisäksi 49 §:n mukaan ”Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että hyvinvointialueen tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin kokonaisuus. Omistajaohjauksella varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus sekä palveluiden laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus hyvinvointialueen tytäryhteisöjen toiminnassa. Omistajaohjauksella varmistetaan myös avoimuuden ja viestinnän samoin kuin palvelujen käyttäjien ja hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen.”

Hyvinvointialueen konserniin kuuluu Rovaniemellä toimiva Rovaniemen Keskuspesula Oy. Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän (76,2 %) ja Kolpeneen palvelukeskus kuntayhtymän (9,8 %) omistama osakepääoma (86 %) siirtyy Lapin hyvinvointialueen omistukseen 1.1.23 lukien. Vuoden 2013 alusta lähtien on sairaanhoitopiirit (Lappi ja Länsi-Pohja) olleet omistajajäsenenä Pohjois-Suomen laboratoriotoiminnan liikelaitoksessa (NordLab) muiden OYS-erva alueen sairaanhoitopiirien

kanssa. 1.1.2023 alkaen NordLab on neljän pohjoisen hyvinvointialueen omistama hyvinvointiyhtymä. Vuodesta 2019 Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirit ovat yhdessä OYS-erva alueen muiden sairaanhoitopiirien kanssa olleet omistajana Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunnassa (TERVIA) ja Lapin sairaanhoitopiiri sen tytäryhtiössä TERVIA osajat Oy:ssä. Tervia tytäryhtiöineen siirtyy 1.1.2023 Lapin, Kainuun, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueiden omistukseen.

Lapin hyvinvointialueen on tarkoitus liittyä osakkaaksi perustettaviin in-house yhtiöihin, joiden tehtävänä on tuottaa ateriapalveluita. Perustettavia yhtiötä ovat Pohjois-Lapin Ruoka Oy ja Meri-Lapin Kuntapalvelut Oy. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin omistaman osuus (11 prosenttia) Meri-Lapin Kuntapalveluista siirtyy Lapin hyvinvointialueen omistukseen. Lisäksi hyvinvointialue hankkii osakkuuden Pellon Serviisi Oy:ltä. Pellon Serviisi tuottaa ateriapalveluiden lisäksi puhtauspalveluita ja kuntouttavan työ- toiminnan palveluita, joista laaditaan erilliset palvelusopimukset.

Liittymällä em. in-house yhtiöiden osakkaaksi, Lapin hyvinvointialue haluaa osaltaan luoda edellytykset ateria- ja elintarvikepalveluiden elinvoiman kehittymiselle lapin eri kunnissa.

Rovaniemen Keskuspesula Oy:lle asetettavat tavoitteet

Rovaniemen Keskuspesula Oy:n toiminnan tulee tukea Lapin hyvinvointialueen tehtävän ja toiminta-ajatuksen toteutusta sekä tuottaa tekstiilihuollon palvelut sen nykyisille kohteille. Tytäryhteisön tulee raportoida Lapin hyvinvointialueelle toiminnastaan ja taloudestaan tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä sekä tarvittaessa muulloinkin.

Rovaniemen keskuspesulan ulkoinen myynti muille kuin omistajaorganisaatioille on ollut useita vuosia enemmän kuin mitä hankintalain antamien rajojen mukaan on sallittua, kun palvelun tuottajana on ns. InHouse-sidosyksikkö. Tämän takia Lapin sairaanhoitopiiri käynnisti yhdessä pesulan muiden omistajien, Rovaniemen kaupungin ja Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän, kanssa vuonna 2020 kokonaisvaltaisen tekstiilihuoltopalvelun kilpailuttamisen. Yhtymähallitus teki helmikuussa 2021 kilpailutuksen perusteella hankintapäätöksen, jonka mukaan kilpailutuksen voitti Rovaniemen Keskuspesula Oy. Päätöksestä on tehty valitus markkinaoikeuteen, joka on kumonnut hankintapäätöksen. Vaihtoehtona uudelle kilpailutukselle on alentaa Rovaniemen keskuspesulan ulkoinen myynti in-house yhtiön edellyttämälle tasolle.

Aluehallitus selvittää vuoden 2023 aikana hyvinvointialueen tekstiilihuollon toteuttamisvaihtoehtoja sekä arvioi ja linjaa Rovaniemen Keskuspesula Oy:n omistajapolitiikkaa.

Keskuspesulan toimitilat ovat tulleet elinkaarensa päähän, eikä toimintaa ole mahdollista jatkaa nykyisissä tiloissa enää pitkään. Tästä johtuen yhtiö on laatinut uudelle pesulalle investointi- ja rakennussuunnitelman. Uuden pesulan rakentamisinvestointi on mukana Lapin hyvinvointialueen valtionvarainministeriölle esitettyssä investointisuunnitelmassa.

NordLab hyvinvointiyhtymälle asetettavat tavoitteet

Omistajahyvinvointialueet asettavat toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita NordLabille, jonka tehtävänä on tuottaa omistajilleen ja omistajien jäsenkunnille klinisiä laboratoriotutkimuksia sekä huolehtia alan tutkimuksesta ja kehityksestä. NordLab perustettiin sairaanhoitopiirien ja niiden jäsenkuntien sisäistä yhteistä palvelutuotantoa varten ja sen toimialue on sen omistajien alue. Hyvinvointiyhtymän hinnoittelun lähtökohtana on, että palvelut myydään omakustannushintaan kaikille omistajille.

Toiminta on kokonaisuudessaan lakisääteisiä tehtäviä eikä siten kilpaile yksityisen elinkeinotoiminnan kanssa eikä toimintaa tule laajentaa yksityisille markkinoille. Myöskään yksityissektorin tarjouskilpailuihin ei NordLabin tule osallistua. Tilapäistä ylikapasiteettia hyvinvointiyhtymä voi myydä vähäisen määrän liikevaihdostaan kilpailuneutraliteetin erityisesti vaarantumatta. Markkinoille myytävät palvelut hinnoitellaan vallitsevan kilpailutilanteen mukaisesti ja siten, että hinnoitteluperusteet voidaan tarvittaessa riittävän selkeästi osoittaa.

NordLabin toimintaa ohjaavat soveltuvin osin omistajien hyväksymät konserniohjeet ja perustamissuunnitelman yhteydessä asetetut tavoitteet. Hyvinvointiyhtymän toimintaa ja taloutta kehitetään yhtymäkokouksen ja johtokunnan asettamien tavoitteiden mukaisesti. NordLabin tulee toimia ns. han-

kintalain mukaisena sidosyksikkönä.

Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunnalle (TERVIA) ja TERVIA osaajat Oy:lle asetettavat tavoitteet

TERVIAN liiketoiminta muodostuu pääosin Oulun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueen (nykyinen Pohjois-Suomen yhteistyöalue) sairaaloissa virassa olevien lääkäreiden välittämisestä työhön alueen muihin sairaaloihin.

Osuuskunta on perustettu, koska alueen sairaaloissa on jouduttu paikkaamaan erikoislääkäripulaa käyttämällä ulkopuolisia ostopalvelukonsultteja. Vuosien saatossa on muodostunut vaikeasti hallittava kokonaisuus, jossa sopimusten sisällöt ja pituudet vaihtelevat, hintataso on koko ajan nousussa ja konsulttien laatu on vaihdellut. Työn sisältö on ollut pääsääntöisesti poliklinikkavastaanottoja tai leikkauksia, eikä siihen ole muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta sisältynyt kehittämis- tai opetustyötä. Huomattava osa konsulteista on tullut Etelä-Suomesta.

Ensisijainen tavoite on, että yhteistyöalueen toimintayksiköissä on tarpeellinen määrä virka- tai työ-sopimussuhteisia ammattihenkilöitä. TERVIA on tarkoitettu toissijaiseksi keinoksi tukea päivystävien sairaaloiden ja muiden toimintayksiköiden toimintaa ja tarkoituksenmukaista työnjakoa.

TERVIA on keino tukea yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen toteuttamista ja siinä sovittua työnjakoa. TERVIAN toiminnasta sovitaan yhteisesti yhteistyöalueen hyvinvointialueiden kesken. TERVIAN avulla voidaan myös täyttää tarpeita osa-aikaiselle työpanokselle tai väliaikaisratkaisuille akuuteissa henkilöstövajeissa. TERVIAN avulla voidaan turvata sellaista toimintaa, jonka toteuttamisessa kestävällä tavalla yksin on kaikilla yhteistyöalueen hyvinvointialueilla tulevaisuudessa vaikeuksia.

TERVIA voi tukea erikoissairaanhoidon lisäksi muidenkin palveluiden osaajien saatavuutta yhteistyöalueella.

5. TALOUSARVION RAKENNE JA SITOVUUS

Talousarvion rakenne

Talousarvio koostuu käyttötalousosasta, tuloslaskelmaosasta, investointiosasta ja rahoitusosasta. Käyttötalousosassa kerrotaan palvelujen tuottamiseen tarvittavat resurssit ja tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Investointiosassa esitetään hankkeiden tavoitteet, hankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottuminen suunnittelukaudelle sekä hankkeille saatavat rahoitusosuudet tai muut tulot. Rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat.

Talousarvion sitovuus

Aluevaltuusto vahvistaa Lapin hyvinvointialueen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet vuodelle 2023 seuraavasti:

Aluevaltuustoon nähden sitovat tavoitteet:

- *Käyttötalousosan sitovuus*
Toiminnalliset tavoitteet
- *Tuloslaskelmaosan sitovuus*
Hyvinvointialueen vuosikate
Hyvinvointialueen tulos
- *Investointiosan sitovuus*
Nettoinvestointien kokonaisloppusumma
- *Rahoitusosan sitovuus*
Lainakannan muutokset

Talouden toteuman seuranta ja muutokset

Talouden toteumaa tulee seurata ja raportoida hallitukselle tuloslaskelmamuodossa tililajeittain talousarviovertailulla.

Aluevaltuusto oikeuttaa aluehallituksen päättämään tilikauden aikana toimialojen välisistä määrärahojen siirroista sekä investointihankkeiden välisistä määrärahojen siirrosta. Määrärahojen siirtoa koskevat päätökset tulee saattaa valtuustolle tiedoksi.

Toimialajohtaja tekee päätökset määrärahojen siirroista toimialan vastuualueiden, vastuuyksiköiden ja niiden alayksiköiden välillä.

Toimialajohtajan tulee havaittuaan, että toimialan tai vastuualueen toiminnalliset tai taloudelliset tavoitteet ylittyvät tai alittuvat merkittävästi, raportoida asiasta hyvinvointialuejohtajalle sekä tehdä esitys tarpeellisista toimenpiteistä. Hyvinvointialuejohtajan tulee huolehtia, että asian merkittävyydestä riippuen asia tuodaan aluehallituksen käsiteltäväksi.

6. KÄYTTÖTALOUSOSA

Talousarvio; hyvinvointialue yhteensä

Käyttötalousosa HYVIN- VOINTIALUE 1000€	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatuotot			
Myyntituotot	47 830	49 265	50 743
Maksutuotot	50 069	50 069	50 069
Tuet ja avustukset	19 738	20 330	20 940
Muut toimintatuotot	13 066	13 458	13 862
Toimintatuotot	130 702	133 121	135 613
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-351 319	-361 858	-372 714
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-80 391	-82 803	-85 287
Muut henkilösivukulut Palve-	-13 912	-14 329	-14 759
lujen ostot	-393 830	-413 521	-434 197
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-75 423	-79 194	-83 154
Avustukset	-35 594	-37 374	-39 243
Muut toimintakulut	-55 119	-57 875	-60 769
TA 2023 alijäämän kattaminen TS 2024 - 2025		45 882	78 971
Toimintakulut	-1 005 587	-1 001 072	-1 011 151
Toimintakate	-874 885	-867 951	-875 538
Valtion rahoitus	858 177	903 000	937 000
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	35	35	35
Muut rahoitustuotot	60	60	60
Korkokulut	-3 031	-3 316	-3 229
Muut rahoituskulut	-15	-15	-15
Vuosikate	-19 658	31 813	58 313
Suunnitelman mukaiset poistot	-23 930	-23 930	-23 930
Tilikauden tulos	-43 588	7 883	34 383
Poistoeron lis (-) / väh (+)	441	441	441
Tilikauden yli- / alijäämä	-43 148	8 324	34 824
SISÄISET ERÄT			
Sisäiset toimintatuotot	157 758		
Sisäiset toimintamenot	-157 758		

Taloudelliset tavoitteet

Taloudelliset tavoitteet on esitetty tuloslaskelmamuodossa.

Lapin hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvio on 43,2 milj. € alijäämäinen.

Talousarvion pääkohdat

Taloussuunnitelma vuodet 2023–2025 ja talousarvio 2023 eivät sisällä covid-19 –epidemiaan liittyviä ennusteita tai tulomuutoksista erillistä varautumista vaan talousarviovalmistelut perustuvat hyvinvointialueen normaaliin toimintaan.

Toimintatuotot

Vuoden 2023 ulkoiset toimintatuotot ovat 130,7 milj. €.

Toimintatuotot sisältävät myyntituotot, maksutuotot, tuet ja avustukset sekä muut toimintatuotot. Merkittävin ulkoinen toimintatuottoerä on maksutuotot, jonka osuus on 50,1 milj. € (38,3 %).

Toimintakulut

Vuoden 2023 ulkoiset toimintakulut ovat 1 005,6 milj. € (1,006 mrd. €).

Toimintakulut sisältävät henkilöstökulut, palvelujen ostot, aineet, tarvikkeet ja tavarat, avustukset sekä muut toimintakulut. Merkittävimmät ulkoiset toimintakuluerät ovat henkilöstökulut, joiden osuus on 445,6 milj. € (44,3 %) sekä palvelujen ostot 393,8 milj. € (39,2 %). Aineet, tarvikkeet ja tavarat määrärahavaraus on 75,4 milj. € ja avustusten 35,6 milj. €.

Muut toimintakulut 55,2 milj.€ sisältää vuokratuloja 51,4 milj. € (93,1 %). Vuokratulot sisältävät kunnilta vuokrattavien toimitilojen vuokrasopimukset (3 +1 vuotta) vuokra-asetuksen (Valtioneuvoston asetus kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023 – 2026 272/2022) mukaisesti. Talousarvion valmistelussa em. vuokrasopimusten arvoksi on arvioitu 25,0 milj. €. Vuokrasopimusten laadinnan tavoiteaikataulun mukaan vuokrasopimukset on laadittu viimeistään loppuvuodesta 2022. Vuokrasopimusten arvo määräytyy lopullisesti vuokrasopimusten solmimisen myötä. Tältä osin on tiedostettava määrärahavarausten tasoon liittyvä riski.

Valtion rahoitus

Vuoden 2023 yleiskatteinen valtionrahoitus on suuruudeltaan 17.11.2022 päivitetyn Valtionvarainministeriön rahoituslaskelman mukaan 858,2 milj. €.

Talousarvion pääomakulut, tulos ja tilikauden yli- ja alijäämä

Vuoden 2023 rahoitustuotot ja –kulut ovat -3,0 milj. €, joka koostuu lähinnä pitkäaikaisten lainojen korkokuluista.

Suunnitelman mukaiset poistot 23,9 milj. €. Merkittävin erä on poistot rakennuksista 16,8 milj. € (70,1 %). Merkittävin poistoihin vaikuttava rakennusinvestointi on Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I –vaihe.

Tilikauden tulos on alijäämäinen 43,6 milj. €.

Poistoeron muutos + 0,4 milj.€ ja tilikauden alijäämä 43,2 milj. €.

6.1. Toimielinten toiminta ja talous 2023

Toimielinten perustehtävät toimielinorganisaatio

6.1.1 Saamen kielen lautakunta

Saamen kielen lautakunta toimii hyvinvointialueella saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden järjestämisen ja kehittämisen asiantuntijaelimenä. Saamen kielen lautakunnan tehtävänä on selvittää, arvioida ja lausua siitä, miten aluevaltuuston päätökset vaikuttavat kielellisten oikeuksien käytännön toteuttamiseen, selvittää, arvioida ja määritellä saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden tarvetta sekä seurata näiden palveluiden saatavuutta ja laatua.

Saamen kielen lautakunta tekee aluehallitukselle ehdotuksia toimenpiteiksi saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden ja palveluketjujen kehittämiseksi sekä henkilöstön kielitaitovaatimukseksi ja kielitaidoin kehittämiseksi. Saamen kielen lautakunta antaa vuosittain aluehallitukselle kertomuksen saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden toteutumisesta. Lisäksi saamen kielen lautakunta valmistelee aluehallitukselle vuosittain esityksen saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaamiseksi osoitetun valtionavustuksen käyttökohteista ja esityksen saamen kielilain 31§:n mukaisen valtionavustuksen käyttökohteista. Saamen kielen lautakunta antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialuestrategiasta, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiasta, talousarviosta ja toimintasuunnitelmasta lautakunnan tehtäväalueen osalta ja osallisuussuunnitelmasta.

Saamen kielen lautakunta konsultoi tarvittavin osin muita hyvinvointialueen toimielimiä ja tekee tarvittavin osin yhteistyötä Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveyslautakunnan kanssa. Saamen kielen lautakunta tunnistaa hyvinvointialueen toiminnassa asioita, joista hyvinvointialueen ja Saamelaiskäräjien on neuvoteltava saamelaiskäräjälain 9§:n mukaisesti.

6.1.2 Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta edistää hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumista ja vaikuttamista hyvinvointialueen toimintaan sekä pitää huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunnan tehtävänä on valmistella aluehallitukselle esitys osallisuussuunnitelmaksi sekä ehdotuksia osallistumisen ja vaikuttamisen menetelmistä.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta voi toteuttaa tehtävänsä: 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia ja asukasraateja; 2) selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiäaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä; 3) edistämällä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia ja menetelmiä, joilla palveluja sekä hyvinvointialueen toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja kehitetään yhdessä hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien kanssa; 4) tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta seuraa, raportoi ja arvioi aluehallitukselle edellisen kappaleen kohtien 1–4 toteutumista sekä hyvinvointialuestrategian toteutumista tehtäväalueellaan.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialuestrategiasta, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiasta sekä talousarviosta ja toimintasuunnitelmasta lautakunnan tehtäväalueen osalta.

6.1.3 Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnan tehtävänä on hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistäminen sekä yhdyspintatyö kuntien ja muiden tehtäväkentän sidosryhmien kanssa

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta toteuttaa tehtävänsä: 1) toimimalla hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona siltä osin, kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin; 2) seuraamalla asukkaiden elinoloja, hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin; 3) kehittämällä yhteistyötä hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa; 4) edistämällä hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden sekä arjen turvallisuuden edistämisessä; 5) vastaamalla osaltaan vähintään kerran vuodessa järjestettävistä neuvotteluista yhdessä alueensa kuntien sekä muiden edellä kohdissa 4 ja 5 mainittujen hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden sekä arjen turvallisuuden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta; 6) tunnistamalla hyvinvointialueen toiminnassa asioita, joita on tarpeen käsitellä hyvinvointialueen ja kuntien neuvottelukunnassa.

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnan tehtävä on valmistella aluehallitukselle esitys sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiaksi ja hyvinvointikertomukseksi ja -suunnitelmaksi yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Lautakunta seuraa, arvioi ja raportoi aluehallitukselle vuosittain asukkaiden hyvinvoinnista, terveydestä ja arjen turvallisuudesta sekä niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä, hyvinvointialuestrategian toteutumista tehtäväalueellaan.

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialuestrategiasta sekä talousarvioarviosta ja taloussuunnitelmasta lautakunnan tehtäväalueen osalta. Lisäksi lautakunta päättää myönnettävien yleisten avustusten periaatteista ja menettelytavoista yleisten avustusten jakamisesta talousarviossa ja käyttösuunnitelmassa varattujen määrärahojen puitteissa.

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta on päättänyt keskeiset toimenpiteet vuodelle 2023 joita ovat mm. hyvinvoinnin-, terveyden ja arjen turvallisuuden rakenteiden luominen, kolmannen sektorin avustusohjeen ja yhteistyösopimusten laatiminen, ensimmäisten järjestöavustusten myöntäminen sekä tuki kuntien hyvinvointikertomusten valmisteluun.

6.1.4 Pelastus- ja valmiuslautakunta

Pelastus- ja valmiuslautakunta käsittelee pelastustoimea sekä hyvinvointialueen varautumista ja valmiutta koskevia asioita.

Pelastus- ja valmiuslautakunnan tehtävänä on valmistella aluehallitukselle esitykset pelastustoimen palvelutasopäätökseksi, varautumis- ja valmiussuunnittelun sekä kokonaisturvallisuuden toteuttamisesta hyvinvointialueella ja vuosittaiseksi selvitykseksi pelastustoimen palvelujen toteuttamisesta sekä talouden tilasta.

Pelastus- ja valmiuslautakunta antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialueen talousarviosta ja taloussuunnitelmasta pelastuslaitoksen osalta sekä antaa lausunnon pelastustoimen osainvestointisuunnitelmasta

Pelastus- ja valmiuslautakunta seuraa ja arvioi pelastustoimen lainmukaisuutta, vaikuttavuutta ja palvelutason sekä hyvinvointialuestrategian toteutumista. Lisäksi lautakunta ottaa vuosittain kantaa turvallisuus- ja varautumisjärjestelyihin sekä merkittävimpiin turvallisuuteen ja varautumiseen liittyviin riskeihin ja epävarmuustekijöihin.

6.1.5 Tarkastuslautakunta

Toiminnan kuvaus

Aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten (laki hyvinvointialueesta 611/2021, 125 §). Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on lain hyvinvointialueesta 125 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan valmistella aluehallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Aluehallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi hyvinvointialueen hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä. Aluehallitus käsittelee talousarviota kokouksessaan 7.12.2022 ja aluevaltuusto 19.12.2022.

Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat, kuten tilintarkastajan valinnan ja huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos hyvinvointialueen taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä. Tarkastuslautakunta on lakisääteisen sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä ja toimittaa sidonnaisuusilmoitukset aluevaltuustolle tiedoksi kerran vuodessa.

Tarkastuslautakunnan alaisuudessa toimii ulkoisen tarkastuksen yksikkö (HS 88 §), jonka tehtävänä on valmistella tarkastuslautakunnan päätettävät asiat sekä tukea tarkastuslautakuntaa hyvinvointialueen tavoite-, tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa. Yksikkö huolehtii lautakunnan apuna sidonnaisuusilmoituksia koskevasta valvonnasta, valmistelee lautakunnalle sen toimivaltaan kuuluvat asiat ja avustaa lakisääteisessä tilintarkastuksessa tilintarkastajan kanssa sovitulla tavalla. Yksikön tehtävien toteuttamiseksi talousarvioon sisältyy määrärahat vuodelle 2023 yhden tarkastuspäällikön ja yhden tuloksellisuustarkastajan (1.5.2023 alkaen) palkan määrärahat.

Tarkastuslautakunta raportoi arviointityössään tekemistään havainnoista aluevaltuustolle koko tilivuoden kattavassa arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunnan ja sen alaisen ulkoisen tarkastuksen yksikön tuottaman arviointi- ja tarkastustiedon tavoitteena on kehittää hyvinvointialueen palveluita ja toimintaa sekä tuottaa tietoa hyvinvointialueen strategista ohjausta varten. Lapin hyvinvointialueen tilintarkastajana toimiva tilintarkastusyhteisö vastaa hyvinvointialueen sekä konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen lakisääteisestä tilintarkastuksesta. Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös.

Hallintosäännön 85 §:n mukaan tarkastuslautakunta huolehtii, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.

Tarkastuslautakunta saattaa tilintarkastuskertomuksen tiedoksi valtuustolle ja tekee esityksen tilinpäätöksen ja vastuuvapauden käsittelyyn (laki hyvinvointialueesta 125 §). Lautakunnalla on lakisääteistä roolia, jos tilintarkastajan tilintarkastuskertomus sisältää muistutuksen.

Toimintasuunnitelma

Toimintaympäristöanalyysi

Lapin hyvinvointialueen organisaatiota ja toimintaa on käynnistetty vuoden 2022 aikana. Toiminta siirtyy 1.1.2023 alusta hyvinvointialueelle. Jatkossa toimintaympäristön muutokset sekä muutokset hyvinvointialuestrategiassa, hyvinvointialueen organisaatorakenteessa ja konsernissa vaikuttavat tarkastuslautakuntaan, ulkoisen tarkastuksen yksikköön ja tilintarkastukseen. Muutokset otetaan huomioon tarkastuslautakunnan arvioinnin toteutustavassa ja painotuksissa sekä tilintarkastuksessa. Tarkastuslautakunta kehittää toimintaansa ja tehtäviensä toteuttamistapoja jatkuvan kehittämisen periaatteen mukaisesti. Vuosittaiset kehittämiskohteensa se määrittää työohjelmassaan. Arviointien hyödynnettävyyttä pyritään parantamaan vuorovaikutuksessa arvioinnin kohteiden kanssa. Avoimella vuorovaikutuksella varmistetaan myös arvioinnin laatua. Lautakunnan laaja-alainen tehtäväalue edellyttää sekä lautakunnan että ulkoisen tarkastuksen yksikön henkilöstön koulutusta. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma Ulkoisen tarkastuksen yksikkö valmistelee lautakunnan vastuulla olevat asiat ja tekee tehtävät, jotka lautakunta on hyväksynyt työohjelmassaan sekä avustaa tilintarkastajaa tilintarkastussopimuksen mukaisesti. Yksikössä työskentelee vuonna 2023 kaksi henkilöä: tarkastuspäällikkö ja 1.5.2023 alkaen yksi tuloksellisuustarkastaja. Arviointi- ja tarkastustyö edellyttävät laaja-alaista hyvinvointialueeseen vaikuttavien yhteiskunnallisten asioiden ja muutosten seuranta, hyvinvointialueen toiminnan ja kehityksen laaja-alaista seuranta, tietojenhankinnan ja tietojärjestelmien osaamista, analysointitaitoja ja viestintätaitoja. Työn luonne edellyttää jatkuvaa osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä. Uuden organisaation käynnistyessä koulutuksen painopisteitä vuonna 2023 ovat: hyvinvointialueen talouteen liittyvät koulutukset, hyvinvointialueen ajankohtaisia asioita käsittelevät koulutus- ja infotilaisuudet (liittyvät talousarvio- ja tilinpäätösprosesseihin), muuttuvaan toimintaympäristöön tai hyvinvointialueen omissa toimintamalleissa ja -taivoissa tapahtuviin uudistuksiin ja muutoksiin, ajankohtaiset lakikoulutukset, tiedonhaku sekä tiedon käsittely ja tietojärjestelmät, ICT-koulutukset.

Merkittävimmät riskit

Hyvinvointialueen ja ulkoisen tarkastuksen yksikön toiminta käynnistyy 1.1.2023 alkaen. Merkittävimmät riskit liittyvät toiminta- ja henkilöstöriskeihin yksikön ollessa pieni, tarkastuspäällikön lisäksi tavoitteena on rekrytoida 1.5.2023 alkaen yksi tuloksellisuustarkastaja. Vuoden 2023 aikana on arvioitava, onko tämä henkilöstöresurssi riittävä. Toimintariskeissä henkilöstöresurssiriskien yhtenä hallintakeinoina ovat ostopalvelut, ja kehittämisessä voidaan hyödyntää ulkoista arviointia. Henkilöstöriskeistä osaamiseen liittyviä riskejä hallitaan vuosittaisella koulutussuunnitelmalla.

Talousarvio on tiukka. Talouden riski on uuden toiminnan käynnistäminen ja lautakuntatyöskenteilyn määrärahojen riittävyys. Valmistelun kiireaikataululla ja taloushallinnon resursseilla ei suunnitelmakauden 2024–2025 talousarviota ole voitu laskea. Vuoden 2023 aikana selviää, onko ostopalvelumäärärahaa osattu ennakoimattomien menojen suhteen arvioida riittävästi.

Talousarviovuodelle ajoittuu myös tilintarkastuksen sopimuskauden päättymisen ja mahdollisen option käytöstä päättäminen. Tietojärjestelmien käytön häiriötilanteissa on riskiä, jota hallitaan hyvinvointialuetasoisesti. Yksikön toimitila on hakuvaiheessa. Tarkoitus on, että ulkoisen tarkastuksen yksikön tarvitsema yksi työhuonetila sijaitsisi laki- ja hankintayksikön tilojen yhteydessä, jossa myös sisäinen tarkastaja voisi toimia. Tällöin on saatavissa synergiahyötyä. Tavoitteena on tehdä hybridityötä, jolloin toimitilatarve on minimoitavissa.

Taloudelliset tavoitteet

Toimintatuotot 0

Toimintakulut 333 000

Toimintakate, vuosikate, tilikauden tulos - 333 000

Pelastus- ja valmiuslautakunta hyväksyy pelastuslaitoksen vuosittaisen valvontasuunnitelman ja pelastuslaitoksen palvelujen vuosittaisen omavalvontaohjelman.

Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelma 2023 TOIMIELIMET 1000€	TOIMIELIMET	
	Toimielimet	TOIMIELIMET
Toimintatuotot		
Myyntituotot	41	41
Maksutuotot		0
Tuet ja avustukset		0
Muut toimintatuotot	36	36
Toimintatuotot	77	77
Valmistus omaan käyttöön		0
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-1 181	-1 181
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-242	-242
Muut henkilösivukulut	-46	-46
Palvelujen ostot	-359	-359
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17	-17
Avustukset	-295	-295
Muut toimintakulut	-48	-48
Toimintakulut	-2 188	-2 188
Toimintakate	-2 111	-2 111
Valtion rahoitus		
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot		0
Muut rahoitustuotot		0
Korkokulut		0
Muut rahoituskulut		0
Vuosikate	-2 111	-2 111
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot		0
Arvonalentumiset		0
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot		0
Satunnaiset kulut		0
Tilikauden tulos	-2 111	-2 111
Poistoeron lis (-) / väh (+)		0
Varausten lis (-) / väh (+)		0
Rahastojen lis (-) / väh (+)		0
Tilikauden yli- / alijäämä	-2 111	-2 111
SISÄISET ERÄT		
Sisäiset toimintatuotot		0
Sisäiset toimintamenot		0

6.2. Sosiaalipalveluiden toiminta ja talous

Sosiaalipalveluiden perustehtävät

Sosiaalipalveluiden tarkoituksena on yllä pitää ja edistää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Tavoitteena on lisäksi hyvinvointialueen asukkaiden omatoimisuuden ja osallisuuden edistäminen. Sosiaalipalvelut turvaa yhdenmukaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat palvelut hyvinvointialueen asukkaille.

Sosiaalipalvelut yhteensovittaa toimintansa hyvinvointialueen muiden toimialojen erityisesti terveyspalvelujen kanssa siten, että hyvinvointialueen järjestämät palvelut muodostavat asukkaalle saumattoman kokonaisuuden. Sosiaalipalvelut edistää palvelujen yhteentoimivuutta erityisesti kuntien, järjestöjen, Kelan, työvoimahallinnon ja muiden toimijoiden kanssa mm. sopimalla yhdyspinnoilla tapahtuvasta yhteistyöstä.

Sosiaalipalvelujen toimiala jakaantuu perheiden ja työikäisten palveluihin, vammaispalveluihin ja ikääntyneiden palveluihin. Sosiaalipalveluissa työskentelee n. 3 300 viran- ja toimenhaltijaa.

Perheiden ja työikäisten palvelut

Perheiden ja työikäisten palveluiden tavoitteena on yhteensovittaa johtamista, moniviranomaistehäviä ja asukkaiden tarvitsemia palveluita joustavasti ja kokonaisvaltaisesti. Haluamme saada aikaiseksi selkeitä ja ehjiä palveluketjuja yhteistyössä sosiaalipalveluiden eri vastuualueiden, terveydenhuollon, kuntien, järjestöjen, palveluntuottajien ja asiakkaiden sekä heidän läheistensä kanssa. Tulevana vuonna kiireellisimpänä tavoitteena on yhdenmukaistaa palveluiden myöntämisen kriteerejä ja toimintatapoja. Ensi vuoden painopisteissä on myös lastensuojelulain muutosten toteuttaminen sekä tulevia lakiuudistuksia työllisyyslainsäädännössä, kotouttamislainsäädännössä sekä sosiaalisen luototuksen säännöksissä. Johtamisen tavoitteena on inhimillisen ja valmentavan johtamisen keinoin löytää koko henkilöstölle omaa osaamista ja mielenkiintoa vastaavat tehtävät, joiden kautta yhdessä rakennetaan tulevaisuuden palvelukokonaisuutta.

Perheiden ja työikäisten palvelut sisältää kaikkien perheiden ja työikäisten asiakasryhmien sosiaalityön ja ohjauksen, kotipalvelun, kotihoidon, omaishoidon, liikkumisen ja asumisen palvelut sekä sosiaalipäivystyksen. Perheiden ja työikäisten palvelut muodostuu kolmesta kokonaisuudesta: Perheiden palvelut, työikäisten palvelut ja mielenterveys- ja päihdepalvelut. Perheiden palveluihin sisältyy edellä lueteltujen lisäksi oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattoripalvelut, kasvatusta- ja perheneuvonta, perheoikeudelliset palvelut ja lastensuojelun palvelut. Työikäisten palvelut sisältävät mm. työelämäosallisuutta tukevat palvelut, kuntouttavan työtoiminnan, kotoutumisen edistämisen ja maahanmuuttajapalvelut, taloudellisen tuen palvelut ja muut sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut. Mielenterveys- ja päihdepalveluihin myös päihdeasiakkaiden laitoshoidon ja päihdekuntoutus.

Pitkän aikavälin tavoitteena on peruspalvelujen vahvistaminen, ennaltaehkäisevän, ennakoivan ja oikea-aikaisten palveluiden aikaan saaminen sekä resurssien oikeanlainen ja yhdenvertainen kohdentaminen palveluerojen tasaamiseksi.

Vammaisten palvelut

Vammaispalvelun tarkoituksena on toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä, tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeutta sekä turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Vammaisten palveluihin kuuluvat tällä hetkellä vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaiset palvelut. Vammaispalveluiden lainsäädäntö on uudistumassa ja parhailaan eduskunnan käsittelyssä (HE 191/2022 on annettu 22.9.2022). Tarkoituksena on, että nykyinen vammaispalvelulaki kumotaan ja uusi vammaispalvelulaki astuu voimaan 1.1.2023 alkaen sisältäen siirtymäsäännökset.

Uusi vammaispalvelulaki sisältäisi säännökset vammaiselle henkilölle järjestettävistä henkilön taanomaaisessa elämässä tarvitsemista sosiaalihuollon erityispalveluista, jos hän ei saa yksilöllisen tarpeensa mukaisia ja sopivia palveluita sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain, terveydenhuoltolain, varhaiskasvatuslain, perusopetuslain tai muun lain perusteella. Vammaispalvelulain mukaisia palveluita järjestettäisiin henkilöille, joiden palvelutarpeeseen vastaaminen edellyttäisi välttämättä vammaispalvelulain mukaisia palveluita.

Palveluiden järjestämisessä korostuu järjestäjän vastuu huolehtia siitä, että vammaisten henkilöiden eri lakeihin perustuvat palvelut muodostavat vammaispalvelulain tarkoitusta toteuttavan yhtenäisen kokonaisuuden.

Ikääntyneiden palvelut

Ikääntyneiden palveluiden tavoitteena on mahdollistaa hyvä ikääntyminen sekä laadukkaat ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille. Tavoitteena on varautua väestön ikääntymiseen iäkkäiden palveluja kehittämällä, arvioimalla ja toimeenpanemalla. Ikääntyneiden palveluiden toiminnalla tavoitellaan iäkkäiden toimintakyvyn ylläpitämistä ja kehittämistä digitaalisaa tiota ja teknologioita hyödyntäen. Tavoitteena on joustava ja helposti lähestyttävä asiakas- ja palveluohjaus, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö, sekä laadun varmistaminen. Tulevana keväänä tavoitteena on laatia ikääntyneiden palvelustrategia. Tarkoituksena on luoda ikääntyneen näkökulmasta johdonmukainen ja moniammatillinen palvelukokonaisuus. Johtamisen tavoitteena on inhimillisesti tehokas johtaminen, jonka toteuttamiskeinoja ovat työhyvinvointi, toiminnan sujuvuus ja työn mielekkyys.

Ikääntyneiden palveluiden tarkoituksena on turvata palveluiden avulla iäkkäiden henkilöiden itsenäistä elämää kotona tai kodinomaaisessa ympäristössä. Tavoitteena on tukea, ohjata ja motivoida ihmisiä kantamaan vastuuta omasta hyvinvoinnistaan, toimintakyvystään ja terveydestään.

Iäkkäiden palveluihin kuuluvat asiakas- ja palveluohjaus, kotona asumista tukevat palvelut ja asumisen palvelut. Asiakas- ja palveluohjaus sisältää palvelutarpeen arvioinnin, omais- ja perhehoidon sekä ikääntyneiden sosiaalityön. Kotona asumista tukeviin palveluihin kuuluvat kotihoito ja tukipalvelut ja asumisen palveluihin ikääntyneiden asuminen eri muodoissaan. Iäkkäiden palveluita järjestetään myös saamenkielisinä ja saamelainen kulttuuri huomioiden. Osa iäkkäiden palveluista toteutetaan etä- ja digipalveluina asiakkaan tarpeen ja tilanteen niin mahdollistaessa. Ikääntyneiden palvelut tuotetaan pääosin lähipalveluina.

Ikääntyneiden palvelut järjestetään yhdessä muiden vastuualueiden palveluiden kanssa. Ikääntyneille ja heidän läheisilleen suunnattuja palveluja tuottavat Lapin hyvinvointialueen ohella myös järjestöt, kunnat ja yksityiset palveluntuottajat.

Lapin hyvinvointialueelle ikääntyneiden palveluihin siirtyvistä työntekijöistä suurimpia ammattiryhmiä ovat lähihoitajat ja sairaanhoitajat.

Toiminnan riskit talousarviovuonna 2023

Vuoden 2023 talousarviota on valmisteltu vuoden 2022 talousarviotietojen pohjalta, joten vuoden 2022 todelliset menot eivät ole tarkalleen tiedossa. Kunnat ovat heikentyneen henkilöstötilanteen vuoksi ottaneet käyttöön palkkakannustimia, jotka eivät sisälly v. 2022 talousarvioon.

Vammaispalvelulain uudistus on tulossa voimaan vuoden 2023 alusta. Lain toimeenpano tapahtuu lyhyellä aikataululla ja kustannusvaikutuksia on vaikea arvioida tässä vaiheessa. Lakimuutos tuo merkittäviä uusia velvoitteita hyvinvointialueelle. Lain toimeenpano edellyttää riittävän määrän virkasuhteessa olevaa sosiaalihuollon ammattihenkilöstöä vastaamaan laista tulevia velvoitteita.

Toinen merkittävä riski liittyy henkilöstön saatavuuteen ja siihen, ettei osaavaa ja koulutettua henkilöstöä ei ole riittävästi saatavilla. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoititus nousee 1.4.2023 0,65/ asukas ja 1.12.2023 alkaen 0,7/asukas. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden henkilöstömitoititus on 35 asiasta/ sosiaalityöntekijä. Lisäksi sosiaalihuoltolakiin tulee säädös kotihoidon 24/ 7 järjestämisestä.

Yksi merkittävistä riskeistä on yksityisten palveluntuottajien ympärivuorokautisen palveluasumisen hoitopäivän hintojen nousu. Suurimmat palveluntuottajat eivät ole hyväksyneet palvelusetelille kaavailtua arvoa ja ovat irtaantumassa palvelusetelien sääntökirjoista. Yksityiset palveluntuottajat ovat myös irtisanoneet voimassa olevia vuokrasopimuksia päättyväksi vuoden 2023 aikana. Hintatason vertailuun tarvitaan tiedot oman toiminnan kustannuksista.

Hoitoketjun nykyisiä ongelmia ei saada ratkaistua. Hyvinvointialueella on alueita, joissa ei ole riittävästi ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkoja. Hyvinvointialueen investointiohjelma on tiukka, eikä saada ratkaistua tilatarpeita.

Palvelutason yhtenäistäminen sekä palveluiden kysynnän kasvu aiheuttavat arvioitua enemmän menoja.

Palvelut eivät muodosta yksilöiden tarpeita vastaavia palvelukokonaisuuksia eivätkä vastaa eri lakien tarkoitusta.

Järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle syntyy palvelukatkoksia.

Hyvinvointialuestrategiasta johdetut mitattavat tavoitteet talousarviovuodelle 2023

Määrälliset tavoitteet

Sosiaalipalvelut seuraa vuoden 2023 aikana seuraavia suoritteita.

- Henkilötyövuodet
- Asumispalveluiden asumispäivät ja asiakkaat
- Kotihoidon käynnit ja asiakkaat
- Henkilökohtaisen avun asiakkaat
- Lastensuojeluilmoitukset
- Huoli-ilmoitukset
- Kodin ulkopuolelle sijoitetut/ huostaanotot
- Asiakasmäärät/ työntekijä

Laadulliset tavoitteet

Yhteiset ja läpileikkaavat tavoitteet:

Tavoite	
Ikääntyneiden toimintakyvyn ja osallisuuden tukeminen	Yhteistyökäytännöt luotu ja sote-palvelujen yhteiset kuvaukset tehty palvelualueittain.
Lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen	Yhteistyökäytännöt luotu

Strateginen tavoite	Mittari
Lakisääteiset palvelutakuut toteutuvat	Sosiaalihuollon palveluihin pääsy toteutuu lakien ja kansallisten tavoitteiden mukaisesti. 7 vrk–3kk
Tehtäväkuvien selkiyttäminen	Laaditut tehtäväkuvat
Asiakas saa tarvitsemansa palvelut joustavasti ja yhteensovittuna kokonaisuutena.	Mittarit suunniteltu ja valittu.
Turvallinen siirtymä toteutuu ja palveluiden yhdenäistäminen on käynnistynyt.	Yhteydenotot
Perustason palvelut vahvistuvat ja painopiste siirtyy raskaammista palveluista perustasolle.	Lastensuojelun uudet asiakkaat vähenevät. Perhekeskusten lukumäärä Ikäntyneiden jonotusvuorokaudet

Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelma 2023 SOSIAALI- PALVELUT 1000 €	Perheiden ja työ- ikäisten palvelut	Vammaisten pal- velut	Ikäntyneiden pal- velut	SOSIAALIPALVE- LUT
Toimintatuotot				
Myyntituotot	2 261	2 422	9 122	13 805
Maksutuotot	2 152	1 823	21 628	25 602
Tuet ja avustukset	838	141	2 527	3 505
Muut toimintatuotot	1 022	1 475	6 337	8 834
Toimintatuotot	6 272	5 860	39 614	51 746
Valmistus omaan käyttöön				0
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-21 049	-26 159	-81 781	-128 990
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-5 037	-7 874	-18 991	-31 903
Muut henkilösivukulut	-832	-1 041	-3 261	-5 134
Palvelujen ostot	-41 768	-36 199	-80 600	-158 566
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-427	-1 308	-6 279	-8 014
Avustukset	-7 166	-16 868	-10 613	-34 648
Muut toimintakulut	-1 955	-1 710	-7 319	-10 984
Toimintakulut	-78 234	-91 161	-208 843	-378 238
Toimintakate	-71 962	-85 300	-169 229	-326 492
Valtion rahoitus				
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot				0
Muut rahoitustuotot				0
Korkokulut				0
Muut rahoituskulut				0
Vuosikate	-71 962	-85 300	-169 229	-326 492
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-5	-6	-619	-630
Arvonalentumiset				0
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot				0
Satunnaiset kulut				0
Tilikauden tulos	-71 967	-85 306	-169 849	-327 122
Poistoeron lis (-) / väh (+)				0
Varausten lis (-) / väh (+)				0
Rahastojen lis (-) / väh (+)				0
Tilikauden yli- / alijäämä	-71 967	-85 306	-169 849	-327 122
SISÄISET ERÄT				
Sisäiset toimintatuotot				0
Sis.menot - Kehittämis- ja strategiapalvelut	-4 569	-5 324	-12 197	-22 090
Sis.menot - Hallinto- ja tukipalvelut	-10 142	-11 818	-27 073	-49 033

6.3. Terveyspalveluiden toiminta ja talous

Terveyspalveluiden perustehtävät

Terveyspalvelujen toimialan tarkoitus on väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja turvallisuuden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen järjestämällä ja tuottamalla tarpeenmukaisia, asiakaslähtöisiä ja kustannusvaikuttavia terveyspalveluja sekä tukemalla osaamisellaan hyvinvointialueen muita toimialoja sekä alueen kuntia ja muita toimijoita. Palveluiden antaminen perustuu väestön ja yksittäisten potilaiden tarpeisiin ja näyttöön perustuviin menetelmiin. Terveyspalvelut vastaa osaltaan hyvinvointialueen valmiudesta ja varautumisesta.

Terveyspalvelut yhteensovittaa toimintansa hyvinvointialueen muiden toimialojen erityisesti sosiaalipalvelujen, kanssa siten, että hyvinvointialueen järjestämät palvelut muodostavat asukkaalle saumattoman kokonaisuuden. Terveyspalvelut edistää palvelujen yhteentoimivuutta myös kuntien, järjestöjen, työterveyshuollon, Kelan, työvoimahallinnon, yksityisen terveydenhuollon ja muiden toimijoiden kanssa mm. sopimalla palveluketjuista. Palvelujen järjestämistä ja tuottamista tehdään yhdessä Pohjoisella yhteistyöalueella yhteistyöaluesopimuksessa sovitulla tavalla sekä yli rajojen Norjan ja Ruotsin kanssa.

Terveyspalvelut järjestää johtajaylilääkärin tehtävän, joka toimii koko hyvinvointialueen terveyden ja sairaanhoidon vastaavana lääkärinä ja johtaa ja valvoo terveyden- ja sairaanhoitoa, sekä hoitotyön johtajan tehtävän.

Palveluita järjestetään omana toimintana ja ostopalveluina. Terveyspalveluissa työskentelee yhteensä noin 3100 henkilöä. Suurimmat terveyspalvelujen vastuulle vuonna 2023 siirtyvät hankinnat ovat laaja Länsi-Pohjan kuntien alueen somaattisen erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon avopalvelujen ulkoistus Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n kanssa sekä Keminmaan, Tervolan ja Posion ulkoistussopimukset. Kuntoutuspalveluita ja diagnostiikkapalveluita hankitaan ostopalveluina. Henkilöstövuokrausta käytetään täydentämään omaa toimintaa erityisesti henkilöstön saatavuusvajeissa.

Terveyspalveluita myydään muille hyvinvointialueille matkailijoiden kiireellisissä hoidon tarpeissa ja valinnanvapauden perusteella. Lisäksi palveluita myydään muun muassa puolustusvoimille, vakuutusyhtiöille ja työterveyshuollon tuottajille.

Terveyspalvelujen lisäksi terveyspalvelut tuottaa koulutusta ja harjoittelupaikkoja terveydenhuollon alan opiskelijoille sekä tieteellistä tutkimustoimintaa.

Toimiala jakautuu viiteen vastuualueeseen, joita ovat sairauksien ehkäisy ja hoito, toiminta- ja työkyvyn tuki, mielenterveys ja riippuvuuksien hoito, somaattinen erikoissairaanhoido sekä päivystys ja valmius. Saamenkielisiä ja kulttuurinmukaisia palveluita sisältyy kaikkien vastuualueiden palveluihin.

Sairauksien ehkäisy ja hoito

Tavoitteena on saada sairauksien ehkäisyn ja hoidon johtamisjärjestelmä valmiiksi ja sitä kautta lähteä johtamaan vastuualueen toimintamallien yhtenäistämistä pyrkimällä lisäämään hoidon jatkuvuutta, saatavuutta ja digitaalisten palvelujen käyttöä. Saatavuuden osalta tavoitteena on vastata 2 viikon määräaikaan perusterveydenhuollossa ja 3 kk määräaikaan suun terveydenhuollossa. Myös palveluverkon tarpeen arviointia on syytä tehdä, että yksiköt olisivat mahdollisimman kustannustehokkaita ja käytettävissä oleva sote-työntekijäresurssi olisi mahdollisemman tehokkaasti käytössä.

Tavoitteena on myös saada palvelutarjonta laadukkaaksi ja tasapuoliseksi koko hyvinvointialueella huomioiden yksiköiden toimivuus ja alueiden erityistarpeet. Erityishuomiona ja tavoitteena on reagoida ja panostaa sote-henkilökunnan rekrytointiin ja viihtyvyyteen ja sitä kautta pyrkiä turvaamaan riittävä osaaminen ja osaavat työntekijät palvelutuotannon turvaamiseksi. Lisäksi on erityisen tärkeää saada turvattua koko hyvinvointialueen alueella toimiva yhteistyö oppilaitosten ja yliopiston kanssa ja turvata näin koulutusoikeudet alueella.

Neuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä tähän kytkeytyvää sairauksien hoitoa kehitetään vastaamaan lasten ja nuorten mielenterveyden ja neuropsykiatriisiin haasteisiin monialaisessa yhteistyössä.

Tärkeänä tavoitteena on tunnistaa yhteistyö- ja kehittämistarpeet eri palveluiden kesken ja kehittää mm. Vasa-hankkeessa 2022 tunnistettuja paljon tukea tarvitsevien palveluita..

Kehittämistä tehdään Tulevaisuuden sotekeskus ja VASA –hankkeiden tuella.

Sairauksien ehkäisyn ja hoidon vastuualue järjestää ja tuottaa neuvolapalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut, seulonnat, sekä muut terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen palvelut, perusterveydenhuollon avosairaanhoidon palvelut, suun terveydenhuollon palvelut, perusterveydenhuollon sairaalahoidon sekä kotisairaalapalvelut.

Vastuualue järjestää ja tuottaa myös alueen virka-ajan ulkopuoliset kiirevastaanottopalvelut, suun terveydenhuollon kiirevastaanottopalvelut, Ivalon yleislääketieteen päivystyksen sekä Rovaniemen yhteispäivystyksen yleislääketieteen alan lääkäriyöpanoksen yhteistyössä päivystyksen ja valmiuden vastuualueen kanssa ja osallistuu tarvittaessa virka-ajan ulkopuoliseen hoidon tarpeen arviointiin.

Sairauksien ehkäisy ja hoito vastaa myös kotihoidon, palveluasumisen ja laitoshoidon lääkäripalveluista eri asiakasryhmille sekä mielenterveys- ja päihdetyöhön sisältyvästä yleislääkärityöstä.

Sairauksien ehkäisyn ja hoidon vastuualue vastaa yleislääketieteen, hammaslääketieteen ja geriatrian erikoisalojen osaamisesta hyvinvointialueella.

Sairauksien ehkäisyn ja hoidon vastuualueella työskentelee noin 1200 henkilöä. Vuonna 2023 merkittävimmät palveluhankinnat ovat Kemin, Tornion, Keminmaan, Tervolan ja Posion terveystalujen laajat ulkoistussopimukset.

Toiminta- ja työkyvyn tuki

Toiminta- ja työkyvyn tuen vastuualueella on tavoitteena luoda yhtenäinen kuntoutuksen organisaatio, joka mahdollistaa yhdenvertaiset palvelut koko hyvinvointialueella. Kuntoutuksen eri palvelumuotoja kehitetään kuntoutuspalvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi esimerkiksi kehittämällä digitaalisia etäpalveluita. Kehitetään matalan kynnyksen konsultaatiopalveluita ja kuntoutuksen monialaisia verkostoja tukemaan alueen kuntoutuksen ammattilaisten osaamista. Tavoitteena on luoda yhtenäiset kuntoutuksen saatavuusperusteet varmistamaan resurssien oikea kohdentuminen ja palveluiden riittävyys.

Toiminta- ja työkyvyn tuen vastuualue järjestää lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut, apuvälinepalvelut, fysiatrian erikoisalan palvelut sekä kuntoutuksen ja kivunhoidon erityistason palvelut. Vastuualue tuottaa kuntoutusalan ammattihenkilöiden työpanoksen muihin palveluihin, esimerkiksi vammaisten palveluihin, erikoissairaanhoidon, ikääntyneiden palveluihin, perheiden ja työikäisten palveluihin sekä perusterveydenhuollon avohoiton ja sairaalahoidon. Vastuualue yhteensovittaa kuntoutustoimintaa hyvinvointialueen sisällä ja yhteistyökumppaneiden kanssa sekä edistää toimintakyvynäkökulman huomioimista kaikissa palveluissa sekä ennaltaehkäisevässä ja edistävässä toiminnassa.

Toiminta- ja työkyvyn tuen vastuualue vastaa kuntoutuksen ja kivun hoidon sekä fysiatrian erikoisalan alan, kehitysvammalääketieteen sekä kuntoutuksen menetelmien osaamisesta hyvinvointialueella.

Toiminta- ja työkyvyn tuen vastuualueella työskentelee noin 180 työntekijää, merkittävimmät ostopalvelut ovat kokonaisulkoistuksiin sisältyvät kuntoutuspalvelut sekä erilaisten terapiapalvelujen hankinnat.

Mielenterveys ja riippuvuuksien hoito

Mielenterveyden ja riippuvuuksien hoidon vastuualueen tavoitteena vuonna 2023 on hyvinvointialueen strategian mukaisesti vahvistaa perustason palveluita sekä lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluita. Tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluja yhteistyössä koulu- ja opiskeluhuollon, neuvoloiden, sosiaalipalveluiden ja koulutoimen kanssa. Tässä on syytä myös tarkastella kouluihin sijoitettavien psykiatristen sairaanhoitajien lisäämistä.

Lisäksi on tavoitteena mahdollistaa lasten ja nuorten ympärivuorokautinen osastohoito ja tahdosta riippumaton hoito omana toimintana, mikä parantaa palvelujen saavutettavuutta ja jatkuvuutta sekä mahdollistaa lasten- ja nuorisopsykiatrisen päivystystoiminnan ja 24/7 tuen muille toimijoille.

Aikuisten osalta tärkeimmät kehittämiskohteet ovat perustason mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden vahvistaminen. Tässä keskeinen työkalu on 'Terapiat etulinjaan' hankkeen jalkauttaminen hyvinvointialueelle, jota kautta matalan kynnyksen vaikuttavaksi osoitettuja psykososiaalisia hoitomuotoja kyetään kohdentamaan tarpeenmukaisesti väestölle.

Hoitoonpääsyssä kiirettömään avohoitoon on ongelmia varsinkin Rovaniemen seudulla ja hoitotakuun täyttämiseksi on tarpeen lisätä resursointia alueellisiin mielenterveys- ja riippuvuuspalveluihin.

Tuetun työllistymisen IPS – Sijoita ja valmenna! -toimintamallin käyttöä vakiinnutetaan ja laajennetaan.

Mielenterveyden ja riippuvuuksien hoidon vastuualue järjestää ja tuottaa terveydenhuollon mielenterveyspalvelut ja riippuvuuspalvelut sekä tukee osaamisellaan muuta väestön mielenterveyttä ja päihteettömyyttä tukevaa toimintaa sekä ohjausta ja neuvontaa. Järjestettäviin palveluihin kuuluvat psykososiaalinen tuki yksilöille ja yhteisöille äkillisissä kriisitilanteissa sekä mielenterveyden häiriöiden ja riippuvuussairauksien tutkimus, hoito ja kuntoutus.

Vastuualue järjestää psykiatrian, nuorisopsykiatrian ja lastenpsykiatrian erikoisalojen avohoidon ja sairaalahoidon, mukaan luettuna tahdosta riippumattoman hoidon. (lasten- ja nuorten osalta tavoite 2023). Vastuualue järjestää psykiatrian alan päivystyksen yhdessä päivystyksen ja valmiuden vastuualueen kanssa.

Mielenterveyden ja riippuvuuksien hoidon vastuualue vastaa psykiatrian erikoisalojen, päihdelääketieteen, psykososiaalisten menetelmien ja psykoterapian osaamisesta hyvinvointialueella.

Vastuualueella työskentelee noin 450 henkilöä. Palvelut tuotetaan pääosin omana toimintana, ostopalveluna hankitaan täydentävästi asiantuntijoiden työpanosta. Varsinkin psykiatrian alojen erikoislääkäreiden rekrytointi virkaan on erittäin haastavaa ja tätä työpanosta joudutaan hankkimaan ostopalveluna. Henkilökunnan työssä jaksamisen ja kehittämisen näkökulmasta koulutus ja työnohjaus ovat välttämätön investointi.

Somaattinen erikoissairaanhoito

Somaattisen erikoissairaanhoidon tavoitteena 2023 on aloittaa toimintojen yhtenäistämisen ja työnohjaus suunnittelu kahden erikoissairaanhoidon yksikön välillä. Vuoden 2023 aikana tehtävä päätös Kemin sairaalan palveluiden järjestämistavasta vaikuttaa seuraavien vuosien suunnitteluun merkittävästi. 2023 tavoitteena on Kemin sairaalan osalta tuloksellinen sopimusohjaus ja toiminnan kehittäminen kohti alueen yhtenäistä erikoissairaanhoidon kokonaisuutta.

Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue käy tiivistä keskustelua muiden vastuualueiden kanssa, jotta potilaat saavat tarvitsemaansa hoitoa oikea-aikaisesti oikeassa paikassa. Lapin keskussairaalan laajennusosan valmistuminen alkuvuodesta 2023 tulee aiheuttamaan hetkellisen toimintojen vähenemisen erityisesti leikkaus- ja anestesiayksikössä. Sairaala-apteekin palveluihin tulee myös hetkellistä heikentymistä uusien tilojen ja toimintatapojen käyttöönoton aikana.

Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue vastaa operatiivisten ja medisiinisten alojen erikoissairaanhoidon avo- ja sairaalapalveluista ja toimenpiteistä sekä koko hyvinvointialueen tarvitsemista sairaanhoidollisista tukipalveluista. Somaattisen erikoisalojen palveluja annetaan Rovaniemen ja Kemin sairaaloissa. Erikoissairaanhoidon palvelut järjestetään tiiviissä yhteistyössä Pohjoisella yhteistyöalueella, mm. yhteisen osuuskunta Tervian kautta.

Vastuualue tukee muuta toimintaa muun muassa konsultaatioilla, lähipalveluihin fyysisesti ja virtuaalisesti jalkautumalla ja järjestämällä koulutusta. Vastuualue järjestää tai tuottaa yhteispäivystykseen erikoisalapäivystyksen lääkäriyöpanoksen, joka tarvitaan akuuttilääketieteen, yleislääketieteen ja psykiatrian alojen lisäksi. Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue vastaa myös päivystysasetuksen mukaisista päivystysringeistä, jotka tarvitaan synnytysten ja kiireellisten leikkausten hoitoon.

Sairanhoidollisiin tukipalveluihin sisältyvät patologian, välinehuollon, kuvantamisen ja kliinisen fysiologian palvelut sekä apteekkipalvelut, laboratoriopalvelujen järjestäminen sekä seulontojen järjestäminen. Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue vastaa osaltaan kuulon ja näön apuvälineistä.

Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue vastaa anestesiologian ja tehohoidon, ihotautien, keuhkotautien, kirurgian, korva-, nenä- ja kurkkutautien, lastentautien, naistentautien, neurologian, patologian, radiologian, silmätautien, sisätautien, suukirurgian ja syöpätautien erikoisalojen toiminnasta hyvinvointialueella.

Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualueella työskentelee noin 980 henkilöä ja suurin palveluhankinta on Kemin sairaalan somaattisen erikoissairaanhoidon hankinta Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:ltä.

Päivystys ja valmius

Päivystyksen ja valmiuden vastuualueen tavoitteena 2023 on turvata päivystyksellisten palveluiden häiriötön jatkuminen organisaatiomuutoksessa. Etenkin ensihoitopalvelun näkökulmasta kahden ensihoitopalvelun yhdistyminen ja yhteensovittaminen tuo paljon haasteita toimintamallien ja ohjeistuksien muuttuessa ja tämä vaatii panostusta niin johdon kuin esimiestyön näkökulmasta. Ensihoidon työaikamuoto poikkeusluvallisen työajan suhteen on auki ja asiaan liittyy riskejä niin henkilöstön hyvinvoinnin, saatavuuden kuin kustannusten osalta.

Valmiuden ja varautumisen suunnitelmien ajan tasalle saattaminen vaatii yhteensovittamista esim. suuronnettomuussuunnitelmien osalta, mutta myös muiden ajankohtaisten riskien ja riskien hallinnan varalta koko terveystoimen osalta.

Vastuualueen tavoitteena on ottaa käyttöön syksyllä 2023 Päivystysapu 116 117 neuvonta- ja ohjauspalvelut osana päivystyksellisen potilaan hoitoprosessin kehittämistä. Palvelun tavoitteena on ohjata potilas oikean avun piiriin oikeaan aikaan ja vähentää siten turhaa ensihoitopalvelun ja yhteispäivystyksen käyttöä. Tavoitteena on käynnistää myös SOTE-TIKE:n (moniammatillinen tilannekeskus 24/7 palveluiden koordinoimiseksi) toiminnan suunnittelu.

Lapin keskussairaalan yhteispäivystyksen toimintaa, tehokkuutta ja laatua on tavoitteena kehittää akuuttilääketieteen osaamisen vahvistamisen kautta, mikä vaatii yhteistyötä ja yhteensovittamista yleislääketieteen sekä erikoissairaanhoidon päivystysjärjestelyjen kanssa. Jatkohoitopaikkojen saatavuuden haasteisiin on pyrittävä etsimään ratkaisuja tulevalle hyvinvointialueella.

Päivystyksen ja valmiuden vastuualue järjestää ensihoidon ja yhteispäivystysten palvelut. Kemin sairaalan yhteispäivystys sisältyy Mehiläinen Länsi-Pohjan hankintaan. Vastuualue vastaa päivystyksellisten palvelujen yhteensovittamisesta ja päivystyksellisestä palveluketjusta terveystalouksissa ja yhteen sovittaa toimintaa sosiaalipalvelujen ja pelastustoimen kanssa sekä muiden viranomaisten kanssa, yhteistyöalueella ja yli valtakunnanrajojen.

Päivystyksen ja valmiuden vastuualue vastaa valmiudesta ja varautumisesta poikkeusoloihin ja kriiseihin omassa toiminnassaan ja vastaa valmiuden ja varautumisen koordinaatiosta terveystalvelujen osalta.

Vastuualue vastaa akuuttilääketieteen ja ensihoidon osaamisesta hyvinvointialueella.

Toiminnan riskit talousarviovuonna 2023

Hyvinvointialueen käynnistysvaiheeseen liittyy useita riskejä. Esimerkiksi palkanmaksuun, organisaation käynnistymiseen, tietojärjestelmien toimintaan. Häiriöiden nopeaa ratkaisemista varten perustetaan tilannekeskus ja varaudutaan ratkomaan esiin nousseet kysymykset.

Henkilöstön saatavuuden haasteet jatkuvat vuonna 2023 etenkin hoitohenkilökunnan ja joidenkin erityistyöntekijäryhmien osalta. Riskinä on palveluketjujen tukkeutuminen, palveluiden saatavuuden vaihtelu tai kustannusten nousu, mikäli joudutaan hankkimaan ostopalvelua tai käyttämään henkilöstövuokrausta toiminnoissa, joilla ei ole toimivia markkinoita. Työvoiman ja myös sijaistyövoiman puute lisää vakihenkilöstön kuormitusta ja heikentää työhyvinvointia. Työvoimapula aiheuttaa myös työvoiman vaihtuvuuden lisääntymistä, mikä puolestaan heikentää palvelujen jatkuvuutta, tuottavuutta ja laatua. Riskiä vähennetään mm. hyvällä työn suunnittelulla, ennakkoinnilla ja organisoinnilla, hyvällä lähiesihenkilötyöllä, esihenkilöiden tukemisella ja rekrytointitoiminnan tehostamisella.

Tietojärjestelmien pirstaleisuus ja hidastaa toiminnan yhtenäistämistä, palveluintegraatiota ja luotettavaa tiedontuotantoa lähivuodet ennen yhteisen potilastietojärjestelmän käyttöönottoa. Tiedon käytettävyyden haasteet vaikeuttavat myös potilaiden valinnanvapauden laajentamista ja palveluiden käyttöä yli sotekeskusrajoiden.

Riski pandemiatilanteen vaikeutumiseen ja infrastruktuurin häiriöihin, etenkin sähkökatkoihin, on kasvanut vuonna 2023, mikä tulee ottaa huomioon valmiudessa ja varautumisessa.

Hyvinvointialuestrategiasta johdetut mitattavat tavoitteet talousarviovuodelle 2023 – määrälliset tavoitteet

Terveystalvelut seuraa vuoden 2023 aikana seuraavia suoritteita.

- Henkilötyövuodet
- Sairaalahoitajaksot ja -päivät
- Avopalveluiden suoritelmäärät toiminnoittain, palvelumuodoittain ja palvelualueittain
- Erikoissairaanhoidon lähetelmäärät
- Erikoissairaanhoidon toimenpiteiden määrät
- Saamenkielisten palveluiden määrä (seurantakykyä kehitetään)

Yhteiset poikkileikkaavat tavoitteet

Strateginen tavoite	Toimenpide ja mittari
Lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen	Kehittämistoimenpiteet käynnistetty kaikilla palvelualueilla monialaisena yhteistyönä kyllä / ei, laadullinen raportointi Kouluterveyskyselyn mielenterveyteen liittyvät indikaattorit paranevat
Hyvinvointia ja terveyttä tukevan elämäntavan tukeminen	Terveydenhuollon asiantuntijat mukana paikallisissa ja alueellisissa hytetu-yhteistyörakenteissa. Kyllä / Ei Yhteisiä hytetu- ja elintapaohjauksen toimintamalleja on sovittu, otettu käyttöön ja toimintaa seurataan. kyllä / ei, laadullinen raportointi

	Hyvinvointilähete- tai vastaava toimintamalli käytössä uusilla alueilla kyllä / ei
Ikääntyneiden toimintakyvyn ja osallisuuden tukeminen	Sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteiset kuvaukset ikääntyneiden palveluissa tehty palvelualueittain kyllä / ei Ikäihmisten hoitoketjun toimivuus, laadullinen raportointi, sairaaloissa jatkohoitoa odottavien määrä.
Väestön arjen turvallisuuden edistäminen: päivystyksellisen palveluketjun kehittäminen	116117 otettu käyttöön kyllä / ei Sote-tike-kehittäminen käynnistynyt kyllä / ei
Palvelujen saatavuus ja jatkuvuus, lakisääteinen hoitotakuu toteutuu	Hoitoonpääsy < 14 vrk (pth) ja < 3 kk (suun th), muuten terveydenhuoltolain mukaan. Hoidon jatkuvuusindikaattori otettu käyttöön kyllä/ ei
Asiakkaan kohtaaminen ja kohtelu: asiakaskokemuksen mittaaminen THL:n määrittelyjen mukaisesti	Asiakaskokemuksen mittareita on yhtenäistetty THL määrittelyjen mukaan kyllä/ei, asiakaskokemusta raportoidaan kyllä / ei

Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelma 2023 TERVEYSPALVELUT 1000€	Sairauksien ehkäisy ja hoito	Toiminta ja työkyvyn tuki	Mielenterveys ja riippuvuuksien hoito	Somaattinen eri- koissairaanhoito	Päivystys ja valmius	TERVEYS- PALVELUT
Toimintatuotot						
Myyntituotot	7 959	1 536	1 599	11 650	3 388	26 132
Maksutuotot	13 164	465	498	8 016	1 823	23 966
Tuet ja avustukset	235	19	43	142	1 500	1 940
Muut toimintatuotot	813	107	254	150	325	1 649
Toimintatuotot	22 170	2 127	2 395	19 958	7 036	53 687
Valmistus omaan käyttöön						0
Toimintakulut						
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-62 559	-7 500	-21 020	-47 291	-21 948	-160 318
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-14 221	-1 839	-4 591	-10 128	-4 691	-35 470
Muut henkilösivukulut	-2 471	-294	-834	-1 870	-867	-6 336
Palvelujen ostot	-36 394	-8 635	-13 963	-101 230	-10 765	-170 987
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-13 404	-3 293	-1 076	-31 968	-2 175	-51 916
Avustukset	-20	-8	-123			-151
Muut toimintakulut	-4 539	-367	-1 644	-2 587	-2 096	-11 234
Toimintakulut	-133 608	-21 937	-43 250	-195 074	-42 543	-436 412
Toimintakate	-111 438	-19 810	-40 855	-175 116	-35 507	-382 726
Valtion rahoitus						
Rahoitustuotot ja -kulut Korkotuotot						0
Muut rahoitustuotot						0
Korkokulut						0
Muut rahoituskulut						0
Vuosikate	-111 438	-19 810	-40 855	-175 116	-35 507	-382 726
Poistot ja arvonalentumiset Suunnitelman mukaiset poistot	-677	-28	-55	-3 712	-281	-4 752
Arvonalentumiset Satunnaiset erät						0
Satunnaiset tuotot						0
Satunnaiset kulut						0
Tilikauden tulos	-112 115	-19 838	-40 909	-178 828	-35 787	-387 478
Poistoeron lis (-) / väh (+)						0
Varausten lis (-) / väh (+)						0
Rahastojen lis (-) / väh (+)						0
Tilikauden yli- / alijäämä	-112 115	-19 838	-40 909	-178 828	-35 787	-387 478
SISÄISET ERÄT						
Sisäiset toimintatuotot						0
Sis.menot - Kehittämisen ja strategiapalvelut	-7 803	-1 281	-2 526	-11 393	-2 485	-25 487
Sis.menot - Hallinto- ja tukipalvelut	-17 320	-2 844	-5 607	-25 289	-5 515	-56 574

6.4. Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen perustehtävät

Pelastustoimen järjestämistä Lapin hyvinvointialueella sääntelee pelastuslaki, minkä lisäksi pelastustoimelle lakisääteisesti kuuluvia tehtäviä ja veloituksia on kirjattu useisiin erityislakeihin. Sisäministeriö ohjaa pelastustoimen järjestämistä hyvinvointialueilla yleisesti ja alueen pelastustoimen palvelutaso on järjestettävä siten, että pelastustoimi kykenee suoriutumaan lakisääteisistä tehtävistään. Lapin aluehallintovirasto valvoo pelastustoimen palvelutasoa ja sen resursointia sekä puuttuu havaitsemiinsa puutteisiin ohjauksella ja pakkokeinoin.

Lainsäädännön antamassa kehyksessä Lapin hyvinvointialue vastaa pelastustoimen palvelutason määrittelystä ja ylläpitämisestä sekä pelastuslaitoksen kautta toteutettavan palvelutuotannon järjestämisestä palvelutasopäätöksen mukaisesti ottaen huomioon SM:n antama valtakunnallinen ohjaus.

Pelastuslain mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Lisäksi pelastuslaitoksen on huolehdittava pelastustoimen valvontatehtävistä, väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä ja päivittäiseen pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Pelastustoimen lakisääteisten perustehtävien ohella pelastuslaitos tuottaa terveystalouden toimialalle ensivastetoimintaa erikseen sovittavin tavoin, tukee sopimusperusteisesti kuntien valmiussuunnittelua ja huolehtii öljyvahingontorjunnasta toimialueellaan. Erityislainsäädännön nojalla pelastuslaitokselle kuuluvat mm. kemikaalilainsäädännön mukaiset valvontatehtävät ja joukko muitakin erityistehtäviä.

Pelastustoimen lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi Lapin pelastuslaitos:

- Ylläpitää pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaista toimintavalmiutta kaikissa Lapin kunnissa ja huolehtii päivittäisten pelastustehtävien ja virka-aputehtävien suorittamisesta.
- Ylläpitää pelastustoimen tehtävien osalta pelastustoimen tilastointijärjestelmää (Pronto) ja valvontatehtävien tilastointijärjestelmää (Merlot).
- Huolehtii pelastustoimen alaan kuuluvasta turvallisuusviestinnästä ja neuvonnasta.
- Toimii hyvinvointialueen asiantuntijana pelastustointia koskevissa asioissa.
- Huolehtii vahvistetun valvontasuunnitelman mukaisesti onnettomuuksien ehkäisystä ja vahinkoriskien hallinnasta sekä palotarkastuksista.
- Seuraa vahvistetun omavalvontasuunnitelman mukaisesti pelastustoimen palvelujen palvelutasopäätöksen mukaisen tason toteutumista hyvinvointialueella ja raportoi omavalvonnan tuloksista säännöllisesti hyvinvointialueen päätöksentekokoelimmille sekä julkisuuteen.
- Huolehtii osaltaan väestönsuojeluun kuuluvista tehtävistä ja ylläpitää niiden edellyttämää väestönsuojeluvalmiutta.
- Laatii yhteistyössä kuntien ja muiden viranomaisten kanssa väestön suojaamista koskevat suunnitelmat sekä suunnitelmat väestön tai sen osan siirtämiseksi pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamiseksi turvalliselle alueelle.
- Huolehtii, että Lapin hyvinvointialueella on väestön varoittamiseen tarvittavat hälytysjärjestelmät.
- järjestää väestönsuojelu- ja suuronnettomuusharjoituksia sekä muita operatiivisen valmiuden ylläpitämiseksi tarvittavia harjoituksia.
- Yhteensovittaa ja suunnittelee sen vastuulla olevien pelastustehtävien viranomaisyhteistyön.
- Huolehtii pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön (sopimuspalokunnat) perus- ja täydennyskouluttamisesta sekä ammattihenkilökunnan täydennyskouluttamisesta.
- Huolehtii pelastustoiminnasta hyvinvointialueen vesialueilla ja osallistuu pelastustoimintaan merialueilla.
- Huolehtii öljyvahinkojen ja muiden ympäristövahinkojen torjunnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta.

- Huolehtii vaarallisten aineiden käsittelyn ja käytön viranomaisvalvonnasta.
- Antaa toimialaansa kuuluvilla suorituskyvyillä virka-apua muille viranomaisille.
- Toimii pelastusalan asiantuntijana maankäytön suunnittelussa sekä rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Pelastuslaitos voi huolehtia myös muista toimialalle soveltuvista tehtävistä, jos siitä ei ole ilmeistä haittaa pelastuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös vuosille 2024–2027 valmistellaan vuoden 2023 aikana Pelastustoimen palvelutasopäätöksessä määritellään riskianalyysiin perustuen konkreettiset tavoitteet pelastustoimen lakisääteisten palvelujen toteuttamiseen. Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja palvelutasoa määriteltäessä otetaan huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Lisäksi palvelutasopäätöksessä on otettava kantaa palvelutason kehittämiseen. Palvelutasopäätöksen laatimista ohjataan asetuksin sekä SM:n ohjein ja määräyksin, eikä hyvinvointialueiden palvelutaso voi poiketa olennaisesti toisistaan ottaen huomioon palvelun saavutettavuutta sekä yhdenvertaisuutta koskevat vaatimukset.

Koronapandemia ja Ukrainan sota ovat osoittaneet, että muutokset pelastustoimen toimintaympäristössä voivat olla kauaskantoisten muutosten lisäksi äkillisiä ja yllättäviä. Pelastustoimeen vaikuttavien häiriötekijöiden osalta, yhteiskunta on varsin haavoittuvainen, mikä tulee jatkossa korostamaan entisestään varautumisen merkitystä ja resursointia. Erilaiset äkilliset kriisit on jatkossa otettava keskeiseksi osaksi riskiarviointia ja on pyrittävä kehittämään hyvinvointialueen resilienssiä suhteessa niihin.

Erilaisten kriisien lisäksi yhteiskunta on entistä riippuvaisempi teknisestä infrastruktuurista ja alttiimpi sen häiriöille. Ilmastonmuutoksen takia myös sään ääri-ilmiöt tulevat lisääntymään ja aikaan- saavat entistä voimakkaampia myrskyjä, tulvia, rankkasateita ja metsäpaloja. Kaikki nämä asettavat pelastustoimen toimintavalmiudelle entistä suurempia vaatimuksia.

Vaikka Lapin hyvinvointi on väestömäärältään vähäväkinen suhteessa maakunnan maantieteelliseen kokoon, asettaa myös maakunnan elinkeinorakenne haasteita pelastustoimelle. Meri-Lapin raskas teollisuus, kaivostoiminta, matkailu, liikennemäärien kasvu ja pitkä etäisyydet asettavat enenevässä määrin haasteita pelastustoimen palvelutason ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Tulevaisuudessa pelastustoimi on keskeisessä roolissa turvallisuuden ylläpitämisessä tilanteessa, jossa hiljalleen elpyvä matkailu ei kestä yhtäkään uutta turvallisuuspoikkeamaa. Merkittävät teollisuusinvestoinnit taas vaativat pelastustoimen osaamista ja sen resursointia rakenteelliseen paloturvallisuuteen jo suunnitteluvaiheessa.

Väestön ikääntyminen ja keskittyminen vaikuttavat pelastustoimen palvelujen tarpeeseen, kysyntään ja järjestämistapaan. Palvelujen tarve kasvukeskuksissa lisääntyy ja palvelujen turvaaminen harvaan asutuilla seuduilla vaikeutuu. Ikääntyvälle väestölle tyypilliset onnettomuusriskit kasvavat. Pelastuslaitoksen tehtävämäärät ovat olleet viime vuosina tasaisessa kasvussa, ja kausivaihtelua on aiheuttanut lähinnä vuosittainen maastopalojen määrä. On arvioitavissa, että vuosikymmenen loppupuolella pelastustoimen tehtävämäärä lähestyy 5000 tehtävää vuodessa, ellei elinkeinorakenteessa ja muissa ulkoisissa seikoissa tapahdu olennaisia muutoksia.

Pelastuspalvelut

Hyvinvointialueen tulee järjestää pelastustoimen lakisääteiset ja palvelutasopäätöksessä sille päätetyt muut tehtävät alueellaan. Pelastuslaitoksen tavoite on tuottaa riskianalyysiin perustuvat, yhdenvertaiset, laadukkaat ja kustannustehokkaat pelastustoimen palvelut.

Pelastustoiminnan tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

Lapin pelastuslaitoksen pelastustoiminnan suorituskykyä ja toimintavalmiutta ylläpidetään paloasemaryhmittäin, joissa on yhteensä 46 paloasemaa ja palotallia. Pelastustehtävään hälytetään pelastushenkilöstöä kalustoineen joko yhdeltä tai useammalta paloasemalta. Pelastustoiminnassa tarvit-

tavat resurssit kootaan lähimmän yksikön tarkoituksenmukaisuusperiaatteella ja tarvittaessa koko maakunnan pelastusresurssit ovat käytettävissä. Erityisesti rajaseutukunnissa lisäapua voidaan hälyttää myös naapurivaltion, Ruotsin ja Norjan, alueelta. Vastavuoroisesti Lapin pelastuslaitos antaa tarvittaessa apua myös näiden rajanaapurivaltioiden puolelle.

Paloasemaryhmien henkilöstöllä mahdollistetaan, että pelastustoimintaa johtaa pelastuslain 34 § mukaisesti aina pelastusviranomaisen. Pelastuslain 35 § mukaan pelastuslaitoksen päivystävä palomestari toimii pelastustoiminnan johtajana. Päivystävä palomestari (P30) johtaa pelastustoimintaa ja yhteensovittaa eri viranomaisten toimintoja sekä ylläpitää tilannekuvaa operaatiokeskuksesta käsin, joka toimii Rovaniemen paloasemalla 24/7. Lisäksi palomestari tasoinen johtamisvalmius ylläpidetään riskiperusteisesti 24/7 Meri-Lapin alueella (P32) ja vuorollaan yhdellä harva-alueen runkoasemalla (P32) suurissa pelastustehtävissä ja tarvittaessa johtamisen tueksi ja johtokeskustoiminnan operaattoriksi hälytetään päällikköpäivystäjä (P20).

Pelastustoimen järjestelmän on vastattava onnettomuusuhkia ja erityisten riskikohteiden asettamia vaatimuksia. Lisäksi pelastustoimintaa tulee olla mahdollista suorittaa myös häiriötilanteiden, suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen aikana. Lapin merkittävimmät uhat ja riskit tulevat teollisuudesta, kaivoksista, liikenteestä, matkailusta, luonnon ilmiöistä, puolustusvoimien varastoista, harjoitusalueesta ja lentotoiminnasta sekä erityisryhmien asumisesta. Lapin pelastuslaitoksen alueella on 18 (vuodesta 2023 19) pelastuslain 48 §:n mukaista erityistä vaaraa aiheuttavaa kohdetta, joihin pelastuslaitoksen on laadittava ulkoinen pelastussuunnitelma. Kohteet edellyttävät suunnitelman päivittämisen lisäksi suuronnettomuusharjoittelua kolmen vuoden välein. Lisäksi Lapin kaikilla viidellä lentoasemalla pitää nykymääräysten mukaan järjestää onnettomuusharjoitus joka vuosi ja suuronnettomuusharjoitus joka toinen vuosi. Kaikki nämä kohteet ovat korkeariskisiä ja vaativat niiden huomiointia myös resurssisuunnittelussa.

Pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja ryhtyy tarvittaessa osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Lapin pelastuslaitoksen toiminta-alueen laajuus, pitkät etäisyydet, arktiset olosuhteet, turismien ja rajanaapureiden tuoma kansainvälisyys sekä toimintaympäristön monimuotoisuus mereltä tuntureille kaupungeista erämaihin asettavat erityisiä haasteita ja vaatimuksia pelastustoimintaan.

Pelastustoiminnan tavoitteiden saavuttaminen ei ole mahdollista ilman ammattitaitoista, osaavaa päätoimista ammattihenkilöstöä ja vapaaehtoista sopimuspalokuntien (31 kpl) henkilöstöä. Henkilöstö ylläpitää ammattitaitoaan säännöllisellä harjoittelulla sekä täydennyskoulutuksella. Tehokkaan suorituskyvyn ylläpitäminen koko maakunnan alueella on varsin haastava tehtävä. Suurimmat haasteet pelastustoiminnan suorituskyvyn ylläpitämiseen tulevaisuudessa liittyvät paloasemaverkoston ylläpitoon, sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilöstön sekä toimintavarman hälytysajoneuvokaluston riittävyyden turvaamiseen. Jotta nykyisiin onnettomuusriskeihin voidaan vastata lainsäädännön edellyttämin tavoin yhdenvertaisesti, tehokkaasti ja laadukkaasti tulee pelastuslaitoksen pystyä parantamaan erityisesti II-IV riskiruutualueilla sijaitsevien paloasemien suorituskykyä. Tämä edellyttäisi talousarviovuonna noin 20 ammattihenkilön rekrytointia harva-alueen runkoasemille päivittäisen perusvalmiuden turvaamiseksi, mihin ei kuitenkaan talousarviovuonna ole osoitettua määrärahaa.

Turvallisuuspalvelut

Pelastuslaitoksen ennaltaehkäisevää lakisääteistä tehtävää tehdään mm. valvontatoimenpitein, turvallisuusviestinnällä sekä laajana eri viranomaisten ja turvallisuustoimijoiden alueellisena ja valtakunnallisena asiantuntijaverkostotyönä. Haasteita valvontaan tuovat väestön ikääntyminen ja matkailun kasvu. Näiden voimakas kehittyminen tuo uusia toimintamuotoja asumisen ja majoitustoiminnan järjestämiseen. Hyväksytty virkarakenne on toimiva, mutta rekrytointitilanteesta johtuen turvallisuuspalveluiden toteutuksessa tulee olemaan haasteita Ylä-Lapissa.

Valvontatehtävät

Pelastuslain (317/2011) 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. 2 luku sisältää yleisiä jokaiselle asetettuja velvoitteita ehkäistä onnettomuuksia ja toimia hätätilanteissa ja 3 luku toiminnanharjoittajalle ja rakennuksen omistajalle

ja haltijalle asetettuja velvoitteita huolehtia rakennusten ja kiinteistöjen palo- ja henkilöturvallisuudesta sekä varautua onnettomuuksien ehkäisyyn ja toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa.

Uusi keväällä valtakunnallisesti käyttöön otettu valvonnan prosessi jakaantuu viiteen osaan: asian vireille tuloon, asian selvittämiseen, asianosaisten kuulemiseen, asian ratkaisuun ja jälkivalvontaan.

Asiantuntijapalvelut

Pelastusviranomaisen tehtäviin kuuluvat ohjaus ja neuvonta eli toimet, joilla pelastusviranomaisen oman alansa asiantuntijana edistää, tukee ja seuraa pelastuslain velvoitteiden toteutumista. Monialaisia asiantuntijapalveluita tuotetaan rakentamiseen ja kaavoitukseen, kemikaaliturvallisuuteen, yleisötilaisuuksien järjestämiseen ja erikoistehosteiden käyttöön, palo- ja poistumisturvallisuuteen, paloteknisiin laitteisiin sekä jatkuvuuden- ja riskienhallintaan liittyen. Pelastusviranomaiselle annetaan useissa säädöksissä oikeus ja velvollisuus antaa lausuntoja turvallisuuden näkökulmasta. Asiantuntijaroolia toteutetaan myös yhteisvalvonnoissa.

Asiantuntijapalvelujen tehtäväkenttä on jaettu kahteentoista erityisvastuualueisiin. Tavoitteena on pystyä vastaamaan asiantuntijuuden vaatimuksiin sekä huolehtia henkilöstön osaamistarpeiden kehittämisestä.

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestinnän suunnittelua, toteutusta, arviointia ja kehittämistä ohjaavat pelastustoimen kansallinen turvallisuusviestinnän strategia. Lakisääteiseen turvallisuusviestintään sisältyvät turvallisuusneuvonta, turvallisuuskoulutus, yleisötilaisuudet sekä eri medioiden välityksellä välitetyt turvallisuusviestit. Näiden toteutusmalli esitetään vuosittain laadittavassa turvallisuusviestintäsuunnitelmassa.

Organisaatiouudistuksessa toimipaikkakohtainen turvallisuusviestintätyö keskitettiin johdettavaksi turvallisuuspalveluista. Turvallisuusviestinnän suunnittelu ja koordinointi Lapin pelastuslaitoksella kuuluu turvallisuuskouluttajalle. Turvallisuusviestintää toteuttavat kaikki pelastuslaitoksen työntekijät sekä sopimuspalokunnat.

Valmius ja varautuminen

Pelastuslain 64 §:n mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

- Huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttäessä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista
- Kouluttamalla ja varaamalla väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin
- Huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta
- Varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen
- Huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.
- Valmistautumalla perustamaan valmiuslain 128 §:n mukaisesti väestön suojaamiseksi ja väestönsuojelun johtamisen tehostamiseksi poikkeusoloissa johtokeskuksia sekä väestönsuojelumuodostelmia sammutus-, pelastus-, ensiapu-, huolto-, raivaus- ja puhdistustehtäviä tai muita näihin rinnastettavia, väestön suojaamiseksi välttämättömiä tehtäviä varten.

Lisäksi valmiuden ja varautumisen kokonaisuuteen kuuluu pelastuslaitoksen huoltovarmuuteen, tulva-, myrsky ja maastopalovarautumiseen sekä suuronnettomuusvalmiuden ylläpitoon liittyviä tehtäviä:

- Kansallisen, alueellisen sekä paikallisen riski ja uhka-arvion muodostaminen (normaali- ja poikkeusolot sekä sodan ajan uhkien arviointi)
- Suuronnettomuussuunnitelmien ja ohjeistuksien laadinta ja harjoittaminen
- Väestönsuojeluhenkilöstön rekrytointi, varustaminen ja kouluttaminen ja tilahallinta
- Materiaalinen varautuminen poikkeusoloihin
- Huoltovarmuuden suunnittelu- ja ylläpitäminen
- Pelastuslaitoksen valmiussuunnitelman laadinta ja ylläpito (haavoittuvuusanalyysit, jatkuvuuden hallinta ja valmiuden säätely)

- Väestön varoittamisen johtaminen ja hälytysjärjestelmien ylläpito
- Valmiusevakuointien suunnittelu
- Omatoimisen varautumisen johtaminen

Lapin pelastuslaitoksen valmiuden ja varautumisen kokonaisuuteen on aiempina vuosina kyetty resursoimaan vain yksi henkilötyövuosi (valmiuspäällikkö), mikä on olennaisesti vaikeuttanut pelastuslaitoksen kykyä suoriutua valmiuteen ja varautumiseen liittyvistä lakisääteisistä tehtävistä. Myös valvojana toimiva Lapin aluehallintovirasto on kiinnittänyt resursointivajeeseen huomiota. Koronapandemia, sään ääri-ilmiöiden esiintymistodennäköisyyden kasvaminen, Nato-jäsenyys ja Ukrainan sota ovat kukin erikseen ja yhdessä lisänneet tarvetta ja painetta valmius- ja väestönsuojelusuunnitelulle, eikä pelastuslaitoksella ole ollut kykyä vastata tarpeisiin.

Talousarviovuonna 2023 olisi välttämätöntä vahvistaa valmiuden ja varautumisen virkarakennetta väestönsuojelusuunnittelijan viralla lakisääteisten tehtävien toteuttamisen turvaamiseksi. Tähän ei kuitenkaan ole määrärahaa.

Toiminnan riskit talousarviovuonna 2023

Lapin pelastuslaitoksen toiminnan operatiiviset riskit riittävät yhtäältä henkilöstön riittävyyteen palvelutason mukaisten palveluiden toteuttamiseksi tilanteessa, jossa erityisesti harva-alueen resurssit ovat äärimmäisen ohuet ja toisaalta taas kasvavaan hälytysmäärään, jota maakunnan erityinen riskipotentiaali, sesonkiriskit, sään ääri-ilmiöt ja pitkät etäisyydet korostavat. Nykyisillä henkilöstöresursseilla mahdollisuudet tuottaa palveluja säännöllisen työajan puitteissa ovat korostuneen rajalliset. Erityisesti mahdollisuudet päällekkäisten hälytystehtävien, nopeiden suojaväistöjen ja suuronnettomuuksien hoitamiseen ovat nykyresursoinnilla puutteelliset.

Pelastuslaitoksen hallinto on ollut Suomen pienin ja nykyisellä henkilöstöllä hyvinvointialueen rakentaminen on ollut pitkäkestoinen ja vaativa ponnistus perustoiminnan volyymin jatkuvasti kasvavassa. Hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa hallinnollisen kuorman jakamisen hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen kesken ja hallinnon resursoinnin mitoittaminen tulevaisuuden tehtäviä vastaavaksi on keskeistä. Nykyisillä resursseilla hallinnon kuormitus johtaa lyhyelläkin aikavälillä henkilöstön jaksamiseen palautuviin haasteisiin. Kun hallinnossa ei ole särkeävaraa, yhdenkin henkilön sairastuminen johtaa hallinnon palvelukyvyyn romahtamiseen toimialan sisällä.

Hyvinvointialueen laskennallinen rahoitus pelastustoimelle kasvaa nykyisestä toteumasta, mikä ei kuitenkaan mahdollista akuuttien henkilöstöpuutteiden korjaamista vuonna 2023. Pelastustoimen toimialalle kohdistuvat uudet kustannukset ja kasvavat kiinteät kustannukset muodostavat merkittävän riskin siitä riittääkö pelastustoimelle osoitettu rahoitus ylipäänsä palvelujen tuottamiseen lakisääteisessä tasossa, kun pelastustoimen siirtyvä rahoitus on ollut jo vuosia huomattavan alimitoitettu. Kokonaan uusia kustannuksia aiheuttaa toimialariippuvainen siirtymä Tuve-verkkoon, Kejojärjestelmän käyttöönotto ja siirtymä Virve 2.0-järjestelmään viestiliikenteessä. Kasvavia kustannuksia aiheutuu muun ohella hyvinvointialueen uusien palvelujen käyttöönotosta, vuokrien määrittämisestä vuokra-asetuksen mukaiseen tasoon, inflaatiosta sekä henkilöstön palkankorotuksista.

Pelastuslaitoksen toimialalla henkilöstö muodostaa sen resurssin, jolla pelastuslaitoksen tehtävät voidaan hoitaa. Varallaolon poistuminen pelastusalalta sekä epäonnistunut koulutuksen ennakointi ja koulutuksen rahoituksen riittämättömyys ovat aikaansaaneet alalle henkilöstöpulan, joka muodostaa tulevina vuosina huomattavan toiminnallisen ja taloudellisen riskin toiminnalle. Koko valtakunnan tasolla Suomessa on tarve 1300 uudelle pelastajalle ja eläköityminen huomioon ottaen noin 2500 pelastajalle vuosikymmenen loppuun mennessä. Pelastajapula vaikeuttaa jo nyt pelastuslaitoksen palveluntuotantoa ja kasvattaa ylityökertymää, kun sijaisia on vaikeaa saada. Riskiä korostaa vielä se, että sopimuspalokuntien sivutoiminen henkilöstö ikääntyy ja myös osa-aikaisen sivutoimisen henkilöstön rekrytointi on muuttunut osassa kuntia vaikeaksi, ellei mahdottomaksi.

Yhteiskunta on elänyt erilaisten kriisien keskellä vuodesta 2020 lukien. Pandemia, sään ääri-ilmiöt ja turvallisuuspoliittisesti epävakaa maailma korostavat valmius- ja väestönsuojelutehtävien hoitoon käytävän resurssin määrää ja laatua. Nykyisellään pelastuslaitoksen kyky vastata poikkeusolojen lakisääteisistä veloitteistaan edes suunnitelmatasolla on hyvin rajoittunut. Tämä muodostaa huomattavan valmiusriskin, mikäli turvallisuustilanne yhteiskunnassa syystä tai toisesta akuutisti

huonontuu. Toisaalta niukat resurssit muodostavat riskin siitä, että pelastustoimella ei ole mahdollisuuksia tukea kuntien valmius- ja evakuointisuunnittelua, jolloin väestönsuojelun kokonaisuus ei jäsenny kokonaisuutena toimivaksi.

Pelastuslaitokselle on aluepelastuslaitoksen aikana kertynyt huomattava investointivaje, kohdistuen kalustoon, varusteisiin ja paloasemaverkkoon. Lapin hyvinvointialue on lähtenyt investointisuunnitelmassa 2023–2026 purkamaan kertynyttä investointivelkaa asianmukaisella tavalla. Ikään tynyt kalusto ja puutteet varusteissa sekä paloasemaverkon kunto muodostavat kuitenkin koko investointisuunnitelmakauden merkittävän taloudellisen, toiminnallisen sekä henkilöstön työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin riskin, joka nyt hyväksytyllä investointitasolla alkaa laskemaan vuosikymmenen loppupuolella.

Hyvinvointialuestrategiasta johdetut mitattavat tavoitteet talousarviovuodelle 2023

Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaa hyvinvointialuestrategian lisäksi pelastustoimen strategia, jonka mukaan pelastustoimen visio vuoteen 2025 on Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi -yhteistyössä. Strategiassa pelastustoimen toiminta-ajatus kiteytyy seuraavasti: pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa vähentämällä onnettomuuksia, vastaamalla pelastustoiminnasta, osallistumalla siviilivalmiuden ylläpitoon ja kehittämiseen, rajoittamalla onnettomuuksien seurauksia kaikissa oloissa, hyödyntämällä pelastustoimen valmiutta nykyistä laajemmin yhteiskunnassa sekä tuottamalla terveydenhuollon kanssa sovittuja (ensihoido- ja) ensivastepalveluja. Strategiassa on seitsemän kansallista tavoitetta:

1. pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä
2. pelastustoimella on riskejä vastaava valmius
3. pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteensovittaja ja luotettu yhteistyökumppani
4. palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti
5. jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta sekä ympäröivästä turvallisuudesta
6. pelastustoimi kehittää aktiivisesti omia toimintamenetelmiään ja
7. henkilöstö voi hyvin.

Pelastustoiminnan tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

Lapin pelastuslaitoksen pelastustoiminnan suorituskykyä ja toimintavalmiutta ylläpidetään paloasemaryhmittäin, joissa on yhteensä 46 paloasemaa. Pelastustehtävään lähtee pelastushenkilöstöä kalustoineen joko yhdeltä tai useammalta paloasemalta. Pelastustoiminnassa tarvittavat resurssit kootaan lähimmän yksikön tarkoituksenmukaisuusperiaatteella ja tarvittaessa koko maakunnan pelastusresurssit ovat käytettävissä. Eryteisesti rajaseutukunnissa lisäapua voidaan saada myös naapurivaltion, Ruotsin ja Norjan, alueelta. Vastavuoroisesti Lapin pelastuslaitos antaa tarvittaessa apua myös näiden rajanaapurivaltioiden puolelle.

Määrälliset tavoitteet

- Pelastustoiminnan siirtyminen turvallisuusverkon käyttäjäksi (TUVE), ICT – kulujen seuranta
- Sopimuspalokuntatoiminnan tukeminen sekä kehittäminen ja uusien henkilöiden rekrytoiminen, henkilöstömäärät sopimuspalokunnittain
- Sopimuspalokuntalaisten kouluttaminen perus- ja täydennyskursseiden koulutus suunnitelman kautta, toteutettujen kurssien määrä, koulutettu henkilöstö ja kustannukset
- Pelastustoiminnan lähtövalmiuden toteutumisen seuranta, erityisesti asemilla, joilla lähtövalmius perustuu sopimuspalokuntasopimukseen
- Pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen paloasemaryhmissä sekä operaatiokeskuksissa, tilannekuvan ylläpito ja eri viranomaisten toimintojen yhteensovittaminen, tarvittavan henkilöstön rekrytointi paloasemaryhmiin
- Pelastustehtävien hoitaminen tapahtuu mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- Pelastustoiminnan kaluston kunnossapitokustannusten seuranta ja vanhentuneen kaluston uusinta

- Pelastustoiminnan suunnitelmien päivittäminen ja kohdekorttien laatiminen korkeariskisiin kohteisiin
- Pelastustehtävien määrän kehitys
- Ensivastetehtävien määrän kehitys

Turvallisuuspalvelujen määrälliset tavoitteet on esitetty palvelutasopäätöksessä, valvontasuunnitelmassa ja turvallisuusviestintäsuunnitelmassa. Seurattavia mittareita ovat valvontasuunnitelman ja turvallisuusviestinnän tavoitteiden toteutuminen.

Laadulliset tavoitteet

Tuotetaan tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia pelastuspalveluita työturvallisesti koko maakunnan alueella.

Turvallisuuspalvelut pystytään tuottamaan palvelutasopäätöksen mukaisesti kansallisesti yhdenmukaisilla palveluilla hyödyntäen pelastuslaitoksien yhteisiä asiantuntijaverkostoja ja sähköisiä alustoja.

Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelma 2023 PE- LASTUSLAITOS 1000€	Pelastuspalvelut	Turvallisuuspalvelut	PELASTUSLAITOS
Toimintatuotot			
Myyntituotot	125		125
Maksutuotot	90	108	198
Tuet ja avustukset			0
Muut toimintatuotot	177		177
Toimintatuotot	392	108	500
Valmistus omaan käyttöön			0
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-12 128	-1 007	-13 135
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-2 816	-211	-3 027
Muut henkilösivukulut	-474	-39	-513
Palvelujen ostot	-1 672	-205	-1 877
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 702	-107	-1 809
Avustukset			0
Muut toimintakulut	-3 766	-196	-3 962
Toimintakulut	-22 558	-1 765	-24 323
Toimintakate	-22 166	-1 657	-23 823
Valtion rahoitus			
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot			0
Muut rahoitustuotot			0
Korkokulut			0
Muut rahoituskulut			0
Vuosikate	-22 166	-1 657	-23 823
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-154		-154
Arvonalentumiset			0
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tuotot			0
Satunnaiset kulut			0
Tilikauden tulos	-22 320	-1 657	-23 977
Poistoeron lis (-) / väh (+)	71		71
Varausten lis (-) / väh (+)			0
Rahastojen lis (-) / väh (+)			0
Tilikauden yli- / alijäämä	-22 249	-1 657	-23 906
SISÄISET ERÄT			
Sisäiset toimintatuotot			0
Sis.menot - Kehittämisen- ja strategiapalvelut	-1 317	-103	-1 421
Sis.menot - Hallinto- ja tukipalvelut	-2 924	-229	-3 153

6.5. Kehittämis- ja strategiapalvelut

Kehittämis- ja strategiapalveluiden perustehtävät

Kehittämis- ja strategiapalveluiden tehtävänä on toimia aluevaltuuston, aluehallituksen, hyvinvointialueen toimialojen ja niiden alaisten vastuualueiden ja -yksiköiden tukena toimialaan liittyvien palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Toimialan tehtäviä ovat mm. tutkimus-, kehittämis-, strategisen suunnittelun, laadunhallinnan, viestinnän ja tietohallinnon palvelut.

Tutkimus- ja kehittämisspalvelut

Tutkimus- ja kehittämisspalvelujen tehtävänä on koordinoita ja toteuttaa organisaation tutkimushallinnon palveluja ja organisaatiolaajuisia kehittämishankkeita yhteistyössä muiden toimialojen kanssa. Lisäksi vastuualue tuottaa organisaatiolle projektipääällikköpalveluja, hallinnoi hyvinvointialueen kehittämissalkkua ja vastaa osaltaan saamenkielisten palvelujen kehittämisestä. Vastuualue vastaa osallisuus- ja yhdyspintatoiminnasta, hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen koordinoinnista ja kehittämisestä. Edellä mainitut tehtävät toteutetaan tiiviissä yhteistyössä luottamuselinten ja hyvinvointialueen muiden toimialueiden ja vastuualueiden kanssa.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (POSKE)

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toiminta pohjautuu sosiaalialan osaamiskeskuslakia koskevaan lakiin ja asetukseen. Sosiaalialan osaamiskeskusten laissa määriteltyjä tehtäviä ovat mm. sosiaalialan osaamisen ja asiantuntemuksen kehittäminen, peruspalvelujen ja erityisosaamista vaativien asiantuntijapalvelujen kehittäminen, perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen turvaaminen sekä tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutus alueella. Lisäksi Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksella on valtioneuvoston asetuksen mukaisesti erityistehtävänä saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottaminen tarpeellisissa tehtävissä.

Strategiset palvelut

Strategiset palvelut –vastuualue koordinoi ja vastaa osaltaan strategisen suunnittelun palveluista, strategioiden arvioinnista, järjestämiseen liittyvästä tuesta, järjestämistoimintoon liittyvästä kansallisesta yhteistyöstä sekä järjestämisen arvioinnin kehittämisestä. Strategiset palvelut koordinoivat hyvinvointialueen laatupolitiikkaan ja laatupolitiikan seurantaan liittyviä tehtäviä, laadunhallintatyötä ja laatu järjestelmien kehittämiseen liittyviä toimintoja. Lisäksi vastuualue vastaa organisaation omavalvontasuunnitelman laadinnasta ja toimeenpanosta sekä hyvinvointialueen potilasasiain ja sosiaaliasiain toiminnasta.

Viestintäpalvelut

Viestintäpalvelut vastaavat osaltaan hyvinvointialueen sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä, viestinnän koordinoinnista ja viestinnän kehittämisestä. Vastuualue tuottaa, kehittää ja ylläpitää organisaation verkkosivuja ja intranet-sivustoa. Keskeisiä vastuualueen palveluja ovat myös sosiaalisen median sisällöntuotanto, markkinointimateriaalin tuotanto sekä graafisen ilmeen kehittäminen. Vastuualue tekee tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen luottamuselinten, toimialojen ja vastuualueiden kanssa.

Tietohallinto ja digitaaliset palvelut

Tietohallinnon ja digitaalisten palvelujen vastuualue vastaa osaltaan Lapin hyvinvointialueen tietohallinnosta, tietojärjestelmien hankinnasta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Lisäksi vastuualue vastaa organisaation ICT-infrastruktuurista, digitaalisista palveluista ja tietojohdantamisen palveluista. Vastuualue toimii palveluyksikkönä muille toimialoille ja vastuualueille.

Tietohallinto ja digitaaliset palvelut –vastuualue toimii sekä palvelujen järjestäjänä että tuottajana. Vastuualue toimii tiiviissä yhteistyössä järjestelmätoimittajien, ICT –inhouse -yhtiöiden sekä kansal-

listen ja kansainvälisten ICT-toimijoiden kanssa.

Toiminnan riskit talousarviovuonna 2023

Palvelutoiminnan merkittävimpiä tunnistettuja riskejä ovat mahdolliset sähkökatkokset ja kyberhyökkäykset sekä niiden vaikutukset tietohallinnon ja digitaalisten palvelujen tuottamiseen. Lisäksi osajien rekrytointiin epäonnistumiseen ja henkilöstön vaihtuvuuteen liittyvät riskit ovat siirtymävaiheessa suuria.

Hyvinvointialuestrategiasta johdetut mitattavat tavoitteet talousarviovuodelle 2023

Hyvinvointialuestrategiassa on painopisteittäin useampia valtuustoon nähden sitovia strategisia tavoitteita, joihin tullaan valmistelemaan sekä tavoitetaso että mittarointi lopulliseen strategiaan. Talousarviota ja toimintasuunnitelmaa täydennetään näiltä osin vuoden 2023 aikana.

Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelma 2023 KEHITTÄMIS- JA STRATEGIAPALVELUT 1000€	Tutkimus ja kehittä- mispalvelut	Strategiset palvelut	Viestintäpalvelut	Tietohallinto ja digi- taaliset palvelut	KEHITTÄMIS- JA STRATEGIA- PALVELUT
Toimintatuotot					
Myyntituotot				1 385	1 385
Maksutuotot					0
Tuet ja avustukset	5 464			7 598	13 062
Muut toimintatuotot					0
Toimintatuotot	5 464	0	0	8 983	14 447
Valmistus omaan käyttöön					0
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-4 458	-1 798	-548	-4 293	-11 097
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-859	-440	-94	-790	-2 183
Muut henkilösivukulut	-174	-82	-21	-167	-444
Palvelujen ostot	-2 430	-628	-466	-40 912	-44 436
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-99	-220		-100	-419
Avustukset	-500				-500
Muut toimintakulut	-258	-61	-20	-1 625	-1 963
Toimintakulut	-8 778	-3 228	-1 149	-47 887	-61 042
Toimintakate	-3 315	-3 228	-1 149	-38 904	-46 596
Valtion rahoitus					
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot					0
Muut rahoitustuotot					0
Korkokulut					0
Muut rahoituskulut					0
Vuosikate	-3 315	-3 228	-1 149	-38 904	-46 596
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-6	-43		-2 555	-2 604
Arvonalentumiset					0
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					0
Satunnaiset kulut					0
Tilikauden tulos	-3 321	-3 271	-1 149	-41 459	-49 200
Poistoeron lis (-) / väh (+)		202			202
Varausten lis (-) / väh (+)					0
Rahastojen lis (-) / väh (+)					0
Tilikauden yli- / alijäämä	-3 321	-3 069	-1 149	-41 459	-48 997
SISÄISET ERÄT					
Sisäiset toimintatuotot	3 321	3 069	1 149	41 459	48 997
Sisäiset toimintamenot					0

6.6. Hallinto- ja tukipalvelut

Hallinto- ja tukipalveluiden perustehtävät

Hallinto- ja tukipalveluiden tehtävänä on avustaa ja konsultoida aluevaltuustoa, aluehallitusta, hyvinvointialueen toimialoja ja niiden alaisia vastuualueita ja yksiköitä palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa hallinto- ja tukipalveluiden toimialan tehtävien mukaisesti. Toimialaan kuuluvia tehtäviä ovat hankinta-, henkilöstö-, laki-, ruoka-, talous-, tekniset- ja toimistopalvelut.

Laki- ja hankintapalvelut

Laki- ja hankintapalvelut -vastuualue jakautuu lakipalvelut -vastuuyksikköön ja hankintapalvelut -vastuuyksikköön. Lakipalvelut tuottaa oikeudelliset palvelut hyvinvointialueelle. Hankintapalvelut toimii hyvinvointialueen keskitettynä hankintayksikkönä, joka kilpailuttaa hyvinvointialuekonsernin yhteishankinnat, toimii ulkoisissa yhteishankinnoissa yhteystahona sekä vastaa erillishankintojen kilpailuttamisprosesseista yhteistyössä substanssin kanssa, vastaa keskitetysti hyvinvointialueen irtaimen ja kiinteän omaisuuden myynnistä sekä vakuutustoiminnasta. Vastuualue koordinoi hyvinvointialueen sopimushallintaa ja tukee hyvinvointialueen toimialoja sopimusten hallinnassa ja valvonnassa.

Henkilöstöpalvelut

Henkilöstöpalveluiden vastuualue vastaa koko hyvinvointialueen henkilöstö- ja palvelussuhdeasioiden hoidosta. Henkilöstövoimavarojen johtamisen vastuuyksikössä vastataan hyvinvointialueen henkilöstösuunnittelusta, henkilöstöön liittyvästä raportoinnista, palvelussuhdetietojen hallinnasta sekä hyvinvointialueen neuvottelutoiminnasta.

Henkilöstön kehittäminen ja rekrytointi vastuuyksikössä vastataan mm. hyvinvointialueen perehdytyksen koordinoinnista, työnohjauksesta, koulutuksista, henkilöstön kehittämisestä, rekrytointipalveluista, työsuojelusta sekä työhyvinvoinnista.

Koko henkilöstöpalveluiden henkilökunta työskentelee tiiviissä yhteistyössä toiminnan yksiköiden henkilökunnan kanssa hyvinvointialueen kaikilla toimialoilla.

Henkilöstövoimavarojen johtamisen vastuuyksikön ensimmäisen toimintavuoden keskeisimpänä tavoitteena on varmistaa palkanlaskennan, matkustuksenhallinnan sekä työvuorosuunnittelun turvallinen siirtymävaihe Lapin hyvinvointialueen uusiin järjestelmiin. Vaikka suurin muutos tapahtuu heti vuodenvaihteessa, on toiminnan vakauttamiseen sekä osin uusien toiminnallisuuksien käyttööntoon varattava aikaa koko toimintavuodelle 2023. Myös henkilöstöpoliittiset ohjeet ja linjaukset vaikiinutetaan vuoden 2023 aikana. Toisena toimintavuoden tavoitteena on muodostaa Lapin hyvinvointialueen palkkausjärjestelmä, selvittää nimikkeiden, työaikamuotojen ja muiden palvelussuhteisiin liittyvien asioiden mahdolliset yhtenäistämistarpeet, sekä valmistautua palkkaharmonisaation toteuttamiseen. Vuonna 2023 yhteistoimintaa kehitetään yhteistyössä henkilökunnan edustajien kanssa luomalla toimivat käytännöt mm. neuvottelutoimintaan. Neuvottelutoiminnan merkitys korostuu ensimmäisen toimintavuoden aikana, kun uusia toimintatapoja, paikallisia sopimuksia sekä muita henkilökuntaan liittyviä asioita käsitellään yhteistoiminnan hengessä yhteistyössä työnantajan ja henkilökunnan edustajien kesken.

Henkilöstön kehittämisen ja rekrytointin vastuuyksikön vuoden 2023 tavoitteena ensimmäiselle toimintavuodelle on lähteä valmistelemaan organisaatiokulttuuria- ja rakenteita, jotka tukevat työntekijälähtöisyyttä ja lisäävät työntekijöiden hyvinvointia. Toisena keskeisenä tavoitteena on lähteä tavoitteellisesti kehittämään johtamista sekä esihenkilötyön laatua ja mielekkyyttä. Lisäksi yksi vuoden 2023 tavoitteista on tunnistaa vaikuttavan toiminnan kannalta tarvittavat osaamiset sekä osaamistarpeet, ja rakentaa yhteistyössä toimialueiden kanssa toimivia osaamisen kehittämisen malleja. Tavoitteena on myös luoda henkilöstövoimavarojen johtamisesta suunniteltu ja toimiva kokonaisuus,

rekrytointiosaamisen vahvistaminen huomioidaan osana tätä kokonaisuutta. Yksi vuoden 2023 tavoitteista on luoda ohjeistukset ja toimintamallit mm. varhaisen tuen- ja epäasiallisen kohtelun, päihdeohjelman, henkilöstön palkitsemisen sekä henkilökuntaetuuksien osalta. Työsuojelun osalta vuonna 2023 toteutetaan työympäristöjen arviointi, ja luodaan toimivat rakenteet ja toimintamallit työturvallisuuden toteuttamiseksi yhteistyössä esihenkilöiden, työntekijöiden ja työterveyshuollon kanssa. Työterveyshuollon kokonaisuus ja tulevaisuuden näkymät pyritään selkiyttämään ja valmistelemaan toimintavuoden 2023 aikana.

Toimintavuoden 2023 riskinä henkilöstöpalveluissa tunnistetaan erityisesti 27 eri organisaation yhdistymiseen liittyvät mahdolliset virhetilanteet palkanlaskennassa tai työvuorosuunnittelussa. Molemmissa toiminnoissa onnistuminen on kriittistä, joten riskien mahdollisesti toteutuessa niihin liittyviin selvitys- ja korjaustoimenpiteisiin on välttämätöntä kohdistaa riittävästi resurssia, joka osaltaan tulisi hidastamaan uusien toimintojen jalkauttamista, toimintatapojen yhtenäistämistä, palkkaharmonisoinnin valmistelua ja muiden vuodelle 2023 asetettujen tavoitteiden toteuttamista.

Talousohjelmat

Talousohjelmat vastuualue jakautuu kahteen vastuuyksikköön: talous- ja laskentapalvelut sekä talousohjelmapalvelut.

Talous- ja laskentapalveluiden vastuuyksikön keskeisiä tehtäviä ovat koko hyvinvointialueen talousohjelma, rahoitusjärjestelyt, laskentapalvelut ja toimialojen tukeminen erilaisissa talouteen liittyvissä asioissa. Hyvinvointialueen lähes miljardin suuruinen talousarvio on erityinen haaste vuonna 2023, koska hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta ei ole täysin vertailukelpoista vertailutietoa talousarvion laadinnan pohjaksi. Pohjatietona on ollut vain nykyorganisaatioiden taloustietoja vastuualueella. Ennakoitavissa on, että talousohjelmuissa joudutaan mahdollisesti useampaankin kertaan valmistelemaan talousarviomuutoksia, jotta määrärahojen kohdennukset kohdentuvat oikein. Haasteena tulee olemaan myös hyvinvointialueen rahoituksen riittävyys tai paremminkin todennäköinen riittämättömyys. Rahoitusjärjestelyt on keskeinen asia vuoden 2023 aikana, kun rahoitus muuttuu pääosin valtionrahoitukseksi ja hyvinvointialueen kassan riittävyyttä rasittaa Lapin keskussairaalan iso rakennusinvestointi. Lähivuosina hyvinvointialueella on erityisenä strategisena tavoitteena tasapainoinen talous. Tämän strategisen tavoitteen saavuttamiseksi talous- ja laskentapalveluiden asiantuntijat tekevät tiivistä suunnitteluyhteistyötä ydintoimialojen substanssiedustajien kanssa. Tässä tulee vahvasti huolehtia tiedolla johtaminen tukeutuen erilaisten vaihtoehtojen pohdintoissa vertailu- ja kustannuslaskentoihin. Erityisenä haasteena on myös 27 organisaation toiminnan ja talouden yhdistymisessä, koska palvelujen tuotteistus ja hinnoittelu on jokaisella omansa. Kustannuslaskennan, tuotteistuksen ja hinnoittelun systemaattisella toteutuksella luodaan hyvinvointialueelle kattava hyvinvointialueen oma hinnasto. Tämän toteuttamiseksi laaditaan erillinen suunnitelma. Talous- ja laskentapalveluissa koordinoidaan lisäksi hyvinvointialueen virallisten dokumenttien koostaminen kuten toiminta- ja talousarvio-, ja tilinpäätösasiakirjat.

Talousohjelmapalvelut tuotetaan hyvinvointialueella omana toimintana. Talousohjelmapalveluiden keskeisiä tehtäviä ovat mm. kirjanpito sisältäen tilinpäätöksen ja konsernitalinpäätöksen, käyttöomaisuuskirjanpito, projektkirjanpito, ostolaskut, ostoreskontra, myyntilaskutus, myyntireskontra ja maksuliikenne. Ulkoinen raportointi Valtiokonttorille tehdään kuukausittain Aura-luokituksen mukaisesti. Talousohjelmapalveluista toteutetaan muutkin viranomaisraportoinnit esimerkiksi verottajalle. Lisäksi talousohjelmapalveluissa tehdään tiivistä yhteistyötä tilintarkastuksen kanssa.

Riskeinä tunnistetaan, että talousjärjestelmiä ei saada tuotantokäyttöön laaditussa aikataulussa, henkilöstörekrytoinneissa ei saada tarpeeksi ammattitaitoisia työntekijöitä ja talousarvion 2023 laadinnassa jää liikaa asioita epäselviksi ja talousarviota lähdetään toteuttamaan epärealistiselta pohjalta.

Toimistopalvelut

Toimistopalvelut jakautuvat kolmeen vastuuyksikköön, joita ovat asianhallintapalvelut, yleishallinto- ja asiakasmaksupalvelut sekä turvallisuus- ja valmiuspalvelut. Asianhallintapalveluiden alayksiköistä ovat arkistointi ja tekstinkäsittely. Yleishallinto ja asiakasmaksupalveluiden alayksiköistä ovat yleishallinto ja asiakasmaksut. Asianhallintapalveluiden tehtävänä on mm. arkistointi-, asianhallinta-

, kirjaamopalvelut sekä tekstinkäsittely ja sanelujen purku. Yleishallinnon ja asiakasmaksupalvelut vastaa mm. asiakas- ja potilaslaskutuksesta ja siihen liittyvistä eri tehtävä osa-alueista, joita ovat mm. reklamaatiot, maksukaton seuranta, palvelusetelien maksatus ja laskutus sekä kokousten ja johdon assistenttipalvelut. Johtamisrakenne on laadittu siten, että kaikilla palvelualueilla on mm. toimistopalveluista vastaava esihenkilö. Turvallisuus ja valmiuspalveluiden tehtävänä on vastata Lapin hyvinvointialueen varautumisesta häiriö ja poikkeustilanteista, toiminnan jatkuvuudesta sekä sisäisestä turvallisuudesta.

Ensimmäisen toimintavuoden päätavoitteena on yksiköiden toiminnan käynnistäminen, toimintamallien yhtenäistäminen sekä henkilöstön sitouttaminen osaavaksi ja toimintakykyiseksi toimistopalvelujoukkueeksi. Toimistopalveluiden tavoitteena on kehittää palveluja siten, että ne vastaavat Lapin hyvinvointialueen organisaation ja asiakkaiden tarpeisiin ketterästi ja kustannustehokkaasti.

Ruokapalvelut

Hyvinvointialueen ruokapalveluiden vastuuyksikkö valmistaa sote-ateriat Rovaniemen, Tornion, Kitilän, Kemijärven ja Pelkosenniemen alueella. Ateriat valmistetaan terveyskeskuksien vuodeosastoille, sairaaloihin, palvelukoteihin, ryhmäkotiyksiköihin, henkilöstölle, Kolpeneen asumisyksiköihin ja Myllärin koulun oppilaille, ruokasaliin sekä muihin sopimuskohteisiin. Lisäksi alueilla tarjotaan kotiateriapalveluita. Aterioita valmistetaan myös toimipaikkojen henkilöstölle. Ruokapalveluilla on käytössä seitsemän valmistuskeittiötä ja kolme jakelukeittiötä johtuen maantieteellisestä hajaantumisesta eri puolelle Lappia. Lisäksi ruokapalveluiden vastuualueella on Lapin Keskussairaalan yhteydessä toimiva kahvio Kaarnikka. Ruokapalveluiden palveluihin kuuluu myös äidinmaitokeskuksen toiminta ja ravitsemusterapeuttipalvelut. Aterioiden valmistuksissa noudatetaan ravitsemussuosituksia ja käytetään kotimaisia raaka-aineita niin paljon kuin on mahdollista.

Ukrainan sodan aiheuttama elintarvikekriisi jatkuessaan voi aiheuttaa sen, että ruokalistoja joudutaan muokkaamaan tai supistamaan. Kotimaisia vihanneksia ei ole välttämättä saatavilla talvella. Tällöin ne joudutaan korvaan ulkomaalaisilla vihanneksilla. Uhkaavat sähkönjakelun keskeytykset talvella voivat aiheuttaa paljon muutoksia aterioiden valmistusprosesseissa, kuljetuksissa ja valikoinnin laajuudessa. Toimintojen vakiinnuttaminen muutos myllerryksen keskellä tulee tehdä suunnitellusti. Psykiatrian muuttaessa Lapin keskussairaalan yhteyteen, haasteita tuo jo ennestään pieneksi käyneet tuotanto- ja kylmätilat. Muutoksia aiheutuu myös logistiikan kulkureittien ja aikataulujen uudelleen sovittamisesta. Näsmänkiepin keittiön tulevaisuuden suunnittelu on aloitettava mahdollisen kiinteistön purkamisen vuoksi. Tuotannonohjausjärjestelmän suunnittelu ja selvitystyö on aloitettava. Elintarvikehankintakilpailutuksia voidaan joutua käynnistämään. Ammattitaitoisen henkilökunnan ja sijaisten saanti tulee aiheuttamaan paljon haasteita. Kunnille jäävistä keittiöistä on ollut mahdollista siirtää lomien ajaksi työvoimaa sote- yksiköihin, mutta jatkossa tämä ei ole mahdollista.

Omavalvonnalla varmistetaan, että ateriapalveluissa elintarvikkeet ovat turvallisia ja elintarvikelainsäädännön mukaisia. Tehtävänä on tunnistaa omaan toimintaa ja elintarvikkeiden käsittelyyn liittyvät elintarviketurvallisuutta vaarantavat tekijät ja huolehtia niiden hallinnasta.

Tekniset ja logistiikkapalvelut

Tekniset ja logistiikkapalvelut koostuvat kolmesta palvelua tuottavasta yksiköstä: kiinteistö- ja tilapalveluista, puhtaus- ja tekstiilihuoltopalveluista sekä logistiikkapalveluista. Kiinteistö- ja tilapalveluista hoidetaan hyvinvointialueen kiinteistöjen kunnossapitoa, rakennuttamista, toimitilahallintoa ja laitehuoltoa. Puhtaus- ja tekstiilihuoltopalvelut huolehtivat tilojen puhtaanapidosta ja tekstiilihuollosta. Logistiikkapalvelut hoitavat henkilö- ja tavaraliikennettä sekä materiaali- ja keskusvarastopalvelua sekä lähettipalveluja. Tavoitteena on käynnistää toiminta ja vakiinnuttaa palvelujen tuottamista vuoden 2023 aikana, mm. siten, että valmistellaan yhtenäisiä henkilöstön johtamisen ja palvelujen tuottamisen toimintatapoja ja jalkautetaan niitä käytäntöön asteittain.

Vastuualueella työskentelee n. 500 henkilöä. Heidän työntulopaikkansa sijaitsevat eri puolilla hyvinvointialuetta. Lähiesiemiestyön järjestäminen on haaste, ja sen epäonnistuminen voi johtaa esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuuteen. Vastuualueen johto hallitsee riskiä panostamalla lähiesiemiestyön käytänteiden luomiseen etäisyyksistä huolimatta. Palvelutuotannon yhtenäistämistä tavoitellaan luomalla yhtenäisiä toimintatapoja eri puolilla hyvinvointialuetta sijaitseviin ja samaa palvelua tuottaviin yksiköihin. Yhtenäiset toimintatavat takaavat tasalaatuisen lopputuloksen asiakkaille. Maantieteellisesti laaja alue haastaa lähiesiemiestyön lisäksi palvelujen järjestämistä toimitiloihin, esimerkiksi kiinteistöhuollon palvelut, joihin hyvinvointialue tarvitsee tuekseen tehokkaan palvelukumppaneiden verkoston.

Toiminnan riskit talousarviovuonna 2023

Globaalin talouden epävakaa tilanteen ja erityisesti Ukrainan sodan johdosta palveluiden, tarvikkeiden ja raaka-aineiden hintakehityksen ennakointi tekee talousarvion laatimisesta poikkeuksellisen haastavan. Muita tunnistettuja riskejä ovat energian säästämiseen liittyvät mahdolliset ajoittaiset sähkökatkokset, kyberhyökkäykset sekä niiden vaikutukset hallinto- ja tukipalvelujen palvelujen tuottamiseen. Sähkökatkokset, tavara- ja kalustetoimittamiseen liittyvät häiriöt voivat aiheuttaa viiveitä tukipalveluiden tuottamisprosesseihin.

Hyvinvointialuestrategiasta johdetut mitattavat tavoitteet talousarviovuodelle 2023

Strateginen tavoite	Mittari
<p>Työolosuhteet, työhyvinvointi ja tasa-arvo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Työntekijät aidosti kokevat tullessa kuulluksi, luottamus henkilöstöön 2. Työntekijä otetaan mukaan palvelujen kehittämiseen jo suunnitteluvaiheessa; Henkilöstölle tarjotaan aito mahdollisuus kehittämistyöhön 3. Henkilöstö kokee olevansa hyvissä käsissä 4. Toimivat työskentelyolosuhteet ja apuvälineet 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kehitysehdotusten määrä 2. Kehityskeskustelut % 3. Koulutuspäivät/työntekijä 4. Osaamiskartoitukset tehty 100% 5. Työntekijöiden vaihtuvuus 6. Suosittelevat työnantajana QWL 7. Sisäilmatyöryhmä on nimetty 8. Tasa-arvosuunnitelma laadittu
Vastuullinen ja toimiva ruokapalvelu	Keittiö ja toimipaikkakohtaiset omavalvontasuunnitelmat on laadittu kyllä / ei Ruokapalveluiden tuottajien toiminnan seuranta sopimuskaudella järjestetty kyllä/ei Toimintavarmuus 100%
Toimivat turvallisuus- ja valmiuspalvelut	Valmiussuunnittelu ja varautuminen perustuu kansallisesti yhtenäisiin perusteisiin kyllä/ ei. Suunnitelman seuranta ja arviointi väh. kerran vuodessa. Hv-alueen ja kuntien turvallisuus- ja valmiusverkoston rakenteet luotu.
Hankinnoissa on huomioitu sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys.	Kyllä/ei

Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelma 2023 HAL- LINTO- JA TUKIPALVELUT 1000€	Laki- ja hankintapal- velut	Henkilöstöpalvelut	Talouspalvelut	Hallinto- ja toimisto- palvelut	Ruokapalvelut	Tekniset ja logistiik- kapalvelut	HALLINTO- JA TU- KIPALVELUT
Toimintatuotot							
Myyntituotot		99		39	2 526	3 678	6 342
Maksutuotot				1		301	302
Tuet ja avustukset		1 215		15		2	1 232
Muut toimintatuotot		7		100	359	1 904	2 370
Toimintatuotot	0	1 321	0	156	2 885	5 884	10 246
Valmistus omaan käyttöön							0
Toimintakulut							
Henkilöstökulut							
Palkat ja palkkiot	-1 087	-2 670	-2 773	-8 350	-3 184	-18 535	-36 599
Henkilösivukulut							
Eläkekulut	-210	-649	-505	-1 971	-546	-3 684	-7 566
Muut henkilösivukulut	-43	-111	-108	-334	-124	-719	-1 439
Palvelujen ostot	-3 983	-4 176	-139	-1 580	-1 011	-6 714	-17 604
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37	-44	-32	-177	-3 360	-9 598	-13 249
Avustukset							0
Muut toimintakulut		-147	-55	-228	-260	-26 237	-26 928
Toimintakulut	-5 360	-7 798	-3 612	-12 640	-8 485	-65 488	-103 383
Toimintakate	-5 360	-6 477	-3 612	-12 484	-5 600	-59 604	-93 138
Valtion rahoitus							
Rahoitustuotot ja -kulut							
Korkotuotot							0
Muut rahoitustuotot							0
Korkokulut							0
Muut rahoituskulut							0
Vuosikate	-5 360	-6 477	-3 612	-12 484	-5 600	-59 604	-93 138
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunnitelman mukaiset poistot		-7	-2	-11	-50	-15 720	-15 790
Arvonalentumiset							0
Satunnaiset erät							
Satunnaiset tuotot							0
Satunnaiset kulut							0
Tilikauden tulos	-5 360	-6 483	-3 614	-12 495	-5 650	-75 324	-108 928
Poistoeron lis (-) / väh (+)						167	167
Varausten lis (-) / väh (+)							0
Rahastojen lis (-) / väh (+)							0
Tilikauden yli- / alijäämä	-5 360	-6 483	-3 614	-12 495	-5 650	-75 157	-108 761
SISÄISET ERÄT							
Sisäiset toimintatuotot	5 360	6 483	3 614	12 495	5 650	75 157	108 761
Sisäiset toimintamenot							0

6.7. Rahoitus

Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelma 2023 RAHOITUS 1000€	RAHOITUS	
	Rahoitus	
Toimintatuotot		
Myyntituotot		0
Maksutuotot		0
Tuet ja avustukset		0
Muut toimintatuotot		0
Toimintatuotot	0	0
Valmistus omaan käyttöön	0	0
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot		0
Henkilösivukulut		
Eläkekulut		0
Muut henkilösivukulut		0
Palvelujen ostot		0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		0
Avustukset		0
Muut toimintakulut		0
Toimintakulut	0	0
Toimintakate	0	0
Valtion rahoitus	858 177	858 177
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	35	35
Muut rahoitustuotot	60	60
Korkokulut	-3 031	-3 031
Muut rahoituskulut	-15	-15
Vuosikate	855 226	855 226
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot		0
Arvonalentumiset		0
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot		0
Satunnaiset kulut		0
Tilikauden tulos	855 226	855 226
Poistoeron lis (-) / väh (+)		0
Varausten lis (-) / väh (+)		0
Rahastojen lis (-) / väh (+)		0
Tilikauden yli- / alijäämä	855 226	855 226
SISÄISET ERÄT		
Sisäiset toimintatuotot		0
Sisäiset toimintamenot		0

7. TULOSLASKELMAOSA

7.1. Tuloslaskelman selostus

Tuloslaskelma osoittaa, miten hyvinvointialueen tulorahoitus riittää palvelutoiminnan ja hallinnon menoihin, korkoihin ja muihin rahoituskuluihin sekä käyttöomaisuuden kulumisen edellyttämiin suunnitelman mukaisiin poistoihin.

Vuoden 2023 talousarvio on 43,2 milj. € alijäämäinen. Vuosikate on 19,7 milj. € alijäämäinen, suunnitelman mukaiset poistot 23,9 milj. € ja poistoeron muutos 0,4 milj. €.

TOIMINTATUOTOT JA -KULUT

Toimintatuotot ja -kulut muodostuvat käyttötalousosan toimielinten ja toimialojen yhteissummasta. Sisäiset erät näkyvät omina erinään toimialakohtaisissa tuloslaskelmissa. Kehittämisen- ja strategia- palveluiden sekä Hallinto- ja tukipalveluiden toimialojen nettokustannukset kohdennetaan kustannuksina ydintoimialoille sisäisellä laskutuksella. Ydintoimialoja ovat Sosiaalipalvelut, Terveyspalvelut ja Pelastuslaitos.

TOIMINTAKATE (KÄYTTÖTALOUDEN NETTOMENOT)

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus. Hyvinvointialueen vuoden talousarviossa 2023 on alijäämäinen 874,9 milj. €. Pääosin alijäämää katetaan valtion rahoituksella.

VALTION RAHOITUS

Valtion rahoituslaskelman 19.9.2022 mukaan Lapin hyvinvointialueen rahoitus olisi ollut 869 056 179 €. 17.11.2022 tulleen rahoituslaskelman mukaan rahoitus oli pienentynyt 10,9 milj. €. Talousarviovuodelle 2023 kohdennettu rahoitus päivitetyn laskelman mukaan on 858 177 154 €.

Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisuuden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella.

Laskelmat on tehty vuoden 2021 lopullisten tilinpäätöstietojen ja vuoden 2022 talousarvotiedon mukaisen kuntien sote-tehtävien ja pelastustoimen nettokustannusten perusteella.

Vuoden 2023 kokonaisrahoituksen muodostuminen
VM/KAO 17.11.2022

Asukasmäärä vuonna 2021	Laskennallinen rahoitus 2023	Siirtymä tasaus vuonna 2023	Rahoitus yhteensä vuonna 2023	Rahoitus yhteensä, €/as.	Siirtyvät kustannukset 2022	Rahoituksen kasvu 2022–2023	Rahoituksen kasvu, €/as.
176494	907 874 705	-49 697 552	858 177 154	4862	809 335 621	48 841 533	271

Lähde: sote-uudistus.fi, Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021

RAHOITUSTUOTOT – JA KULUT

Korko- ja muut rahoitustuotot on arvioitu toimintojaan luovuttavien organisaatioiden talousarvioiden 2022 mukaisesti. Korkokulut on laskettu hyvinvointialueen tulevan lainakannan ja siihen tapahtuvien muutosten sekä velkakirjojen ja yleisen lainakoron mukaisesti. Muut rahoituskulut sisältävät varauksen muihin laina- ja rahoituskuluihin.

Rahoitustuotot ja –kulut ovat talousarviossa - 3,0 milj. €.

POISTOT

Käyttöomaisuuden poistot merkitään tuloslaskelmaan aluehallituksen hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Lapin hyvinvointialueen aluehallitus on käsitellyt ja hyväksynyt poistosuunnitelman 1.1.2023 alkaen 6.4.2022, § 71. Poistosuunnitelman perusteet on päätetty aluevaltuustossa 2.5.2022, § 55. Hyvinvointialueen poistojen kokonaissumma vuodelle 2023 on 23,9 milj. €.

TILIKAUDEN TULOS JA TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ

Vuoden 2023 talousarvio on 43,2 milj. € alijäämäinen.

Vuoden 2023 talousarvio ja vuosien 2023–2025 taloussuunnitelma on laadittu siten, että hyvinvointialueen talous on tasapainossa suunnittelukauden loppuun mennessä. Vuoden 2023 alijäämän kattamisesta vuosina 2024–2025 laaditaan erillinen alijäämän kattamissuunnitelma toimenpiteineen vuoden 2023 alkupuolella.

7.2. Hyvinvointialueen tuloslaskelma

Tuloslaskelma 2023 HY- VINVOINTIALUE 1000€			
	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatuotot			
Myyntituotot	47 830	49 265	50 743
Maksutuotot	50 069	50 069	50 069
Tuet ja avustukset	19 738	20 330	20 940
Muut toimintatuotot	13 066	13 458	13 862
Toimintatuotot	130 702	133 121	135 613
Valmistus omaan käyttöön	0		
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-351 319	-361 858	-372 714
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-80 391	-82 803	-85 287
Muut henkilösivukulut	-13 912	-14 329	-14 759
Palvelujen ostot	-393 830	-413 521	-434 197
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-75 423	-79 194	-83 154
Avustukset	-35 594	-37 374	-39 243
Muut toimintakulut	-55 119	-57 875	-60 769
TA 2023 alijäämän kattaminen TS 2024 - 2025		45 882	78 971
Toimintakulut	-1 005 587	-1 001 072	-1 011 151
Toimintakate	-874 885	-867 951	-875 538
Valtion rahoitus	858 177	903 000	937 000
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	35	35	35
Muut rahoitustuotot	60	60	60
Korkokulut	-3 031	-3 316	-3 229
Muut rahoituskulut	-15	-15	-15
Vuosikate	-19 658	31 813	58 313
Poistot ja arvonalentumiset Suun- nitelman mukaiset poistot Arvon- alentumiset	-23 930 0	-23 930 0	-23 930 0
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tuotot Sa-	0	0	0
tunnaiset kulut	0	0	0
Tilikauden tulos	-43 588	7 883	34 383
Poistoeron lis (-) / väh (+) Varaus- ten lis (-) / väh (+) Rahastojen lis (-)/ väh (+) Tilikauden yli- / alijäämä	441 0 0	441 0 0	441 0 0
	-43 148	8 324	34 824
SISÄISET ERÄT			
Sisäiset toimintatuotot	157 758		
Sisäiset toimintamenot	-157 758		

8. INVESTOINTIOSA

Investointien toteuttamisesta tehdään erikseen päätökset toiminnan tarpeita koskevien ja muiden tarvittavien selvitysten perusteella. Ennen vuotta 2023 aloitetut investoinnit viedään loppuun, ellei erikseen toisin päätetä.

8.1. Lapin hyvinvointialueen konsernin investointisuunnitelma 2023–2026

LAPIN HYVINVOINTIALUEEN JA KONSERNIN INVESTOINTISUUNNITELMA 2023-2026 1000€					
	2023	2024	2025	2026	Yhteensä
Pysyvät vastaavat	47 544	24 950	17 455	16 464	106 413
Rakennukset	28 813	10 999	4 439	2 982	47 233
Laite- ja kalustehankinnat	10 418	7 555	6 545	7 882	32 400
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	8 313	6 396	6 472	5 600	26 781
Muut investoinnit	0	0	0	0	0
Investointeja vastaavat sopimukset	9 390	33 460	2 399	13 649	58 898
Rakennukset	4 806	32 000	0	10 000	46 806
Laite- ja kalustehankinnat	4 584	1 249	2 399	3 649	11 881
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	0	211	0	0	211
Muut investoinnit	0	0	0	0	0
Konsernin (Rovaniemen Keskuspesula Oy) investoinnit	8 000	2 100	100	100	10 300

Sosiaali- ja terveystalveluiden sekä konsernin investointisuunnitelma 2023–2026

SOSIAALI- JA TERVEYSTALVELUJEN SEKÄ KONSERNIN INVESTOINTISUUNNITELMA 2023-2026 1000€					
	2023	2024	2025	2026	Yhteensä
Pysyvät vastaavat	43 069	20 464	13 043	10 488	87 064
Rakennukset	28 813	10 999	4 439	2 982	47 233
Laite- ja kalustehankinnat	5 943	3 369	2 432	2 206	13 950
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	8 313	6 096	6 172	5 300	25 881
Muut investoinnit	0	0	0	0	0
Investointeja vastaavat sopimukset	9 290	17 249	2 399	3 649	32 587
Rakennukset	4 706	16 000	0	0	20 706
Laite- ja kalustehankinnat	4 584	1 249	2 399	3 649	11 881
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	0	0	0	0	0
Muut investoinnit	0	0	0	0	0
Konsernin (Rovaniemen Keskuspesula Oy) investoinnit	8 000	2 100	100	100	10 300

Alustava suunnitelma, joka tarkentuu ja voi muuttua jatkovalmistelussa

Pysyvät vastaavat

RAKENNUKSET

Lapin keskussairaalan laajennushanke I-vaihe (ITU)

Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaiheet perustelut:

Fimean tarkastuksissa todetut puutteet apteekin tiloissa, laajan päivystyksen sairaalan tarve asianmukaisille ns. kuuman sairaalan tiloille, välinehuollolle ja logistiikkakeskukselle sekä psykiatrian yksiköiden siirtäminen samalle kampukselle somaattisen erikoissairaanhoidon kanssa.

Lapin sairaanhoitopiirin yhtymävaltuusto vahvisti 29.11.2018 § 21 Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I vaiheen rakentamisen. Lapin keskussairaalan laajennushankkeen vaihe I, ITU2022 -hanke on laajuudeltaan noin 46 000 m² ja se sisältää kuuman sairaalan: mm. leikkaussalit, päivystyspoliklinikan ja tarkkailun, heräämö II:n, välinehuollon, kipu ja kuntoutuspoliklinikan, teho- ja valvontaosaston ja sairaala-apteekin tilat, psykiatrian osastot (noin 30 000 m²), logistiikkakeskuksen sekä pysäköintitalon (noin 16 000m²). Sosiaali- ja terveysministeriö päätti 29.11.2018 myöntää poikkeusluvan Lapin keskussairaalan päivystyspoliklinikan, päivystysosaston, päivystyskuvantamisen, leikkaussalien, sydänpajan, sairaala-apteekin ja välinehuollon peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeeseen sekä psykiatrisen sairaalan uudisrakennushankkeeseen.

Allianssisopimus allianssin kehitysvaiheesta allekirjoitettiin joulukuussa 2018 ja varsinaiseen toteutusvaiheeseen siirryttiin yhtymähallituksen päätöksellä tammikuussa 2020 (YH 22.1.2020 § 12).

Uudet tilat ovat viranomaismääräysten mukaisia, toiminnan prosesseja tukevia ja potilaiden tarpeet huomioon ottavia muun muassa sairauksien ehkäisyssä ja yksityisyyden suojaamisessa. Lisäksi päivittäinen yhteistyö psykiatrian ja somaattisen erikoissairaanhoidon välillä helpottuu ja poistaa päivittäisen kulkemisen Muurolasta, joka on 25 kilometrin päässä keskussairaalan kampukselta.

Lapin sairaanhoitopiirin yhtymävaltuuston 23.5.2022 § 95 päätös Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaiheen kustannusraamiksi on 170,6 milj. €. Lapin hyvinvointialueen aluevaltuusto on päätöksellään 6.6.2022 § 66 vahvistanut yhtymävaltuuston päätöksen. Rakentaminen on kesken.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille seuraavasti:

2023: 15 750 t€,
2024: 4 500 t€,
2025: 252 t€,
2026: 252 t€,
yhteensä 20 754 t€

Lapin keskussairaalan laajennushankkeeseen liittyvät rakentamisinvestoinnit

Lapin keskussairaalan toimintayksiköiden muuttaessa uusiin tiloihin Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaiheen valmistuttua, vapautuu keskussairaalan vanhoilta osilta runsaasti tilaa muuhun käyttöön. Hanke koordinoi näiden vapautuvien tilojen tilamuutoksia eri puolilla kantasairaala. Muutostyöt kohdistuvat pääosin vuonna 1988 rakennettuun Lapin keskussairaalaan. Tilat saadaan niihin muuttavien toimintayksiköiden tarpeiden mukaisiksi ja samalla pystytään tekemään muutenkin tarvittavia perusparannuksia rakennukseen. Lisäksi rakennetaan putkiposti sairaalan sekä vanhaan että uusiin osiin.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille seuraavasti:

2023: 10 526 t€
2024: 3 637 t€,
2025: 1 211 t€,
yhteensä 15 374 t€.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tilamuutokset ja perusparannukset

Vuosisuunnitelmien mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin, mm. Lapin hyvinvointialueen kahteen keskussairaalaan kohdentuvat perusparannukset ja toiminnan vaatimien pienimuotoisten tilamuutosten toteuttaminen. Näillä investoinneilla tuetaan ja ylläpidetään toimivia tiloja ydinpalveluja varten.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille seuraavasti:

2023: 2 537 t€,
2024: 2 863 t€,
2025: 2 975 t€,
2026: 2 730 t€,
yhteensä 11 104 t€.

Investointeina toteutettavat rakentamiset yhteensä:

2023: 28 813 t€,
2024: 10 999 t€,
2025: 4 438 t€,
2026: 2 982 t€,
yhteensä 47 231 t€

LAITE- JA KALUSTOHANKINNAT

Laite- ja kalustohankinnat sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin

Laite- ja kalustohankinnat koostuvat nykyisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä tukipalveluiden toimintojen tarvitsemista korvaavista kaluste- ja laitehankinnoista, uusien toimintojen tarvitsemista laitteista sekä Lapin keskussairaalan uusien tilojen kalustamisesta ja tiloihin tarvittavista lääkintälaitteista. Laite- ja kalustohankinnoilla turvataan asiakkaiden ja potilaiden turvallinen palvelu asianmukaisilla laitteilla ja kalustolla sekä henkilökunnan turvallinen työympäristö ja henkilökunnan toimintaan tarvitsemat toimivat laitteet.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille seuraavasti:

2023: 4 293 t€,
2024: 3 369 t€,
2025: 2 432 t€,
2026: 2 206 t€,
yhteensä 12 300 t€.

Täydennys 31.10.2022

Lapin keskussairaalan laajennushankkeen käyttöönottojen siirtymisen ja hankintojen pidentyneiden tilausaikojen vuoksi ei kaikkia vuodelle 2022 suunniteltuja hankintoja saada toteutettua vuoden 2022 aikana, vaan tavaran vastaanottaminen siirtyy vuoden 2023 puolelle. Näin ollen myös määräraha tulee olla varattuna vuodelle 2023. Vuodelle 2023 siirtyviä hankintoja ovat lääkintälaitteita ja tukipalveluiden kalustoa.

2023: 1 650 t€

Täydennyksen jälkeen investointimäärärahan tarve on

2023: 5 943 t€,
2024: 3 369 t€,
2025: 2 432 t€,
2026: 2 206 t€,
yhteensä 13 950 t€.

ICT JA MUUT AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

ICT ja muut aineettomat hyödykkeet

APTJ- (asiakas- ja potilastietojärjestelmä) uudistus, Lapin keskussairaalan uusiin tiloihin toiminnanohjausjärjestelmät, hoitajakutsujärjestelmät, palohälytysjärjestelmä, ensihoidon kenttäjohtojärjestelmä (KEJO) valtakunnallisen uudistuksen mukaan, vuosittaiset nykyisten järjestelmien vaatimat korvaus/päivitysinvestoinnit. Tehtävillä investoinneilla turvataan asiakkaita/potilaita, henkilökuntaa ja toimintaa sekä vahvistetaan tiedolla johtamisen mahdollisuuksia hyvinvointialueen toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa sekä päätöksenteossa.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille seuraavasti:

2023: 7 313 t€,
2024: 6 096 t€,
2025: 6 172 t€,
2026: 5 300 t€,
yhteensä 24 881 t€.

Täydennys 31.10.2022

Tietohallinnon investoinnit sisältävät useita kohteita, jotka liittyvät Lapin keskussairaalan laajennushankkeen ITU2022 –käyttöönottoihin, joiden aikataulut ovat siirtyneet. Siirtyminen johtuu rakentamisaikataulun siirtymisestä, mikä johtuu raaka-aineiden ja työvoiman saatavuuspulasta (korona ja Ukrainan sota). Toinen syy on se, että lääkintälaitteiden suorahankintaprosessi jouduttiin keskeyttämään Markkinaoikeuden uhalla neuvottelujen jälkeen. Siirtyviä hankintoja ovat suuri osa monitorihankinnoista, tietojärjestelmien integraatioita hankintojen ja linjausten viivästyessä ja tukipalveluihin suunnitellun toiminnanohjausjärjestelmän hankinta (kokeilu tehty Q2/22, odottaa HVA:n APTJ-päätöstä).

2023: 1 000 t€

Täydennyksen jälkeen investointimäärärahan tarve on:

2023: 8 313 t€,
2024: 6 096 t€,
2025: 6 172 t€,
2026: 5 300 t€,
yhteensä 25 881 t€.

Investointeja vastaavat sopimukset

RAKENNUKSET

Lapsi- ja nuorisokoti/Rovaniemi

Hankkeen myötä voidaan pääosin ostopalveluna toteutettavasta lastensuojelun laitoshuollosta suurempi osa järjestää omana toimintana Rovaniemellä. Samalla etenkin kauempana sijaitsevista ostopalvelupaikoista voidaan luopua. Kyseessä on vuokrahanke, jossa julkisena hankintana kilpailutetaan hankkeen toteuttaja, joka vuokraa tilat 20 vuodeksi hyvinvointialueelle. Alustava toteuttajan investointikustannus on n. 4 670 t€ (tavoitehinta). Vuoden 2023 suunnitelmassa.

Tupakka-asetat psykiatrian uusiin tiloihin/Lapin keskussairaala

Lapin keskussairaalan psykiatristen potilaiden käyttöön tarvittavat tupakointitilat. Tupakka-asetat tulevat vuokratiloina psykiatrille valmistuvien uusien tilojen yhteyteen. Sopimuksen arvo 36 t€. Vuoden 2023 suunnitelmassa.

60 palveluasuntoa/Rovaniemi

Hankkeen myötä voidaan luopua elinkaarensa loppuvaiheessa olevista nykyisistä Näsmäntien tiloista kokonaisuudessaan. II vaiheessa tavoitellaan n. 60 ikäihmisten palveluasuntoa ja lisäksi toimintaan tarvittavat henkilökuntatilat n. 100 m². Kyseessä on vuokrahamanke, jossa julkisena hankintana kilpailutetaan hankkeen toteuttaja, joka vuokraa tilat 20 vuodeksi hyvinvointialueelle. Alustava toteuttajan investointikustannus on n. 10 M€. Vuoden 2024 suunnitelmassa.

Kehitysvammaisten asumisyksikkö/Rovaniemi

Kehitysvammaisten alaikäisten vaativaa ja erityistä tukea tarvitsevien lasten ympärivuorokautinen asumisyksikkö 3+3 paikkaa. Alaikäisten lasten erityisen vaativan hoidon palveluiden suuri tarve, ja lainsäädännöllisistä syistä lapsia ja aikuisia ei voi hoitaa samoissa yksiköissä. Kyseessä on vuokrahamanke, jonka arvioitu rakennuskustannus on 3 000 t€. Vuoden 2024 suunnitelmassa.

Saukoti/Savukoski

Nykyinen vanhainkoti on todella huonokuntoinen, korjaaminen ei kannata. Nykyisiin tiloihin on tehty laaja kuntotutkimus, jossa on ilmennyt merkittäviä rakenneaurioita. Ikääntyvää väestöä on paikkakunnalla paljon. Rakentamisen myötä asukkaiden elinympäristö ja henkilökunnan työolot paranevat. Kyseessä on vuokrahamanke, jonka alustava arvioitu rakennuskustannus on 3 000 t€, mutta joka lisäselvitysten perusteella todennäköisesti tulee olemaan arvioitua korkeampi. Vuoden 2024 suunnitelmassa.

Investointeja vastaavat sopimukset rakennusten osalta tuleville vuosille:

2023: 4 706 t€,
2024: 16 000 t€,
2025: 0 t€,
2026: 0 t€,
yhteensä 20 706 t€

LAITE- JA KALUSTOHANKINNAT

Ambulanssit/ensihoito

Nykyisissä sairaanhoitopiireissä ensihoidon ajoneuvokaluston hallinta perustuu leasing-sopimukseen ja ajoneuvojen kierto perustuu uusintasuunnitelmaan, jossa uusi ajoneuvo toimii noin neljä-viisi vuotta aktiivikäytössä ja sen jälkeen muutaman vuoden vara-ambulanssina. Kummallakin alueella ajoneuvojen huolto perustuu huolintasopimukseen, jotka kattavat täyden huoltotuen autojen aktiivisen käytössä olon ajalle. Vuodelle 2023 on suunnitelmassa yhteensä 8 ambulanssia, joista 6 nykyiselle Lapin ja 2 Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin alueelle. Kummassakin sairaanhoitopiirissä on kilpailutettu ambulanssit vuonna 2022 lähivuosille. Ambulanssien kierto on tarkoitus yhdenmukaistaa ja yhteen sovittaa hyvinvointialueella. Ambulanssien vuosittaisilla hankinnoilla turvataan operatiivinen toiminta ja potilasturvallisuus sekä ajoneuvojen huoltovarmuus.

Ambulanssien leasingsopimusten arvot tulevana vuosina:

2023: 1 249 t€,
2024: 1 249 t€,
2025: 1 249 t€,
2026: 1 249 t€,
yhteensä 4 996 t€.

Täydennys 31.10.2022

Vuoden 2022 ambulanssitilaukset on tehty viikolla 29. Arvioitu ambulanssien vastaanottoaika on juuri vuoden vaihteessa (2022/2023). Toimituksen siirtyminen vuoden 2023 puolelle on mahdollinen.

2023: 850 000 €

Ambulanssien leasingsopimusten arvot tulevina vuosina täydennystieto huomioituna:

2023: 2 099 t€,
2024: 1 249 t€,
2025: 1 249 t€,
2026: 1 249 t€,
yhteensä 5 846 t€.

Lääkintälaitteet

Sairaalakäyttöön tarvittavat uusi- ja korvauslaitehankinnat kalliiden (yli 200 t€) lääkintälaitteiden osalta on suunniteltu toteutettavaksi leasing-rahoituksella. Lääkintälaitteiden hankinta perustuu tuleville vuosille tehtyyn suunnitelmaan, jossa on huomioitu mm. Lapin keskussairaalan uusien tilojen tarvitsemat lääkintälaitteet. Leasingin-rahoituksella hankittavia kalliita lääkintälaitteita ovat esim. angiografialaitteisto, 3D C-kaari, leikkausmikroskooppi, MRI (magneettikuvauslaite).

Tuleville vuosille suunnitelman mukaisia lääkintälaitteihankintoja leasing-rahoituksella on:

2023: 2 485 t€,
2024: 0 t€,
2025: 1 150 t€,
2026: 2 400 t€,
yhteensä 6 035 t€.

Laite- ja kalustohankintoja investointeja vastaavina sopimuksina on suunniteltu tuleville yhteensä:

2023: 4 584 t€,
2024: 1 249 t€,
2025: 2 399 t€,
2026: 3 649 t€,
yhteensä 11 881 t€.

KONSERNIN (TYTÄRYHTIÖN)/ROVANIEMEN KESKUSPESULA OY:N INVESTOINTISUUNNITELMA-ESITYS VUOSILLE 2023-2026

Lapin hyvinvointialueen tulevan tytäryhtiön Rovaniemen Keskuspesula Oy:n uusi pesularakennus on tarkoitus toteuttaa pitkäaikaisella vuokrasopimuksella yhteistyössä Rovaseudun Markkinakiinteistöt Oy:n kanssa. Nykyinen rakennus on elinkaarensa lopussa, samoin osa nykyistä konekantaan. Tavoitteena on uuden pesulan laitteiden ja kaluston uusiminen vastaamaan nykyaikaista ja energiatehokasta toimintaa. Saavutettavissa on merkittävä säästö energian kulutuksessa, kapasiteetin huomattava nostaminen ja huoltovarmuuden riskien hallinta. Rakentamisella ja uusilla laitteilla mahdollistetaan pesulatoiminnan huoltovarmuuden varmistaminen. Pesulan toiminta on kriittinen terveydenhuollon tukitoimijana. Hankkeen vaikutuksina saavutetaan huoltovarmuus ja HVA terveydenhuollon tekstiilihuollon toiminnan kehittäminen ja varmistaminen sekä tarvittavan kapasiteetin kasvattaminen HVA palvelutarvetta vastaavaksi. Tavoitteena on toteuttaa hiilineutraali pesula.

Investointia vastaavan sopimuksen summa rakentamisen osalta on 7 000 t€ vuodelle 2023 ja investointeina toteutettavat laitehankinnat 2023: 1 000 t€, 2024: 1 500 t€, yhteensä 2 500 t€ sekä ICT investoinnit 300 t€ vuonna 2024 ja muita investointeja vuonna 2024: 300 t€, 2025: 100 t€ ja 2026: 100 t€, yhteensä 500 t€.

Rovaniemen Keskuspesula Oy:n tavoitteena on huolehtia rahoitusjärjestelyt itsenäisesti, mutta investoinnit sisällytetään Lapin hyvinvointialueen investointisuunnitelmaesitykseen sen varalta, että tytäryhtiö tarvitsisi emolta esim. takauksia.

8.2. Pelastustoimen investointisuunnitelma 2023–2026

PELASTUSTOIMEN INVESTOINTISUUNNITELMA 2023-2026 1000€					
	2023	2024	2025	2026	Yhteensä
Pysyvät vastaavat	4 475	4 486	4 413	5 976	19 350
Rakennukset	0	0	0	0	0
Laite- ja kalustehankinnat	4 475	4 186	4 113	5 676	18 450
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet		300	300	300	900
Muut investoinnit					0
Investointeja vastaavat sopimukset	100	16 211	0	10 000	26 311
Rakennukset	100	16 000	0	10 000	26 100
Laite- ja kalustehankinnat					0
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet		211			211
Muut investoinnit					0

Pysyvät vastaavat

LAITE- JA KALUSTOHANKINNAT

Raskaat pelastusajoneuvot

Raskaat pelastusajoneuvot koostuvat kuorma- auton alustalle eri käyttötarkoitusta varten rakennettavista pelastusajoneuvoista. Näitä ovat mm. sammutus-, säiliö-, säiliösammutus-, puomitikas- ja koukkulava-autot.

Investointisuunnitelman mukaan vuonna 2023 hankitaan Sodankylän paloasemalle sammutusauto (nykyinen sammutusauto jää kakkossammutusautoksi, jota ei nyt ole, kun Sodankylän kakkossammutusauto (vm. 1999) jouduttiin siirtämään Inariin korvaamaan korjauskelvottomaksi hajonnut Inarin sammutusauto, vm. 2001), Äkäslompolon paloasemalle säiliösammutusauto (josta sammutusauto vm. 1997 ja säiliöauto vm. 1980 poistoon) ja Kemin, Tornion ja Rovaniemen paloasemille säiliöautot (Kemin nykyinen säiliöauto vm. 2007 siirtyy Simoon, josta nykyinen säiliöauto menee poistoon, Tornion nykyinen säiliöauto vm. 2005 siirtyy Ylitorniolle, josta nykyinen säiliöauto menee poistoon ja Rovaniemen nykyinen säiliöauto vm. 2005 siirtyy Saarenkylään, josta nykyinen omarakenteinen säiliöauto menee poistoon).

Sodankylän kasvava kaivosteollisuus ja vilkas matkailutoiminta näkyvät paikkakunnan korkeissa hälytystehtävämäärissä. Myös Sodankylän keskeinen sijainti pelastuslaitoksen itäisellä pelastusalueella puoltaa uuden kaluston hankintaa. Sodankylän asema toimii ns. runkoasemana ja sieltä käsin kyetään avustamaan pienempiä toimipaikkoja pelastustoiminnan tehtävissä.

Ajoneuvon uusimisen seurauksena tapahtuvan ajoneuvokierron myötä, kakkosautoksi jäävä nykyinen sammutusauto tuo helpotusta myös alueen ajoneuvojen huolto- ja korjauskäyntien käyntien suunnitteluun. Ilman ns. vara-autoa koko alue jää ilman sammutusautoa 1-2 vuorokaudeksi silloin, kun kalusto on huollossa ja korjauksessa lähimmässä huolto- ja korjauspisteessä Rovaniemellä.

Säiliösammutusauto sijoitetaan Äkäslompolon tunturikeskukseen, jossa on tiheä vapaa-ajan asutus ja matkailutoimintaa. Korkeahkojen riskien vuoksi ajoneuvon varustelulla ja vesihuoltokyvyllä on suuri merkitys pelastustehtävien hoitamiseen. Uusi ajoneuvo luo pelastustoiminnalle lisää toimintavarmuutta ja tehokkuutta. Äkäslompolon vanha ja loppuun ajettu ajoneuvokalusto (sammutusauto ja säiliöauto) laitetaan poistoon.

Säiliöautojen tarve alueen suurissa kaupungeissa (Kemi, Tornio ja Rovaniemi) on merkittävä. Meri-Lapin alueella on suurteollisuuskeskittymiä, joissa riskit ovat suuret mm. vaarallisten aineiden käsittelyn vuoksi ja suurpalojen sattuminen on mahdollista ja riskikuvassa jollakin aikavälillä jopa todennäköistä. Rovaniemen alueella taas on pien- ja keskisuurta teollisuutta laajalti ja riskikuva on Meri-Lapin alueen kaltainen. Lisäksi Rovaniemen alueen vilkas matkailutoiminta ja lentoliikenne sekä alueen kautta kulkeva raskas liikenne (mukaan lukien vaarallisten aineiden kuljetukset) tuovat merkittäviä lisähaasteita onnettomuustilanteisiin. Riskiarvion mukaisten tehtävien hoitamiseen tarvitaan nykyistä suuremman vesikuorman sekä nykyaikaisen vesiselvityskaluston omaavat säiliöautot. Vanhojen säiliöautojen kierto suoritetaan seuraavasti; Kemin poistuva säiliöauto kierrätetään Simoon ja Simon vanha säiliöauto menee poistoon, Tornion poistuva säiliöauto kierrätetään Ylitorniolle ja Ylitornion vanha säiliöauto menee poistoon. Rovaniemen poistuva säiliöauto kierrätetään Saarenkylään ja Saarenkylän vanha säiliöauto menee poistoon.

Raskaiden pelastusajoneuvojen korkea keski-ikä ja tämän seurauksena nousseet huoltokustannukset sekä kaluston toimintakyvyn epävarmuus heikentävät tehokkaan pelastustoiminnan suorituskykyä. Iäkkäimmille ajoneuvoille on myös hankala saada varaosia, jolloin autot ovat poissa hälytysvalmiudesta pitkän aikaa. Raskaan pelastusajoneuvokaluston keski-ikä on 18-vuotta ja enimmäispoistoiän ylittäneitä ajoneuvoja on 23 kappaletta. Ajoneuvokalusto on Suomen vanhinta ja ajoneuvojen kilometrimäärä ja rasitus Lapissa Suomen suurinta.

Kevyt pelastusajoneuvokalusto

Kevytrakenteiset pelastusajoneuvot soveltuvat kokonsa ja käytettävyytensä puolesta erityisesti pienempien palokuntien käyttöön. Ajoneuvoihin saadaan mukaan kaikki ensitoimenpiteitä varten tarvittavat pelastusvälineet, kuten esim. niin sanotut vaihtoehtoiset sammutusmenetelmät ja liikennepelastamisessa sekä ensivastetoiminnassa tarvittavat varusteet ja välineistö. Ajoneuvot sopivat kokonsa puolesta myös kevyemmin rakennettuihin palotalleihin. Tällaiset kevytyksiköt on tarkoitus sijoittaa Kemijärven (Suomu) ja Sallan (Hautajärvi) kuntien kylille, jotka sijaitsevat hieman kauempana varsinaisesta kuntakeskuksesta.

Pienten tarkastus- ja henkilöautotyyppisten pelastusajoneuvon tarve on akuutti. Olemassa olevan kaluston keski-ikä on korkea ja lisäksi rivistä on poistunut mm. porokolarien kautta useampi vanha auto, iästä johtuen pienellä lunastushinnalla. Kaluston tarve on lisääntynyt tehtävämäärien kasvamisen vuoksi ja siksi, että palotarkastushenkilöstön määrä on kyetty nostamaan tavoitevahvuuteen. Määräaikaisten palotarkastustehtävien hoitaminen laajalla alueella vaatii runsaasti ajoneuvokalustoa ja kaluston vuotuinen kilometrimäärä on suuri. Tällä hetkellä ajoneuvoja on jouduttu siirtämään tarkastajien käyttöön eri puolilta maakuntaa, joka on tuonut lisää ongelmia paikkakunnille, joista ajoneuvo on poistettu. Tarkastusajoneuvojen tarve on kaikilla toimipaikoilla, joihin palotarkastajia on sijoitettu. Vuodelle 2023 hankittavaksi esitetyt tarkastusautot sijoitetaan ns. kiireellisyysjärjestyksessä. Paikkakunnat ovat; Inari, Rovaniemi, Sodankylä ja Tornio.

Monikäyttöautojen (vetokelpoiset pelastusajoneuvot ja miehistöautot) käyttöaste on suuri pelastustehtävissä ja koulutus- sekä valistustapahtumissa. Myös näiden autojen korkea ikä ja sen myötä autojen toimintavarmuus ja suurentuneet huoltokustannukset ovat tuoneet haasteita pelastustoimen tehtävien suorittamiseen. On myös paikkakuntia, joista tämän tyyppinen ajoneuvo puuttuu kokonaan, jolloin kevyempien pelastustehtävien hoitaminen on jouduttu suorittamaan ajoneuvolla, joka soveltuu ko. tehtävään huonosti tai ääritapauksissa käyttämällä sopimuspalokuntalaisten omaa kalustoa. Usein pienet vahingontorjuntatehtävät on jouduttu hoitamaan raskaammalla ajoneuvolla. Vuodelle 2023 hankittavaksi esitettyjen miehistöajoneuvojen sijoituspaikkakunnat ovat Inari, Kemi, Salla, Savukoski, Sodankylä ja Tornio.

Tähän asti pelastuslaitos on hankkinut kevyen pelastusajoneuvokaluston taseeseen. Vuoden 2023 hankintojen osalta on tarkoituksena siirtyä leasing-kalustoon. Tämä reaalisesti pienentää investointin vuosikustannusta ja siirtää sen käyttötalouspuolelle, vaikka investoinnit on kirjattu investointisuunnitelmaan hankinta-arvon mukaisesti.

Maastopelastuksiin soveltuvien ajoneuvojen (moottorikelkat ja mönkijät), tarve on suuri. Maastopelastustehtävien lisääntynyt hälytysmäärä ja näiden tehtävien vaativuus työturvallisessa maastossa toimimisessa tuovat haasteita oikeanlaisen kaluston päivittämiseen ja lisähankintaan. Moottorikelkojen sijoituspaikkakunnat vuonna 2023 ovat Enontekiö, Kolari ja Utsjoki. Mönkijöiden sijoituspaikat taas ovat Kemi, Kemijärvi, Kittilä, Ranua, Salla, Savukoski ja Simo.

Alukset, veneet ja ympäristövahinkojen torjuntakalusto

Alus- ja venetarpeista on laadittu erillinen suunnitelma ja sitä ylläpidetään YTA-alueen yhteistyönä. Tähän saakka ko. kalusto on rahoitettu pääosin öljysuojarahastosta, mutta öljysuojarahaston ollessa lakkautusvaiheessa, pelastuslaitoksen YVT-kalustohankinnat ovat olleet "jäissä" vuodesta 2020 alkaen. Pelastuslaitoksen veneitä, mm. koskessa toimimiseen soveltuvia veneitä, on hankittu 80-luvulla ja suurin osa niistä on nyt poistettu käytöstä. Vesipelastustehtävien turvaamiseen ja ympäristövahinkojen torjuntaan pelastuslaitos tarvitsee toimivaa ja nykyaikaista kalustoa koko maakunnan alueella.

Henkilökohtaiset suojarusteet ja muut suojaimet

Henkilökohtaiset suoja- ja turvavarusteet on oltava jokaisella pelastustoimintaan osallistuvalla ja niiden kuntoa sekä käyttöikää valvotaan työsuojeluviranomaisen toimesta. Hyvällä ja näkyvällä suojausvälineillä pienennetään työtapatarmariskiä sekä vähennetään merkittävästi altistumista erilaisille

syöpävaarallisille kemikaaleille ja kaasuille. Pelkästään jo suojalasi- tai viiltosuojahanskojen puuttuminen tuo merkittävän työturvallisuusrisikin tehtäväpaikoilla. Pelastajien varusteista on jouduttu määrärahojen puutteen vuoksi tinkimään koko aluelaitoksen olemassaolon ajan, ja työsuojelutarkastaja on puuttunut varusteiden ikään ja kuntoon useilla toimipaikoilla. Etenkin sopimushenkilöstön käytössä on runsaasti yli-ikäisiä ja epätarkoituksenmukaisia suojavaarusteita. Pulaa on myös varavaruusteista päällekkäis- tai peräkkäistehtävätilanteisiin.

Sammutusasun keskimääräinen käyttöikä on kahdeksan vuotta ja hälytysosastoissa olevia palokuntalaisia on noin 900 henkilöä. Investointisuunnitelma on rakennettu siten, että sammutusasut, sammutuskypärät, sammutusjalkineet ja sammutushanskat ym. kyetään uusimaan kahdeksan vuoden kierrolla koko henkilöstölle (sopimus- ja ammattihenkilöstö).

Paineilmalaitteilla ja paineilmapulloilla on myös enimmäiskäyttöikä, jonka jälkeen laitetta ei enää voi käyttää. Savu- ja vesisukelluskypyn ylläpitämiseksi laitteet on pakko uusia käyttöiän päätyttyä.

Armatuurikalusto sekä muut koneet ja laitteet

Sammutus- ja pelastustekniikat ovat muuttuneet viime aikoina merkittävästi. Uudet ja erityisesti sopimushenkilöstön kannalta turvallisemmat sammutusmenetelmät vaativat myös uudentyyppisen kaluston hankintoja, jotta ko. työtehtävät pystytään suorittamaan vaatimusten mukaisesti. Pelastustekniikat mm. tieliikenneonnettomuuksissa, ovat samoin muuttuneet merkittävästi ja samalla tuoneet haasteita pelastusvälineistölle. Esimerkiksi vanhanmalliset leikkurit ja levittimet, joita pelastuslaitoksen kalustossa on runsaasti, eivät enää kykene leikkaamaan moderneja auton turvarakenteita, vaan ne on kaikki uusittava. Sammutus- ja pelastusvälineistön tulee muutoinkin olla ajantasaista, jotta tehtävillä kyetään toimimaan työturvallisesti ja tehokkaasti.

Letkukalustoa ym. kuluva jatkuvan käytön pienkalustoa on pakko uusia joka vuosi, jotta pelastustoimintaa ylipäänsä on mahdollista suorittaa palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Investointimäärärahavaraukset laite- ja kalustohankinnoille suunniteltu tuleville vuosille:

2023: 4 475 t€, 2024: 4 186 t€, 2025: 4 113 t€, 2026: 5 676 t€, yhteensä 18 450 t€.

ICT ja muut aineettomat hyödykkeet

Päätelaiteita, ajoneuvoasemia, käsikapuloita, Virve laitteita. ICT laitteiden hankinta valtakunnallinen toimenpide.

Investointimäärärahavaraus suunniteltu tuleville vuosille:

2023: 0 t€, 2024: 300 t€, 2025: 300 t€, 2026: 300 t€, yhteensä: 900 t€.

Investointeja vastaavat sopimukset

RAKENNUKSET

Kalustosuoja/ Sodankylän pelastusasema

Vuodelle 2023 esitetään Sodankylän paloasemalle rakennettavaksi kalustosuoja, jonka kustannusarvio on 100.000 euroa. Sodankylän pelastusasema on yksi pelastuslaitoksen runkoasemista ja siihen on Lapin pelastuslaitoksen toimintojen lisäksi sijoittuneet ensihoidon ambulanssit. Sodankylän asema on yksi kolmesta (muut Rovaniemi ja Kemi) pelastusasemasta, jolle on sijoitettu koukkulavaalustalle rakennettu konttijärjestelmä, jossa tehtävän mukaisesti kyetään vaihtamaan tarvittava välineistö konttia vaihtamalla (kontit: vaihtolava+hiab, suuronnettomuus, vaarallisten aineiden torjunta, öljyvahinkojen torjunta sekä vesihuolto). Tällä hetkellä kontteja joudutaan säilyttämään ulkona ilman

minkäänlaista katosta, mikä vaikeuttaa olennaisesti konttien nopeaa käyttöönottoa talvikautena sekä aikaansaa vaurioita konttikalustoon. Konttien saaminen säältä suojaan on pelastusvalmiuden ylläpidon kannalta välttämätöntä. Rakennuskustannus on kokonaan vuoden 2023 investointikulu.

Pelastusasema/Rovaniemi

Vuonna 2023 esitetään käynnistettäväksi Rovaniemen uuden pelastusaseman hankinta. Pelastusasema tulisi sijoittumaan ns. Lampelan alueelle, Oijustien ja Lampelankadun väliin ja tonttia koskeva kaavamuutos on tällä hetkellä vireillä.

Lapin pelastuslaitoksen nykyiset toimitilat ovat olleet jo vuodesta 2017 teknisen käyttöikänsä päässä ja merkittävässä osassa tiloja on kosteus ja sisäilmaongelmia sekä haasteita lämpötilan hallinnan osalta. Nykyisen paloaseman ns. vanha osa on rakennettu vuonna 1951 ja ns. uusi osa 1980-luvun alussa, eikä niitä ole peruskorjattu. Vanhat tilat ovat tilatehokkuudeltaan epätarkoituksenmukaiset niin tilojen käytön kuin toimintavalmiuden näkökulmasta ja pelastustoiminnan sekä valvontatehtävien huomattavan kasvun vuoksi tilat ovat käyneet erittäin ahtaiksi. Pelastuslaitoksen arvio on, että seuraavan kahden vuoden sisällä henkilöstöä on siirrettävä väliaikaisiin parakkitiloihin työturvallisuuden ylläpitämiseksi, mikäli uusi asema ei valmistu.

Uutta pelastusasemaa on valmisteltu vuodesta 2017 lähtien, mutta rahoitusta pelastusaseman suunnitteluun ja rakentamiseen ei ole saatu. Rovaniemellä on kaksi ns. I-riskiruutua, joissa toimintavalmiusaika saa olla enintään 6 minuuttia (Rovaniemen keskustan alue ja Rantavitikan alue). Nykyiseltä paloasemalta ei toimintavalmiusaikaa kyetä täyttämään Rantavitikan alueen osalta ja aluehallintovirasto on edellyttänyt sanotun puutteen korjaamista. Johtuen suunnitteilla olevasta pelastusasemahankkeesta uhkasakkotehosteista korjauskehotusta ei kuitenkaan ole vielä annettu. Uusi paloasema sijoittuisi nykyisten I-riskialueiden väliin, jolloin toimintavalmiusaika täyttyy molempien I-riskiruutujen osalta.

Nykyisen LSHP:n ensihoidon tilat ovat väliaikaistiloja, jotka ovat toimintavalmiusaikojen täyttymisen osalta väärässä paikassa. Tarkoituksena on, että uudelle pelastusasemalle tulevat tilat myös 12:sta ambulanssille, hyvinvointialueen ensihoidon hallinnolle sekä tilannekeskukselle. Toiminnallisesti on erittäin tarkoituksenmukaista, että pelastustoimen ja ensihoidon tilannekeskukset on sijoitettu samoihin tiloihin siten, että tarvittaessa esimerkiksi suuronnettomuustilannetta voidaan johtaa yhdessä tehokkaasti. Samoin päivittäisjohtamisen kannalta yhteisen tilannekuvan ylläpitäminen helpottuu. Hyvinvointialueen kokonaisuuden kannalta tarkoituksena on ollut, että myös sosiaalipäivvystyksen 24/7-valmius integroitaisiin toiminnallisesti samaan kokonaisuuteen.

Uusi pelastusasema on tarkoitus toteuttaa ns. vuokramallilla, jolloin vuosittaisten käyttökustannusten lisäys on käyttötalousmeno. Investointisuunnitelmassa laskentatapa on kuitenkin koko kiinteistön ennakoitu arvo sellaisena kuin se olisi taseeseen rakennettuna. Kyseinen malli vääristää vuosittaisen investointitarpeen kokonaiskuvan. Mikäli päätökset uuden pelastusaseman rakentamisesta kyetään tekemään loppuvuodesta 2022 tai alkuvuodesta 2023, realistinen valmistumisajankohta uudelle pelastusasemalle on vuodenvaihte 2024-2025. Pelastustoimen osainvestointisuunnitelmassa koko valmistumiskustannus on kirjattu vuodelle 2024.

Pelastusasemat/Ivalo ja Kemijärvi

Investointisuunnittelukauden 2023-2026 lopulla tulisi käynnistää myös kahden muun runkoaseman eli Inarin Ivalon pelastusaseman sekä Kemijärven pelastusaseman rakentaminen. Molemmat asemat ovat vanhoja ja vähintään perusteellisen peruskorjauksen tarpeessa. Molemmissa on esiintynyt jonkin verran sisäilmaoireita, mutta Ivalon tilannetta on kyetty parantamaan siirtämällä oleskelu-, valmius- ja toimistotilat kiinteistöyhtiön rakentamiin erillisiin tiloihin paloaseman pihalle. Pelastuslaitoksen arvio on, että toiminta nykyisillä tiloilla on mahdollista suunnittelukauden loppupuolelle saakka. Nämäkin pelastusasemat on tarkoitus toteuttaa vuokramallilla ja siten, että niihin sijoittuisivat myös hyvinvointialueen ensihoidon yksiköt.

Investointeja vastaavat sopimukset rakentamista koskien suunniteltu tuleville vuosille:

2023: 100 t€, 2024:16 000 t€, 2025: 0 t€, 2026: 10 000 t€, yhteensä 26 100 t€

ICT ja muut aineettomat hyödykkeet

Kertaluonteinen järjestelmähankinta valtakunnalliseen uudistukseen liittyen. Investointimääräraha-varaus 211 t€ vuodelle 2024.

9. RAHOITUSOSA

Rahoituslaskelmassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Niiden nettomäärä osoittaa hyvinvointialueen rahavarojen muutoksen tilikaudella. Rahoituslaskelma osoittaa, kuinka paljon tarvitaan tulorahoituksen lisäksi pääomarahoitusta investointeihin, lainan lyhennyksiin ja muihin rahoitusmenoihin. Rahoituslaskelmassa osoitetaan myös, miten rahoitustarve katetaan.

Hyvinvointialueen rahoituslaskelma

RAHOITUSLASKELMA			
HYVINVOINTIALUE			
1000€	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	-19 658	31 814	58 313
Satunnaiset erät			
Tulorahoituksen korjauserät			
	-19 658	31 814	58 313
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-47 544	-24 950	-17 455
Rahoitusosuudet investointimenoihin			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot			
	-47 544	-24 950	-17 455
Toiminnan ja investointien rahavirta	-67 202	6 864	40 858
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäys Antolainasaamisten vähennys			
	0	0	0
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	47 544	24 950	17 455
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-503	-1 404	-2 740
Lyhytaikaisten lainojen muutos	40 000	10 000	10 000
	87 041	33 546	24 715
Oman pääoman muutokset			
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset			
Vaihto-omaisuuden muutos			
Saamisten muuto			
Korottomien velkojen muutos			
	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	87 041	33 546	24 715
Rahavarojen muutos	19 839	40 410	65 573
Rahavarojen muutos			
Rahavarat 31.12. (+ merkkisenä)	89 839	130 248	195 821
Rahavarat 1.1. (- merkkisenä)	-70 000	-89 839	-130 248
	19 839	40 410	65 573

